

Ungdommens tid er livet værd

Bent Knudsen

Bent Knudsen

Ungdommens tid er livet værd

Forsidefoto: Kaj Bonne Mortensen

Ungdommens tid er livet værd

Forfatter: Bent Knudsen

Redaktion og korrektur: Andrea Krüger Holm

Layout: Lars Bro Skovhuus

Copyright © 2016 Bent Knudsen

Tryk: Lasertryk A/S

ISBN 978-87-999368-0-9

Indhold

Forord	9
Alting har sin tid	9
Ny historie	10
Før den store rejse	13
Refleksion	18
Bonne	20
Skrabe penge sammen	25
Tarup Centret	26
Hesbjerg Slot	27
Musik og tidsånd	30
Opgør med klassisk dannelse i musikken	32
Snydt	35
Smuttur til Paris	37
Tresserne	41
Vietnam - Cassius Clay	41
Raceadskillelse	43
Ny tankegang	46
Jorden rundt	47
Dagbog	49
Vandrehjem	52
Spanien, efterår 1968	54
Arenys de Mar	56
Dagligdag	60
Blodpenge	65
Sølvbryllup i Odense	65
Sølvbryllupstale	67

Fest og min familie	71
Juleaften ude	75
Afrika	81
På vej til Cairo	82
Algeriet	86
Borgerkrig	88
Hvad nu.	95
Libyen	.101
Cairo	.102
Ud af Libyen	.106
Byen i Nildeltaet	.108
Turist i Cairo	.111
Sydpå i Ægypten	.114
Aswan	.121
Sudan	.123
Etiopien	.126
Negele	.132
Kenya	.137
Mount Kenya	.140
Nairobi	.142
Kilimanjaro	.145
3. hytte	.148
På toppen	.149
Nedtur	.150
Sidste dage i Nairobi	.152
Det var det	.158
Århus	.161
Alvor	.165
Goddag til Universitetet	.172
Familie	.174

Daglig liv i Århus	.181
Ungdomsoprør	.183
Prins Henrik og Vietnam	.185
Vietnam	.187
Farvel til fortiden	.188
Brev til en ven	.190
Valnøddevej nr. 9	.191
Nye forhold	.201
Forhold	.209
Nye tider	.212
Samliv	.215
Spanien igen	.219
Et smut til England	.221
Norsgade 14, 2., 8000 Århus C	.224
Forprøven på psykologi	.227
Gennembrud	.236
International Student Center	.238
Far, mor og børn	.245
Efterskrift	.249
FAR - vel.	.249
Dagen	.254
Arven efter min far	.265

Forord

Alting har sin tid

Jeg er blevet en ældre mand – uden en sikker fremtid. Sådan har det ikke været altid. Når man bliver ældre, begynder ens tankegang at ændre sig fundamentalt.

I ungdomstiden er tankegangen uden grænser. Nye planer, nye erobringer, nye tanker om livet. Når jeg siger nye, er det ikke at tankevirksomheden behøver at være original. Andre til andre tider og andre igen i samme tid, har såmænd tænkt det samme.

Men tankerne var knyttet til min person. De kom fra mig – de vedkom mig. Det var som at være i live i en grænseløs eksistens. Døden – det udefinerbare, var lysår væk. Jeg var for en tid ridder i et udødeligt kosmisk fællesskab. Det var lidt fedt at leve med.

Billede af mig som 70-årig - foto: Bodil Jensen

Den går ikke i længden. Nu er jeg sporet ind på eksistensens usminkede fordring. Det omkring mig har sin tid. Nok så vigtigt. Det som jeg er, har sin tid. Mit liv har sin tid.

I skrivende alder kan jeg tænke frem og tilbage. Mellem den tid der var, og den tid, som er tilbage. Det har jeg kunnet i alle aldre, men nu er det særlig markant. Det gør tankegangen mere nuanceret, men nok en smule mere stillestående og glansløs. Den ydre verdens attributter, er ikke et must, du ikke kan leve foruden.

Jeg er stadig i live. Hvis jeg vil – kan jeg møblere min tankegang, med det som var dengang. I mange år har jeg forsøgt at få tingene til at se planlagte ud. Hvad er rationalet? Hvad er meningen med dagliglivets mange gøremål? Jeg har en del erfaring, men jeg bliver jer svar skyldig.

Jeg har gået på arbejde, er far til fire dejlige børn. Jeg har en kone som jeg elsker. Venner som betyder noget og en familie der kommer mig ved. Jeg har øvet mig i at få tingene til at køre, være tilgængelig som voksen og til at stole på.

Nye generationer skal æde sig ind på livet uden tanke på deres fremtids endeligt. De ejer livet.

Ny historie

"En tilfældig historie" gav mig ro. Jeg skulle ikke huske hvad jeg skulle fortælle. Barndommens land bliver man aldrig træt af at fortælle til andre. Følelsen af at genskabe sin egen historie på tryk, og selv være herre over hvad der skulle skrives ned og genfortælles, var en speciel oplevelse. Som at leve i historien én gang til.

Jeg vil fortælle videre om tiåret fra slutningen af tresserne, med det mod jeg ved det kræver at holde kursen og fortælle videre.

En stor tak til dig, Lars Bro Skovhuus, for at redigere teksten og placering af billeder. Mia Rosted, en tidligere kollega, har pænt kigget mig over skulderen og læst manuskriptet. Andrea Krüger Holm har læst korrektur på teksten, og min gode ven, Jørgen Dreijer, har gennem vores venskab givet historien liv. Min hustru, Bodil Irene Jensen, har lagt ører og feriedage til mange af mine overvejelser med at skrive tilbage i historien. Hjertelig tak, min kære.

*Dengang
jeg ikke var
- var før.*

Jeg er!

*Når jeg
ikke er
- er alting
som før?*

Bent Knudsen

Før den store rejse

Det var sommer. Det magiske år 1968. Jeg sang med på CREAM's "I am sitting on top of the world."

Jeg havde taget et tigerspring fremad, ved at bestå studentereksamen på kursus. Jeg var totalt udmattet. Jeg var ikke disciplineret til at akkumulere og levere den krævede paratviden på studenterkurset. Jo, i nogle dele af nogle fag kunne jeg være i fred. Det var noget svingende. Jeg forstod ikke altid koden, og grundlæggende havde jeg ingen metode eller systematik i min tankegang. Jeg havde ikke rigtig nogen plan i det daglige. Jeg gjorde det som jeg var i gang med, men det føltes, som skulle jeg skubbes afsted

af gode kræfter udefra. Jeg havde ikke begreb om hvordan man systematiserede viden. Jeg havde derfor svært ved at fortælle hvad jeg vidste, så dem som skulle forsøge på at forstå mig og vurdere det faglige, måske har tænkt, "det står s`gu lidt sløjt til"? Eller "hvad mener De, Hr. Knudsen"? Lærerne på kurset var på Dis og efternavn med os.

Det mundtlige kunne måske reddes ved at gentage og forklare sig i en ny variant. Men det gik ikke når det stod på skriftlige afleveringer. De var i dobbelt forstand lidt af en prøvelse. Afleveringsfristerne skulle overholdes og der skulle leveres til bedømmelse. Det var en dom – når jeg fik svar tilbage på opgaverne. Jeg tog tappert imod dommene, men de føltes som dødsdomme når jeg så på tallet og den skriftlige kommentar, som fulgte med dommen. Skriften var blodrød, og de faglige kommentarer var udtrykt i et sprogbrug, som med al tydelighed placerede mig i den kategori, der var uden for faglig rækkevidde.

Jeg har siddet her nylig og bladret i nogle skriftlige danske stile, fra tiden på studenterkursus. Den fagligt skolede dansklærer Hr. Østerbergs gensvar er herlig læsning. Jeg slutter en dansk stil om Leif Panduros roman: DE UANSTÆNDIGE, med at skrive: "Denne roman har ikke gjort noget særligt indtryk på mig. En let og velskrevet udviklingsroman, som kun lader et tomrum tilbage".

Citat fra Hr. Emil H. Østerberg:

"Det gjorde deres stil også. De har simpelthen afleveret en sjuksket kladde i stedet for en stil. Sprog og indhold er ofte ulogisk eller helt uforståeligt. Kan kun takseres til 5 med pil på 03".

Helt ulogisk

men, men uden interesse. Hans
personkarakteristikk er både fæslige og
underholdende, med deres mange farve
og forskelligheder. Hans afslutning er
for hjemmestrikket. Han kommer for
rent om ved at lade Nick blive
skudt, for de ved at frigøre Thomas
for hans kvaler. Denne roman har ikke
gjort noget særligt indtryk på mig. En
let og uelskvet udviklingsroman,
som kun lader sig som rum tilbage.

Husk mange!

Det gjorde Deres stil
Også. De har simpelthen
afleveret en sjusket
kladde i stedet for
en stil. Språk og
indhold er ofte ulogisk
el. helt uforskeligt.

Kan kun tageses

til 03/5 i orden!

~

Jeg skrev en stil - OM PORNOGRAFI VAR SKADELIG.

Hr. Østerberg skrev tilbage: "Deres stil er stort set – helt uden disposition og sproglig sammenhæng. Dybt nedbøjet tvinges jeg til at erklære, at denne besvarelse er helt "uacceptabelt". Dom: 03.

Jeg snupper lige en tilbagemelding mere fra en dansk stil om - FORHOLDET MELLEML VIDENSKAB OG POLITIK I DAG.

Stakkels Hr. Østerberg skrev opgivende i sine kommentarer:

"Deres stil er – efter min mening – en samling uklare formuleringer, som jeg ikke er i stand til at forbedre"

han gennem sin natalelle, i mine
fine, isoleret sig, gælder på den del
af samfundet, som er med? og som
han ønsker at påvirke.

Deres stil er -
stort set - helt inden
disposition og sprogl.
sammenhæng.

Dygtet mestbøjet
trænger vi til at erklære,
at den ~~bedste~~ ^{bedste} helt
nacceptable.

03/
7.

Det var den endelige dom.

Hvad stiller man lige op med sådan en melding? Jeg må give ham ret i hans vurderinger af mine stile. De var ikke noget at skrive hjem om. Men jeg kom aldrig i nærheden af få kontakt med Hr Østerberg, for mulige måder at forbedre mine skriftlige udtryk. Tidens måde at være lærer på – på studenterkursus var som en dommers i en retssal. Når dommen var afsagt, havde dommeren gjort sit arbejde. Hvis der skulle ske yderligere, var der andre kræfter der tog over, sociale myndigheder eller kriminalforsorgen med dens lukkede institutioner.

Det var ikke lærerens opgave at vejlede og komme med indspark til hvordan du kunne forbedre din præstation. Det måtte andre tage sig af. Derhjemme eller hos mine gamle kammerater var der ikke noget at komme efter. De var kommet i lære. Efter fyraften havde de fri. Så stod den på bøjere og damer. Min familie støttede mig helhjertet, men ikke på det punkt. Jeg måtte klare mig på egen hånd.

Refleksion

Når jeg genfortæller disse begivenheder fra studenterkurset – kan jeg komme helt i stemning. En stemning af "Palle alene i verden". Hvad var min plan med at skulle tage en studentereksamen? Min plan rakte ikke længere end til et fromt ønske om bare at bestå.

I bakspejlet kunne jeg være forlist. Dur ikke, væk! Som lille Benner havde jeg fra en tidlig alder udviklet en evne til at komme op på en tømmerflåde og komme tørskoet i land. Jeg havde altid søgt hjemmefra – hen hvor der var varmt.

Hvor der var nogle gode mennesker – som ikke stillede krav om at forstå, hvad jeg sagde eller skrev. Som kunne frede mig, hvor jeg ikke følte mig bange for ikke at være god nok. Det var den spæde begyndelse, hvor jeg kom i kontakt med andre unge og voksne, som ikke var styret af min families logik og koder.

Kampen, ja det må jeg sige det har været, for at finde min egen stemme, finde mit eget udtryk, har været, og er - et livslangt projekt.

Jeg har min egen måde at tænke og handle på. Jeg har ikke lært et systematisk sprog, eller et systematisk begrebsapparat - i min opvækst. En fugl var en fugl – måske også et dyr, men en hval var også et dyr. Detaljeringsgraden i mit begrebsapparat har jeg selv skullet opfinde, gennem materiel og personlig virksomhed.

Hvordan ved jeg hvad du tænker – hvis jeg ikke kan udtrykke mine egne tanker i et forståeligt sprog?

Hvordan kan jeg vide hvad andre føler, hvis jeg ikke ved hvilke følelser, jeg selv rummer, og hvordan følelser skal gives sprogligt udtryk. Det kan blive lidt af et detektivarbejde at komme på sporet af.

Sådan kan du blive overladt til dig selv, på en måde som er lidt udefinerbar. Hvordan komme omkring i din egen verden, med tanker og følelser? Hvordan kan dine tanker og følelser gøres fælles og genkendes af andre? Den spændetrøje har jeg måttet smide til vask et utal af gange.

Det er spooky at ytre sig alvorligt om det man tænker og føler, og den anden ikke fatter en skid af hvad du siger. Her taler jeg om elementære daglige udtryksformer, ikke detaljerede faglige synspunkter. Du kan være

en fremmed blandt andre – uden selv at kunne identificere kilden til din fremmedhed.

Jeg har i al beskedenhed måttet bringe mig ud af den klemme. Alle skal vi finde energi - til den motor, som skal holde dig kørende – et liv langt.

Hvilken retning dit liv vender er ikke bestemt når solen går ned – fra den ene dag til den anden. Det er et projekt – hvor retningen ikke altid er bestemt. Det er bare at gå i gang, og æde sig ind på livet. Det kræver en god del livsappetit at sætte sig til det store bord.

Øvelsen med at formulere dette skrift, er en del af den historie. Når jeg skriver og siger noget – i dag, er jeg ikke usikker m.h.t om det jeg mener, det jeg siger og skriver, giver mening – som kan forstås af andre. OK – det går ikke altid lige let, men jeg klør på.

Bonne

Kai Bonne Mortensen fra Ørsted på Fyn gav mig varmen på et kritisk tidspunkt under tiden på studenterkursus, og mange år frem. Flammen brænder endnu 50 år efter.

Vi bestod begge studentereksamen sommeren 1968 – og vi gjorde alvor af det.

Studererbillede af Bonne

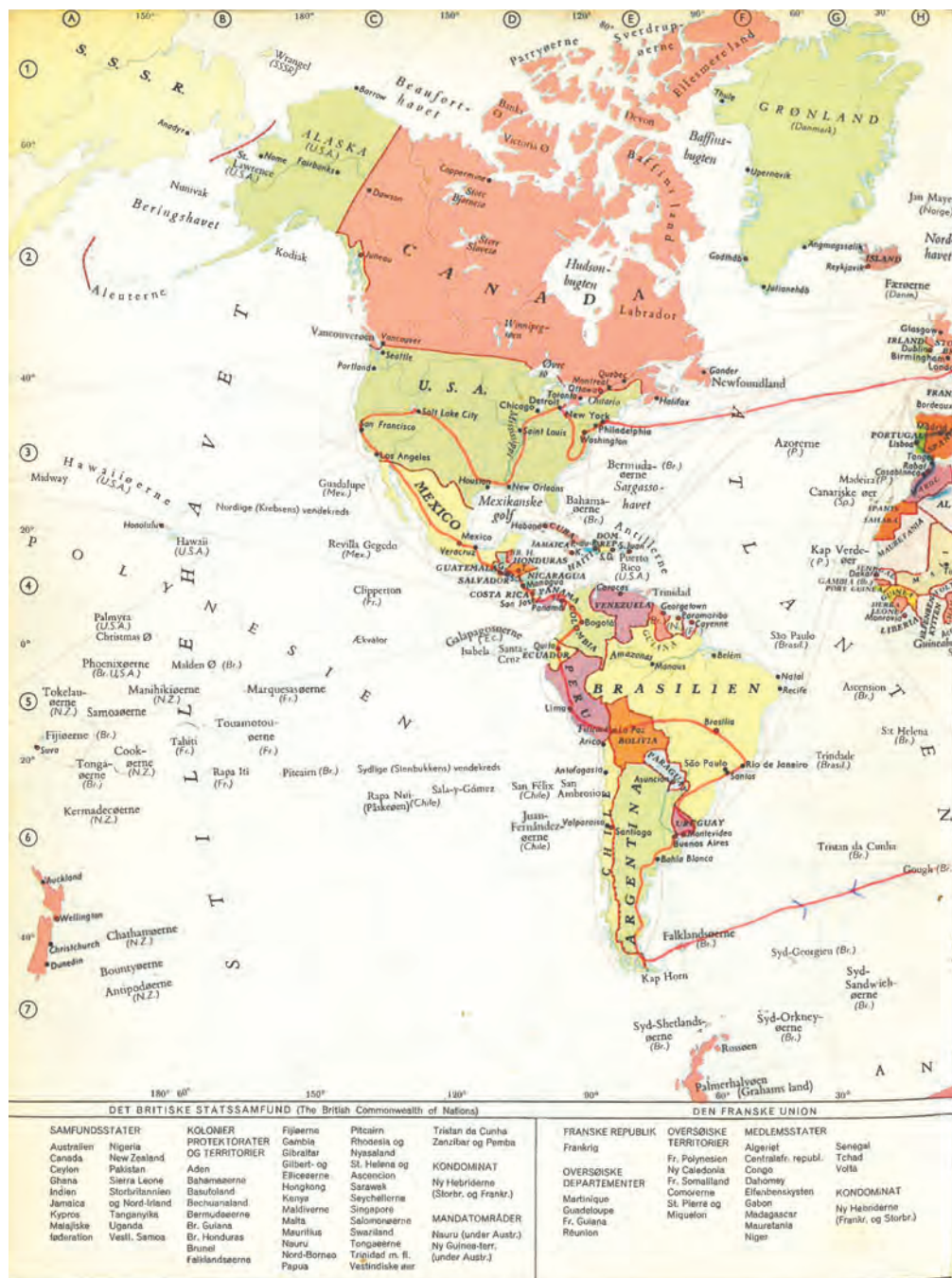

Studererbillede af mig

Vi rejste jorden rundt – i hvert fald en del af vejen.

Der skulle lidt på kontoen, før planerne kunne realiseres. Bonne tog til Sjællands Odde og blev tjener på DEN BLÅ GED. Det var sol og sommer og dans til den lyse morgen. Bonne passede perfekt ind i sommermiljøet, og tjente gode penge.

Vi havde som mål at skrabbe 5 tusind kroner sammen til at starte turen med. Vi havde planer. Vi havde store planer. Efter åget var smidt med studenterhuen, var der ingen grænser. Nu bestemte vi selv vores nærmeste fremtid. Vi støttede hinanden fuldt ud, og lagde planer når vi mødtes eller skrev sammen. Den fik ikke for lidt når vi bredte planerne ud for vores nærmeste og i omgangskredsen. Det var hele kloden rundt. Jeg har stadig en rød rejserute jorden rundt i mit UNION atlas på side 4-5. På samme sider er indtegnet med blå, den rejse vi endte op med at gennemføre.

4 VERDEN POLITISK OVERSIGT

Vi ville angribe Afrika tværs over fra nord til syd. Vi tog ind til København på den Australske ambassade og søgte om immigrationstilladelse. Når vi var nået sydpå i Afrika, ville vi sejle til Australien for at arbejde i et år eller to, inden rejsen skulle gå videre ud i verden. Vi planlagde med en tidshorisont på 4 år. Som mellem to olympiader.

CABLES: TELEGRAMS: AUSTCON		TELEPHONE: (01) 14 22 15
CONSULATE OF AUSTRALIA		
REFERENCE: 68/1509		HAMMERENSGADE 4 1287 COPENHAGEN K 10. januar 1969
 Hr. Bent Knudsen Njalsvej 125 Odense		
 <u>Udvandring til Australien</u>		
 Under henvisning til tidligere korrespondance beder jeg Dem venligst meddele mig, om De stadig ønsker at emigrere til Australien eller om vi skal annullere Deres ansøgning.		
 Dersom vi ikke hører fra Dem inden to uger fra dato, vil Deres sag blive lukket.		
 Med venlig hilsen T.K. O'Loughlin Vice-Consul		

Jeg fik mine papirer godkendt, men Bonne fik afslag i første omgang på grund af sin høreelse. Bonne ville søge igen når vi kom et stykke nærmere Sydafrika. Vi havde svært ved at forklare os over for embedsmændene på ambassaden, hvorfor vi ikke rejste ud fra Danmark til Australien. Det så de bort fra. Vi lovede at vi nok skulle komme til Australien inden tidsfristen for indrejse var udløbet.

Skrabe penge sammen

Jeg blev og arbejdede i Odense. Min far arbejdede som pladsmand for Ludvigsen og Hermansen, et VVS-firma. Der fik jeg arbejde som arbejdsmand på Fyens Værket en del af tiden, i et riggersjak. Riggere var dengang ofte sømænd, som var gået i land. De kunne noget med tovværk og stilladser.

Jeg var lidt frisk i tonen, og min opførsel dengang var måske ikke altid efter bogen. Det havde den gamle bemærket, så jeg blev trukket til side og fik en faderlig formaning om, at nu havde jeg s`gu at opføre mig ordentligt på hans hjemmebane, på hans arbejdsplads. Det løfte holdt jeg tiden ud efter en enkelt episode.

Jens rigger stod øverst i færd med at samle et stillads. Jeg stod på jorden og støttede hjørnestiverne. Han var flere gange ved at miste balancen, og bad mig stå stille og koncentrere mig. På et tidspunkt hørte snakken op, og uden varsel slap Jens Rigger en klampe og lod den glide ned af hjørnestolpen, som jeg holdt fast ved med begge hænder. Klampen stoppede hvor jeg holdt mine hænder. Det gjorde nas – men jeg rettede ind.

På pladsen var der en vis aura omkring den unge student. Jeg blev ikke pushet på samme måde, som var jeg en rigtig arbejdsmand og ny kollega. Der var en buffer i omgangstonen, en vis høflighed, som jeg havde det fint

med. Det gav ikke så mange anledninger til at få mit pis i kog og komme ud af kontrol.

Det var nogle af de tricks, som jeg var verdensmester i, hvis jeg følte ubehag, eller hvis jeg ikke blev forstået. Den mekanisme går selvfølgelig begge veje, men på den tid var der ensretning – i min køreretning. Hvis de ikke forstod – så gav jeg højlydt udtryk for, hvad jeg mente om det, eller måske – om dem. Det endte ofte i en kort dialog, hvor jeg efterfølgende skulle bruge al min energi og "charme" for at få genoprettet den gode stemning. Det var op ad bakke. Når først kæden var hoppet af, kunne jeg forsvare en position, et standpunkt, som ikke var fem potter pis værd. Jeg skulle lære det.

Tarup Centret

Tarup centret blev bygget den sommer jeg arbejdede ved Ludvig og Hermansen. Det kender I som farmors foretrukne handelsplads. Jeg har skåret gevind på de fleste rør, som skulle bruges til sprinkleranlæg i lofterne i kælder og stue. Jeg havde en lille arbejdsplads i den nystøbte kælder, og passede mit skærearbejde dagen lang. Respekt. Jeg skar gevind på galvaniserede rør, i begge ender, med håndkraft.

Det var til tider røvkedeligt. Det samme hver dag, men der var gode penge på overarbejde, og mit smørbjerg voksede regelmæssigt. Jeg havde et godt øje til Bonne, om han nu fik lagt fra, som aftalt. At han ikke drak pengene op på Den Blå Ged, eller værre, spenderede dem på damer.

Den blå Ged - foto: Fra internettet

Når jeg besøgte Bonne på Sjælland, så jeg med mine egne øjne, hvilken arbejdsplads han havde skaffet sig. Det hele var lige inden for rækkevidde.

Hesbjerg Slot

Efter fyraften kom jeg en del på Hesbjerg slot, lidt uden for Odense. Jørgen Ehler var flyttet derud med sin lille familie, sin kone Sarah og Thomas, deres førstefødte.

Der boede en ung VERNER fra Tyskland som i tidens ånd var rejst til Himalaya i Fjernøsten for at ryge sig skæv i centrum for kosmos.

Det var et varmt spor som mange af Vestens unge forfulgte. Var det drømmen om et anderledes liv i pagt med åndernes rige, eller var det en udløber af tiåret, hvor de traditionelle bånd blev sprængt i stumper og stykker, hvor hjemstavn blev omdefinert til rigtig langt væk? Ja, nogen gange længere væk - til kosmos.

Jørgen Ehler havde fået bud fra Indien, at Verner havde fået gulsot, og var blevet indlagt til behandling. Ingen penge. Ingen behandling. Ehler samlede donationer sammen til Verners behandling, men forgæves. Inden pengene nåede frem til Hospitalet i Indien, var Verner død af sin sygdom. For-

skellen mellem vores system og deres system, blev sat i relief på the hard way.

Hesbjerg Slot - foto: Fra internettet

Verner havde jeg mødt på Hesbjerg. Han var en fin fyr, og så spillede han på bluesmundharpe. Jeg gik og arbejdede i kælderen på Tarup Centret og tænkte på Verner. En formiddag midt i arbejdstiden tog jeg ind til Odense og købte en mundharpe. Jeg havde år forinden været på jazz hus Cirklen i Odense, hvor Sonny Boy Williamson havde spillet på mundharpe, med Chris Barbers orkester. Han var knokkelskæv den aften. På vej til scenen stødte han ind i mig. "Which way to the stage" spurgte han ud i luften. Jeg tog fat i Sonny Boy og drejede ham i den rigtige retning.

Jeg skrev på en af cement-søjlerne i kælderen på Tarup Centret, med mit opmærkerkridt **"VERNER - I go on playing the blues instead of you"**. Det løfte har jeg holdt. Jeg har tænkt på Verner i alle årene. Han kendte mig ikke, men alligevel.

Billede af søjle og sprinkieranlæg i loftet. Tarup Centret i Odense. Foto: Bent Knudsen

Musik og tidsånd

Op gennem 60'erne var der blevet højt til loftet. Der var bevægelser i sub-systemer. Det rumlede i undergrunden med kritik af den konforme dagligdag, som dukkede ud af 2.verdenkrigs ragnarok.

Alt var sat i system oppefra og nedefter med patriarken i toppen af pyramiden. Hele lortet var topstyret og autoritært. Et system, som slog nedad – for at bevare den sociale kontrol, for at bevare magten. Et paramilitært system. Der var nok at gå i gang med for alternative kræfter. I starten var det spredt fægtning. I tresserne var det musikerne og deres tekstforfattere som indtog den store scene. Musikken blev elektrificeret, og forstærkning af lyden bragte koncertsalen ud i det fri. Der var dømt solo på strengeinstrumenterne. Sangpoeterne lokkede med slogans og poesi i tusindvis af unge mennesker ud i det fri – på trip.

Woodstock, en landlig lokalitet i omegnen af New York blev stedet og begyndelsen, hvor det udefinerlige nye, det endnu jomfruelige, blev blæst ud i rummet af et blomstrende og syret kollektiv. Det blev en mageløs manifestation. Det var som om alt og alle var blevet bragt sammen – over there. En manifestation af dimensioner der udtrykte et håb om en ny begyndelse. Hvor skal vi hen, du? Det var lidt uklart, men budskabet MAKE LOVE – gik rent ind.

Hvorfor ikke benytte ventetiden her på jorden og springe på hinanden? Der blev danset af syrede unge med og uden tøj, i alle variationer af bevægelser – med hinanden. Det var en fest, som ingen lige havde set komme. Musikken og musikerne på festivalen hamrede løs det bedste de havde lært.

woodstock

175g/44

joan baez • butterfield blues band • canned heat • joe cocker
country joe & the fish • crosby, stills, nash & young • arlo guthrie • richie haves
jimi hendrix • jefferson airplane • country joe mcdonald • santana
john mcfarlane • ma-na-na • sly & the family stone • ten years after • the who

© 1970 Atlantic Recording Corporation
© 1995 Atlantic Recording Corporation
Reissued & Distributed in Europe by Nipper Records Ltd.

Pladecover fra egen samling

Den jomfruelige tilstand var magisk, for dem der var til stede. Vi andre fik bud om begivenheden og turnede on. Det var lige før man begyndte at tro på, at nu slap man for at gå på arbejde. I så fald – kun når man selv havde lyst. Så længe der var strøm på musikken, måtte andre nødvendige gøre-mål vige. Slut med tvang og krav fra autoriteterne. Ind med retten til at bestemme hvordan jeg vil leve mit liv.

Woodstock - Jimmy Hendrix - foto: Fra internettet

Opgør med klassisk dannelse i musikken

I et snuptag skyldede den rytmiske musik den klassiske dannelse overbord. Slut med at øve sig i social isolation på sit instrument i flere tusind, tusind timer, for at gå til optagelsesprøve til en fast plads i et statsstøttet symfoniorkester.

Der blev sat forstærker til elektrisk guitar og bas. Når du havde lært tre akkorder på dit instrument, var du klar på scenen – up front. Hvis du kendte et par kammerater du kunne slå dig sammen med, så var den ged rundbarberet. Som vor tids X-factor.

Med tiden blev nogle af disse grupper specialiserede og disciplinerede. Rolling Stones har f.eks. holdt deres butik kørende fra den spæde start i begyndelsen af tresserne - i forrige århundrede. I dag er de en megakoncert

med omsætning i milliardklassen og dermed ophobning af enorme private formuer - som måske er skjult for offentligheden i skattely.

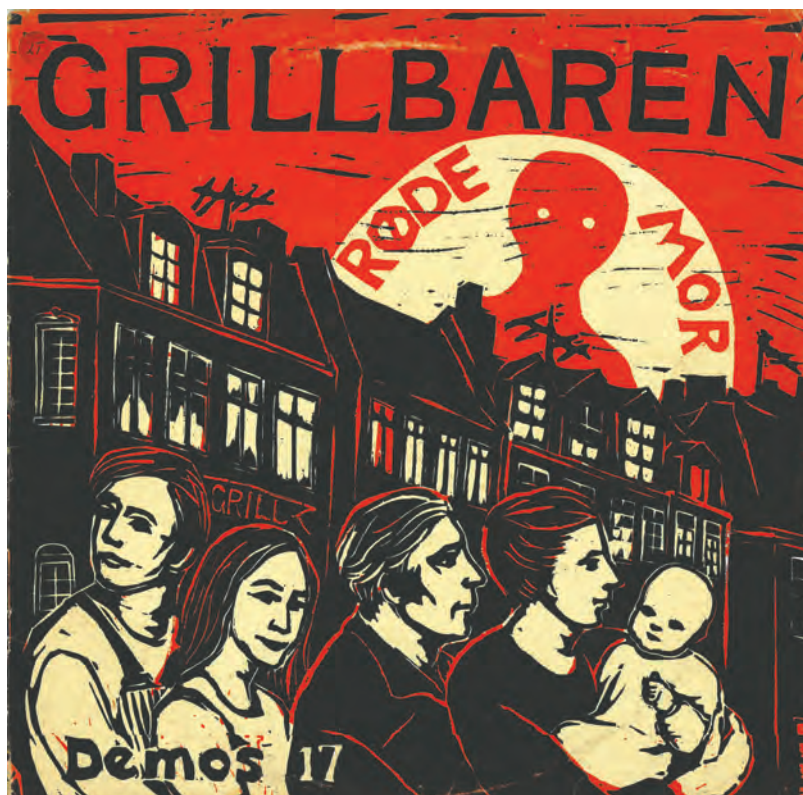
Datidens musikgrupper og troubadourer var et klart centrum for vores opmærksomhed. Med deres energiske og insisterende fremtoning blev de katalysator for tidens opgør med vanetænkning og god opførsel. Dengang troede jeg de mente hvad de skrev og sang. Jeg tvivlede ikke et øjeblik

Pladecover fra egen samling med Rolling Stones

på at de repræsenterede mig – sådan næsten privat. Sammenhængen til musikken var som en intim affære. De skrev tekster og sang nej til udbytning. De skrev sange som krævede lige forhold for dem, som ikke selv var så gode til at rage til sig via uddannelse og gamle penge – nationalt og internationalt.

I Danmark sang vi i kor med Røde Mor, som hurtigt fandt tidens melodi. De spillede for, vi sang med i kor.

Røde mor - pladecover fra egen samling

Snydt

De holdt sig på scenen på kapitalens præmisser. Ingen omsætning – ingen levevej. Nogle blev rige af det. Et enkelt hit af gruppen Led Zeppelin - STAIRWAYS TO HEAVEN fra 1971, har til dato i 2016 generet over tre milliarder kroner i Koda-afgift til gruppen og dens tekstforfatter. Det er dem vel undt. Men jeg troede et øjeblik, at nu var den der. Nu fik vi rocket magthaverne/kapitalen ud af historien.

Fællesskabet fra dengang omkring musikscenen har overlevet og spiller videre i bedste velgående, i Danmark og ude i verden. Musikfestivaler i alle genrer og for alle aldre er på plakaten lige så regelmæssigt, som togene kører mellem København og Helsingør. Roskildefestivalen i Danmark har for længst fejret sølvbryllup.

Hamburg nyopførte operahus ved Elben, 2016 - foto: Fra internettet

Den klassiske musikscene har fået vejret efter mavepumperen fra den rytmiske musik. Musikhuse skyder op i metropolerne verden over til den klas-

siske musiks udøvere – som middelalderens katedraler. Seneste bygningsværk står klar ved Elbens havnekaj i Hamburg.

De heldige som får spilletid i et klassisk orkester, får en arbejdsplads, som var de solkonger på Versailles slot i Frankrig. Med akustik der er kælet for af de fineste tonemestre, med klima anlæg som er optimeret til at beskytte træ instrumenternes følsomhed for temperatursvingninger. De få som lytter på i musikhusene, bliver fyrsteligt belønnet, når de køber deres billet med tilskud fra de offentlige kasser, betalt af skatteyderne.

Paradoksalt betaler gæsterne til klassisk musik en særdeles mådelig pris for deres valg, med nummeret plyssæde, hvorimod de tusinde og flere som strømmer til festivals – kommer af med kassen, for at stå skulder ved scenekanten og ud efter i det fri, eller som gæst ved koncerter i haller uden optimalt akustik eller klimaanlæg. Den rytmiske musik omsætter for godt og vel 7 milliarder danske kroner om året. Den levende musik inklusive festivaler omsætter for de tre en halv milliard. Indtægt på forplejning af festivalgæsterne skæpper godt i kassen til den levende musik. Svimlende en og en halv milliard kroner smider festivalgæsterne til sprut og pølser.

På den front er vi tilbage ved det gamle. Kapitalen scorer kassen på de musikglade – nu i alle aldre. Borgerskabet har beholdt deres faste pladser med statstilskud i musikhusene, med god benplads og rigelig armplads til sidemanden.

Smuttur til Paris

Jeg kan se i min rejsedagbog fra vores store tur ud i verden, at vi stak i vej den 04.12.1968.

Men først en generalprøve. Vores oplæg til rejseform var på tommelfingeren jorden rundt. Sådan. Ikke på firs dage, som Jules Verne havde underholdt en hel verden med for generationer siden.

Vi tog en smuttur til Paris for at afprøve vores koncept. Det var en lidt skør årstid at rejse på stop. Det var koldt og det regnede en del. Vi var i top på udstyr. Lette soveposer i bedste kvalitet købt i Spejdersport og et letvægtstelt, som i reklamen havde stået sin prøve på bjergbestigning på Mount Everest. Det hele var monteret på rygsække, som var spændt op på letvægtsrammer af rør af aluminium. Hvis vi mødte en rigtig globetrotter på vores vej ud i verden, skulle de ikke se at vi kom fra landet.

Min rejserygsæk

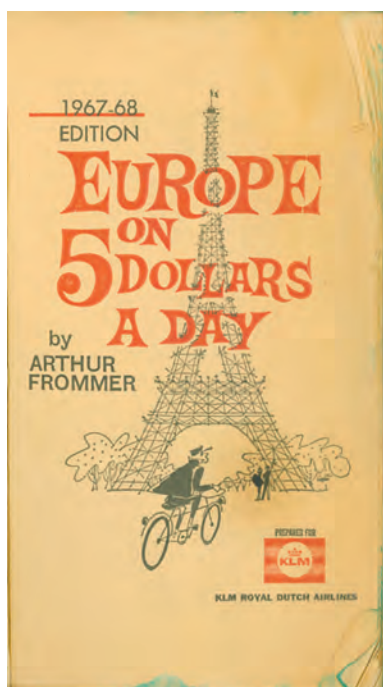
Jeg havde til lejligheden købt et par brugte militærstøvler, som skulle snøres til op under knæet. Hvis vi skulle gå hele vejen til Paris og hjem igen, ville der stadig være nok læder under sålen, til en tur mere, samme vej.

Turen til Paris blev lidt af en blandet fornøjelse. Det var svært at komme op at køre to mand med vores oppakning. Det var første gang vi skulle rejse på fælles klasse, sammen. Selv om vi kun var to, var der ingen fare for, at der gik rundbordspædagogik i den. Vi havde lagt destinationen fast. Det var Paris. Det var vi enige om hjemmefra. Jeg kan ikke erindre, at vi evaluerede på vores personlige rutiner og måden vi bød ind på. Det var vel som vi var.

Vi var fælles. Vi havde ingen rejseleder.

Vi nåede Paris og hjem igen – men vores sofistikerede letvægtstelt, med sovekabine og oversejl, forsvandt et sted i Frankrig i en tåget brandert. Vi var kommet for sent til et sikkert natlogi en aften i pisseregnvejr, tæt på Paris. Teltet skulle stå sin prøve som en nødløsning, ellers sov vi på vandrehjem. Jeg tror ikke vi fik hele teltet rejst med oversejl, før Bonne stak tommelen i vejret foran en langsomt kørende fransk bil. Den stoppede, og Bonne fik snakket sig til et lift. Det kom til at gå lidt stærkt. Der skulle tages en hurtig beslutning, nu der bød sig en mulighed for at sidde et øjeblik i tørvejr.

Hvor længe husker jeg ikke, men ind kom vores rygsække i tørvejr og så afsted mod Paris. Det var vores mål. I vores omtågede tilstand glemte vi at få teltet med. Det havde næsten stået sin prøve som en nødløsning. Det var en OK lille forsmag på rejselivet. Hvor vi kom frem på herberger, var der grupper af især unge amerikanere, som rejste rundt med en engelsksproget guide – Europa 5 dollars a Day.

Europe on 5 Dollars a Day
Foto: Fra internettet

På den tid stod dollaren i 7,50 dansk krone. De var friske på at snakke med os fremmede. Nogle af de unge var turister, andre var på vej "væk" fra USA for at undgå at blive indkaldt som soldat til Vietnam. Det stod ikke på deres ønskeliste. Vi kom fra lille frelige Danmark. Hvis de nægtede at møde ind på session, kunne de blive straffet for at desertere. Jeg vidste hjemmefra, hvad USA havde gang i Vietnam, men at møde og høre er par unge som sad i saksen, rykkede noget i min bevidsthed. Jeg var selvfølgelig solidarisk med deres krav om ikke at blive indkaldt til krig. På det tidspunkt af konflikten var tabstallene på USA's side alarmende høje. Antallet af de mange døde soldater var svære at se udenom når det kunne angå én selv. Det var blodig virkelighed for ungdommen i USA. Det var blodig virkelighed lokalt i Vietnam – for dem som havde tjansen, at skulle kæmpe imod USA's militære tilstedeværelse.

I-prøvet 3. kr. 66'

Indtegningskort

Hr.

KNUDSEN BENT

Det meddeles Dem herved, at De nu er optaget i lægdsrullen og fremtidig føres i denne således:

Lægdsrullenr.:	Føds.d.	-md.	-år
633 - 15281	26	7	46

Lægdsrullennummeret skal altid opgives ved henvendelse til udskrivningsmyndighederne og mønstringsvæsenet.

Indtegningskortet bør opbevares omhyggeligt. Det skal altid være i Deres væge. Det skal medbringes, når De møder på session, hos udskrivningschef, mønstringsbestyrer, lægdsforstander eller lægdsmand samt til militær tjeneste eller til civilforsvarstjeneste.

Oplysninger om Deres værnepligtsforhold findes i medfølgende hefte »Før sessionen«, der bør læses omhyggeligt.

43-9-43 SHC 040107

De anses for uskikket til tjeneste i
forsvaret, men egnet til civilforsvars-
tjeneste uden for civilforsvarskorpset.
3. udskrivningskreds, den 22 MRS 1966

Tresserne

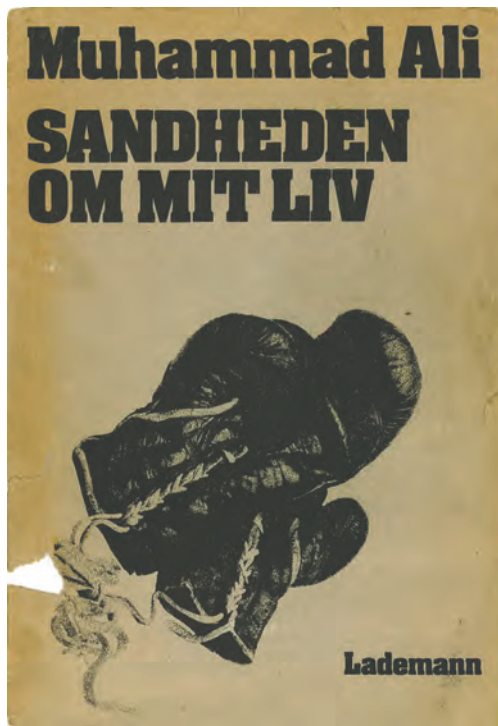
Tresserne var et levende tiår, hvor de vestlige demokratier fik tvunget hånden væk fra automatpiloten. De institutionelle kræfter og deres repræsentanter i de lovgivende forsamlinger havde fået en ungdom af aktive medspillere, som de ikke sådan lige kunne lure. Hvad ville vi – hvad var vi ude på? Er det slut med det vi kender og som vi har bygget på med krige og erobringer, eller hvad? Paroler og demonstrationer leverede energien til gadens parlament. We want it all.

Vietnam - Cassius Clay

Uheldigvis var USA's engagement i Vietnam sammenfaldende med vi unges øgede opmærksomhed på mindretallets rettigheder, nationalt og internationalt. Hvad laver vi så langt hjemmefra, blev der spurgt til i USA. Unge våbenføre mænd, især sorte, blev tvangsudskrevet til krig mod de kommunistiske Vietconger.

I Houston, Texas, sidst i april 1967 var der session for kommende soldater til krigen i Vietnam. Blandt de unge som mødte frem på dagen var den sorte mesterbokser i sværvægtsklassen, Cassius Clay – som nu hed Muhammad Ali. Han var konverteret til Black Muslims.

"Når alle formaliteter og formularer var udfyldt og de obligatoriske lægeundersøgelser var afsluttede, var du klar til at blive hvervet til et af værne, marinen, hæren eller flyvevåbnet. Når dit navn blev råbt op af officeren i hvervningslokalet, sagde du ja til hvervning ved at træde et skridt frem fra den række du stod linet op i.

"Cassius Clay", lød det højlydt fra officeren i lokalet. Muhammad bad ham om at kalde ham ved sit navn – Muhammad Ali.

Muhammad Ali! Gentog officeren med fast stemme".

(gengivet frit fra Mohamed Ali: Sandheden om mit liv. Lademann 1975)

Resten er historie. Muhammad Ali trådte ikke et skridt frem. Han sagde ganske enkelt nej. Han havde ikke noget udestående med

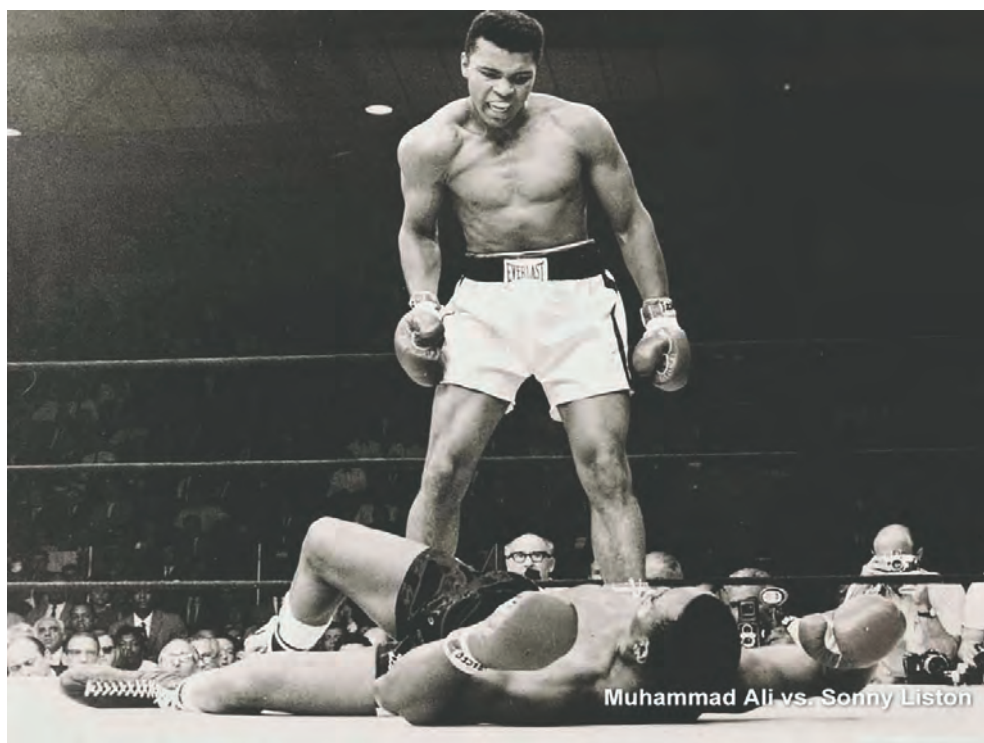
Vietcong – var hans statement. "Jeg skal ikke i krig for magtfulde USA og skyde fattige mennesker til døde i mudderet. Vietcong er ikke min fjende. De har aldrig kaldt mig nigger".

Som i talrige slagsmål i ringen, tog han kampen op uden for ringen. Han blev fængslet og frataget sit levebrød som bokser i tre år.

Ene mand tog stod han op mod The establishment – uden for ringen. Han havde ikke erklæret Nordvietnam krig. Hans nej blev en del af en større bevægelse og world wide-modstand mod USA's krig i Vietnam.

Hans NEJ var med til at løsne en generation af sorte amerikanere fra deres slavesjæl. Hans nej var sort og ikke hvidt

Muhammad Ali vs Sonny Liston - foto: Fra internettet

Raceadskillelse

De sorte kunne ikke selv vælge, hvem de ville køre i bus med, og hvem de ville spise deres mad med – på restauranter. De sorte måtte se på, at de hvide havde deres spisesteder, hvor det ikke var tilladt dem at spise. I

Raceadskillelse i 1970 - foto: Fra internettet

USA's sydstater var RACEADSKILLELSE blodig virkelighed. I busser, i tog, og i skolesystemet.

Ingen i Danmark dengang blev forstyrret i deres morgenmad – over den kendsgerning. Blues har rødder i slaveri i bomuldsmarkerne i Sydstaterne i USA og følelsen af afmagt.

I Afrika skulle der kun én Tarzan til at blive herre over alle kontinentets dyr. De tvangsdeporterede sorte fra Afrika mødte i USA tusindvis af lokale hvide Tarzanner – som låste dem i lænker og smed nøglen væk.

Danmark deltog lystigt i festen i 1700-tallet og tvangsdeporterede i tusindvis af afrikanske indfødte til et liv som slaver i for eksempel Dansk Vestindien.

I en periode på femten år fra ca. 1930 til 1945 blev et uhørt antal millioner af sindssyge, sigøjnere, socialister, jøder og handicappede børn og voksne gasset til døde af magthaverne og tusindvis af håndlangere i Hitlers Tyskland. Omfanget af forbrydelserne blev først erfaret, hvor det var for sent. Det system og den magt som Hitler udøvede i det kollektive Tyskland, var uden modmagt. Ingen national modmagt var dengang i stand til at hindre ugerningerne i at blive praktiseret. Det var internationale magter som vred armen om på Hitlers Tyskland – men alligevel. Hvad skete der lige der?

Raceadskillelsen i USA kan og skal selvfølgelig ikke sammenlignes med Hitler og hans kollektive forbrydelser. Men jeg spørger, hvordan fanden kan et demokrati tillade raceadskillelse mellem sine egne borgere? Billedet af Onkel Toms hytte klæber til bagsiden af min hukommelse fra halvtredsernes fortælling om de sortes historie i USA.

Det blev der heldigvis gjort op med.

Min pointe er, at det skete ikke af sig selv. Forud gik organisering og modmagt, før end tingene ændrede sig. Sådan er det bare i historiens gang. Der bliver ikke ændret på tingenes tilstand, hvis ikke én eller gerne flere rækker en finger i vejret og spørger. Hov hov – hvad har vi lige gang i her? Hvis interesser tjener tingenes tilstand? Hvem bestemmer og bestemte at systemet med raceadskillelse kunne fungere, som det gjorde? Hvorfor ikke spørge dem det angik – de sorte? Syntes de det var OK med raceadskillelse? Hvis de skulle bestemme, hvordan ville de så indrette sig med de hvide? Prøv at gætte.

Ny tankegang

Her har vi måske kernen eller essensen i tressernes tilgang til forandring. Demokratiet trængte til en tur i vaskemaskinen. Hvem bestemte over hvem – og hvem har bestemt det? Vaskeprogrammet skulle have flere og mere fleksible programmer at vaske på. Det dogmatiske demokrati hvor flertallet ikke bare bestemte, men også havde ret, blev udfordret nedefra, og der blev presset på for forandring. Det var så enkelt. Hvis de sorte ikke ville finde sig i raceadskillelse, ja – hvorfor fanden skulle de finde sig i det? Fordi et flertal af hvide Tarzanner havde bestemt det.

Klart nok. Det flugtede med min tankegang. Al forandring starter med et uskyldigt – NEJ. "I have a dream" nåede at blive MARTIN Luther Kings sidste budskab til en million demonstrerende amerikanere, fra talerstolen på Lincoln Memorial foran Capitol i Washington i august 1963. Ja – han blev skudt. Hans budskab om fællesskab og lige sociale og økonomiske rettigheder mellem racerne i Guds eget land, blev hans testamente.

Martin Luther King - foto: Fra internettet

Raceadskillelse blev senere forbudt ved lov i 1968, efter en fandens masse ballade og kamp i gaderne.

Jorden rundt

I begyndelsen af december måned 1968, var vi klar til at smutte sydover til Afrika.

Vi gjorde det. Vi kom afsted. Der var en intens stemning i dagene op til. Det var som skulle vi sige farvel til alt og alle, farvel til dem som skulle blive tilbage. Hvornår kommer I tilbage? Måske – jeg troede helt sikkert på, at det var farvel for ever. Vi skulle ud i livet og opleve den store verden. Dem der blev tilbage, måtte klare de daglige rutiner.

Vi havde en vis kapital, som var vekslet til rejsechecks lydende på 10 dollars pr. stk. Planen var: én check pr. uge. Alt iberegnet. Det kostede det dengang at holde fri fra arbejde og selv betale. Det var et simpelt regne stykke. Så mange penge – så mange uger i frihed, uden at skulle arbejde for føden. Hverken Bonne eller jeg havde penge med hjemmefra fra vores familier. De betalte deres, og vi betalte vores.

Min fars bror, Niels, kørte os det første stykke ud af byen og til grænsen til Tyskland. Vi havde planlagt at tage på STOP jorden rundt. De første kilometer var med chauffør. Så stod vi der – nu var det alvor! Navlestrengen var klippet over til kendt land. De første 175 kilometer var i hus. Vi kom til grænsen hen under aften, det var mørkt og vejrliget var langt fra venligt. Det var en brat opvågen. Vi skulle

bekræfte hinanden i at vi mente det for alvor. Hvorfor ikke smutte med Niels hjem i varmen og til mors kødgryder?

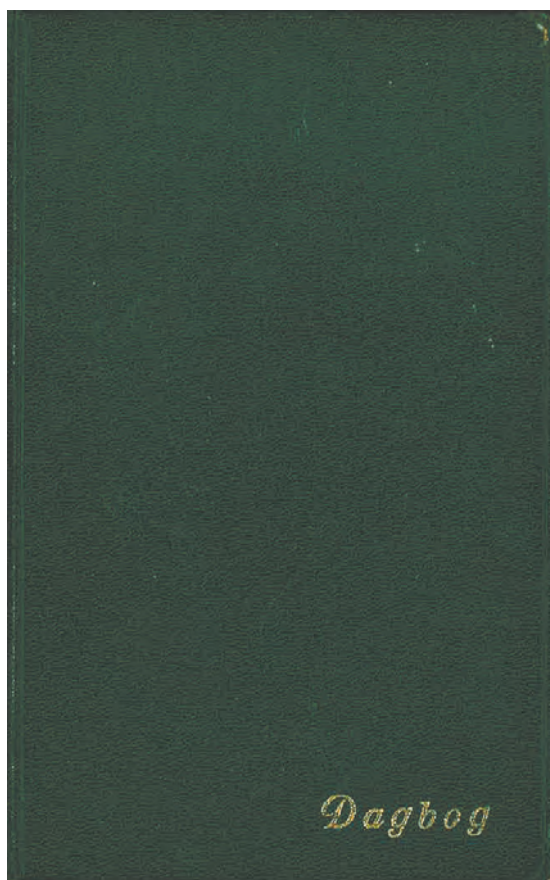
Min fars bror Niels

Vi kom ikke videre sydpå den aften. Vi forsøgte ved motorvejen, men blev vist bort af en patruljevogn. En dame spurgte hvor vi skulle hen? Vi svarede med den største selvfølgelighed – "JORDEN RUNDT". Damen kiggede tilbage og svarede os: "Jeg har også været i Skagen engang". Første nat under åben himmel. Det var forbandet koldt. Man fryser på en anden måde når man er to. Uhyggeligt koldt. Tidlig næste morgen stillede vi til parade med tommelfingeren i vejret. Vi var to som skulle op at køre. Der var langt til Afrika.

Dagbog

Jeg har læst min dagbog igennem fra rejsen. Hver aften gjorde jeg en sides notater. Vi fulgte de store opdagelsesrejsende i ånden, og vores opdagelser/oplevelser skulle verden vente med spænding. Vi havde ikke planlagt noget i særdeleshed. Vi ville gøre rejsen til vores dagligstue, og møblere den med de begivenheder som vi stødte ind i undervejs.

Vi angreb Tyskland sydovert. Vi gjorde hurtigt nogle erfaringer ved at være to på stop. Vores bagage var praktisk at gå med på ryggen, men det var ikke vores plan at gå hele vejen. Det var en fandens halløj at komme på stop. Kajs rygsæk havde en ekstra ramme nederst, som lige passede til en sovepose, eller et telt, men den var lidt svær at få bakset på plads i en bil. Syd på ved Basel havde vi snakket os frem til at rejse hver for sig, og så mødes nord for Barcelona i Spanien før jul. Bonne fik adressen på en familie i Arenys de Mar, som jeg havde mødt et par år tidligere.

Det var en aftale.

Ørsted - Bonnes forældres husmandssted

Ingen mobiltelefoner – ingen internetforbindelse. Vi var alene med vores adressebog og postvæsenets brevtjeneste. Bonnes forældre havde telefon i privaten på deres husmandssted ved Ørsted på Fyn. Dem kunne vi komme i kontakt med – hvis nu.

Det var ikke noget jeg tænkte meget over. Undervejs fik jeg bud hjemme fra på poste restanse – hvis jeg vidste hvor vi kom frem. Det fungerede fint. Det tog den tid det tog.

Efter få dage i fremdrift på landevejene forsvandt det derhjemme og rutinerne omkring de daglige gøremål. Op på arbejde – fyraften – kammerater – aftaler og det løse.

Det kan vel ikke sammenlignes med et arbejde – AT REJSE. Dagligdagens gøremål bliver ikke rutiner, men rejsen på stop bliver gentagelser på gentagelser. Op med tommelen – tag mig op – er jeg heldig? Hvor langt i dag? Det ser jeg ofte noteret i dagbogen, når dagens indtægt i kilometer blev gjort op. Hvis mange kilometer, så havde det været en god dag. En skod-

dag, hvis jeg skulle gå langt for at komme ud af byerne, uden at komme ud af stedet.

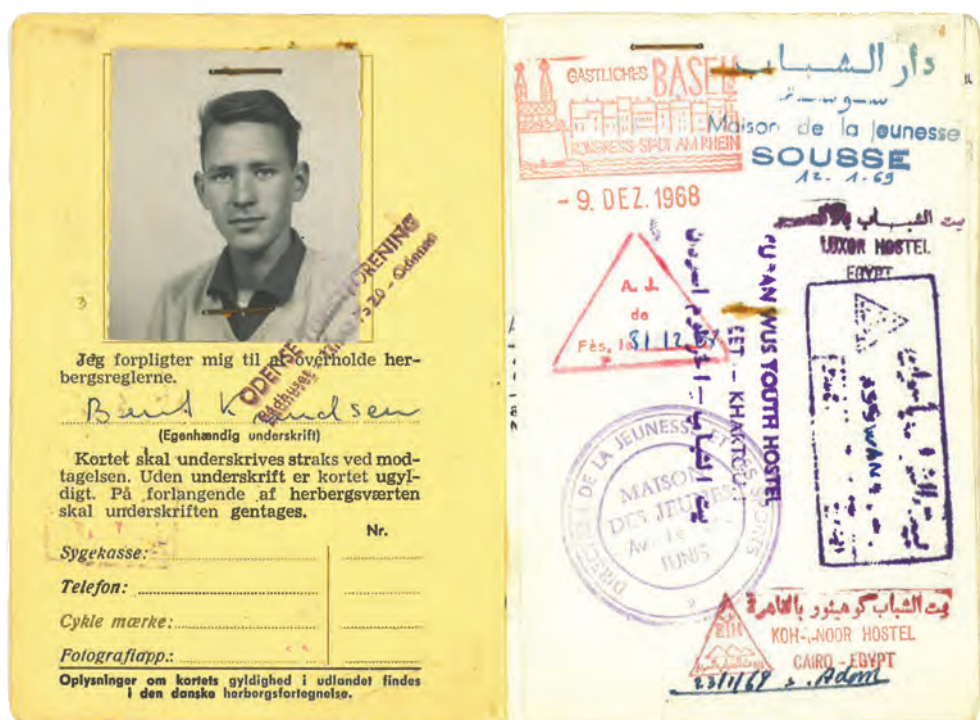
Der er ikke rigtig noget at give sig til – når du venter på et lift. Hvis du ikke stikker tommelen i vejret, er du ikke inde i gamet. Der er ingen, som flytter dig nogen steder. Så fremdrift er et must. Ud over stepperne, hen hvor regnbuen ender. På vejen mod guldet bliver du kørt uden at skulle betale. Rejseformen inviterer til møder med ukendte voksne. De vælger at invitere dig indenfor, ikke i deres private stuer, men alligevel. Bilen kan godt opfattes som et privat hjem på hjul. Når de ser min tommel i vejret, kan de bestemme sig for at stoppe op og lukke mig ind i privaten.

Det er tommelfingerens DNA. Hvem er du – hvor kommer du fra, hvor er du på vej hen? Du bliver inviteret til at præsentere dig. Min baggrund og nationalitet blev forstærket som en vigtig del af min identitet, hver gang jeg kom op at køre med en ny chauffør. Jeg er fra Danmark. Hvis de skulle være i tvivl, så havde jeg et Dannebrogssflag i stof klistret bag på min rygsæk.

På vej gennem Tyskland var de gæstfrie chauffører ofte voksne – med voksne børn på min alder. Jeg var spændt, som havde jeg stålfjedre i ryggen – når talen faldt på 2. Verdenskrig. Jeg var vaccineret mod en venlig indstilling over for tyskerne. Jeg ville gerne med på stop i deres rummelige biler, men når de kom ind på deres oplevelser under krigen, var jeg lydhør, men forudindtaget. 7 år i russisk fangenskab efter krigen kunne ikke vække min medfølelse. Jeg har måske tænkt at det havde han godt af, når han var landsmand til Hitler. Efter køreturen hænger sådan en historie ved. Man ved ikke hvad der venter når døren åbnes på klem.

Vandrehjem

Vi opsøgte vandrerhjem på turen ned gennem Europa. Især i Tyskland og Schweiz var der regler, som skulle overholdes. Gyldigt vandrekort, sutsko til indendørs, og faste tider til godnat, og tidligt ud af vagten om morgenen. Det var fristende at trække den lidt først på dagen, men i Tyskland var der ingen kære mor. Vandrerhjemmene var ikke hoteller. Tidlig op og ud at vandre. Det lugtede lidt af "en sund sjæl i et sundt legeme".

Lejrmutter i Basel i Schweiz var helt ved siden af. Ifølge vandrehjemmets regler skulle sovesalen være ryddet, fejtet og gjort rent inden kl. 08.30 om morgenen. Alle var i gang og klar, undtagen Bonne. Han snorkede videre i køjen. Vi rejste sammen, så lejrmutter opfordrede mig til at få Bonne på benene. Hun truede med at inddrage vores lejrpas. Måske mente hun det?

Jeg bad hende selv gøre det grove arbejde og vække Bonne. Det kunne ikke være mit arbejde. Hun gik i lag med Bonne og forsøgte at få ham til at forstå, han var i farezonen.

Bonne var døv på begge ører uden sine forstærkere, som han ikke sov med. Bonne forsøgte at forklare sig, at han var døv, og ikke kunne høre hvad hun sagde til ham. Det var åbenbart ikke noget argument. Hun troede Bonne tog pis på hende for at slippe at stå op. Hun råbte bare højere. Jeg lyttede med i mine reglementerede sutsko og spillede uskyldig. Det var ikke mit ansvar.

Som en sidste gestus inden vi blev smidt på porten sendte vi den stakkels medarbejder et graciøst fingerkys og et højlydt AUF WIEDERSEHEN. Det var for at være høflige. Jeg ved ikke om det stadig er sådan med reglementer på vandrerhjemmene?

Der var andre unge på vores aldre, langt hjemmefra. Jeg mødte flest amerikanere. De var åbne og kunne føre og forstå en samtale på engelsk. Jeg var godt klædt på. Kunne samtale på engelsk, tysk og lidt fransk. Ned gennem Europa var det første classes.

Når jeg skulle præsentere mig overfor fremmede, følte jeg mig betydningsfuld. Jeg havde flyttet mig langt hjemmefra, for tilfældigt at falde i snak med en fremmed. Det medførte at jeg ofte skulle gentage min version af min historie i mødet. Det vidste de selvfølgelig ikke umiddelbart. De havde ingen mulighed for at checke op på min version af historien. Det forpligtede at holde sig til en redelig version. Ikke noget med at pynte på virkeligheden for at gøre sig interessant.

På vandrerhjemmene udvekslede vi finurligheder. Hvor det var billigst, små fiduser, som kunne få vores opsparede kapital til at række længere. Det var med at slå ørene ud i starten af rejsen, og selv spørge ind til dem som kom derfra hvor man selv havde planer om tage hen. Personlige beretninger om oplevelser og events – kunne indgå i valg af rejserute. Vi havde ikke en tourguide i baglommen som hed Lonely Planet. Ikke at jeg savnede en sådan. De store linjer var tegnet hjemmefra. Hvordan du kom frem, var en daglig rutine som gav en fornemmelse af, selv at kunne bestemme i hvilken retning, rejsen skulle foregå.

Andre gange blev rejseruten bestemt af chaufføren. Hvis det var et kilometerlangt lift, kunne det være fristende at blive siddende, selv om det stak af fra rejseruten. I starten af rejsen føltes det som store beslutninger, men her vandt rutinen med tiden. Hvor skal jeg hen, hvordan kommer jeg hurtigst frem, uden at komme for meget på afveje.

Ofte mødte vi de samme unge med dages mellemrum, spiste sammen og gik lidt ud. Ikke overdrevent. Sengetiden på vandrehjemmet var ikke til at komme udenom. Når man ikke var så erfaren i rejselivet, var det en tryghed, at der var faste sengetider. Nætterne især er lidt "uhyggelige" uden grænser. Man skal øve sig i at sove under åben himmel et sted du ikke kender. Jeg har ikke lært det med tiden.

Spanien, efterår 1968

Nåede den spanske grænse den 11. december. Havde vekslet den første rejsecheck. Det var ikke sådan at få gjort. Den skulle veksles i en bank – i åbningstiden. Det gav en vis sikkerhed, men udelukkede nogle muligheder for at veksle sort.

Det sidste stykke af Frankrig til den spanske grænse ved Middelhavet, delte jeg kupe med et ældre fransk ægtepar. Manden var klædt ud som lystfisker. Han så lidt pudsigt ud med fiskestang og net. I starten sad han pænt med ryggen mod sædet. Det var inden vi rigtig var kommet i gang med samtalen. Men så vidt nåede vi aldrig. Hans lille hensygnende kone snakkede i stereo med sin husbond. De fortalte og snakkede i munden på hinanden. Manden om sin fordums styrke som han – hvis han selv skulle sige det – stadig var i besiddelse af. Men ikke så snart han hævede sin stemme for at demonstrere sin mandige fremtoning, var konen kommet ham i forkøbet med hurtige formaninger og forklaringer om mandens dårlige hjerte som ikke tålte de store følelsesmæssige udsving.

Før jeg krydsede grænsen til Spanien, måtte jeg en tur på lokum. Jeg havde taget et pornohæfte med hjemmefra. Tanken var at jeg som dansker, kunne fremvise vores frisind. Porno var ikke længere ulovligt i Danmark.

Byens ældste pornoshop i Århus - foto: Fra internettet

Ved grænsen skulle jeg gennem den lokale told, som var bevogtet af La Guarda Civil, en frygtet paramilitær politi styrke, som havde vide beføjelser under Generalissimo Francisco Francos militærdiktatur i Spanien. Jeg fik rodet min rygsæk igennem og fat i de bare damer i farvestrålende tryk. En luksusudgave som var et kik værd. Jeg stak bladet om bag ved en cisterne ude på et toilet. Jeg kom uantastet gennem tolden. Der har ventet en fin deløn for en af de lokale.

Arenys de Mar

År forinden havde jeg besøgt Barcelona i Catalonien. Den lille by Arenys de Mar ligger ved kysten lidt nord for Barcelona. Midt gennem byen er der gjort plads til at vandet kan løbe ned fra bjergene inde i landet og ud i havet. Byen er bygget op om begge sider af udløbet, indad i landet og ned mod Middelhavet.

De to søstre, Marta og Montserrat Quintana boede på et landsted på toppen af bjergene i udkanten af byen. Deres familie var jordbesiddere og etableret i byens borgerskab, med akademiske uddannelser og politisk indflydelse i lokalsamfundet. Deres ene bror Frederico havde en advokatforretning midt på byens torv, skråt overfor den katolske kirke. En anden bror, Ramon, var huslæge i byen, og en tredje var apoteker.

Søstrene var hjertelige og bød mig velkommen til at bo hos dem – julen over, til Bonne dukkede op. Man kunne frit færdes i Spanien på den tid, trods militærdiktatur. Der var ingen over Generalissimo Franco, måske lige Vorherre. Franco kom til magten i Den Spanske Borgerkrig efter 1939, og var på toppen til sin død i 1975.

General Franco - foto: Fra internettet

Madrid var centrum, som provinserne havde at rette ind efter. Catalonien med Barcelona og Baskerlandet i nord har aldrig forliget sig med at blive styret fra Madrid. Hvis de lokale kunne bestemme i disse provinser, ville Spanien fluks bestå af flere selvstændige, nationale enheder.

Søstrenes hus i Arenys de Mar

Der var censur. Anderledes tænkende blev interneret og holdt ude fra at kunne tjene til føden, hvis de offentligt opponerede mod Generalens politiske linje. Det formelle demokrati var sat på pause, ingen valg, ingen fagforeninger. Kun rygklappere og godkendte kandidater fik embeder. Landets militær var juvelen i Francos national stat. Det er og var et mørkt kapitel i Spaniens historie.

Hos Marta og Montserrat Quintana blev der iblandt drøftet politik. Jeg kunne ikke et ord på spansk. De talte udmærket fransk, men kun nogle få ord på engelsk. Det var det samme i deres familie i lokalområdet. Jeg havde

mange timer i deres hus, men jeg kan ikke genkalde, at jeg har et klart billede af deres families historie i relation til de svære spørgsmål om, hvem holdt de med? Hvis side er du på?

Det kunne jeg godt savne – at have vidst mere om deres historie og politiske overbevisning, fra min tid i deres hus. Søstrene var dybt forankret i den Katolske kirke. Årstidernes højtider var centrum for deltagelse i messer og gudstjenester. De mødte frem hver gang den katolske kirke havde en begivenhed i kalenderen.

Deres hus var en cassa, et stort hus. Som en herregård, med store landområder.

Bonne som er født og opvokset på et husmandssted var duperet over, hvor meget jord der hørte til familien. Der var ingen smalle steder. De var gavmilde og rige. Deres hus var døgnpleje for 10- 12 udviklingshæmmede

børn og unge, som absolut ikke kunne klare sig uden døgnpleje. Det klarede søstrene og deres medhjælper, Anna Maria. De fik mad tre gange om dagen og en dosis sovemedicin til natten. Første gang jeg hilste ind i huset, var jeg ikke særlig stolt ved mødet med de vanskabte børn og unge.

Martha og Montserrat med deres plejebørn

Men her og nu var det OK. Jeg tog dagligt fra og gav en hånd med at made dem når de skulle spise. Når der skulle leveres i den anden ende, stod jeg over. Søstrene bemærkede min tjenstvillighed. Jeg blev taget med til deres lokale skrædder i Arenys de Mar og fik taget mål til et par bredrifledede fløjsbukser. Jeg fik nu aldrig glæde af bukserne. De var med lav talje og ordentligt sømandssvaj i buksebenene. Og så var de brune.

Spanien var sol, Spanien var sydpå. Spanien blev rejsemål for blege nordboere. Det var så småt i gang med Simon Spies og præsten Ejlf Krogager i slutningen af halvtredserne. De delte det Skandinaviske marked mellem sig. Præsten sendte folk sydpå i busser, og Spies fik gang i chartertrafikken, som fløj turister på solskinsferie til sydens sol. Under opsyn af La Guardia Civil i gadebilledet og i læ af General Francos fascistiske institutioner, blev der drukket tequila og danset flamingo til grisefester. Det var ikke på mode dengang med solcreme, så det har ikke været let at se forskel på farven på grisen og gæsternes kulør rundt om bordet efter et par dage i solen.

Dagligdag

Dagene i Arenys de Mar gik med at vente på Bonne. Vi havde aftalt at stoppe ud af Schweiz hver for sig og mødes i Spanien. Planen var at rejse mod Marokko lige efter jul og nå frem til Afrika inden nytår. Jeg fik bud fra Bonne: "Er taget til Rom, kom snarest."

Det var et frisk udspil. Jeg skulle lige vende det et par gange, men svarede tilbage pr. brev til hans hoteladresse i Rom, at jeg ville holde mig til planen. Hvad sagde han til det? Brevet til Bonne i Rom kom aldrig frem. Det dukkede op på mine forældres adresse noget senere. Dem skrev jeg på som afsender på de breve jeg sendte på rejsen.

hjemmet her, men det er meget stort så jeg
håber du snart kommer så vi kan komme
være.

Jeg kan ikke ad motorvej her til så det
tog lang tid men nu har du skrevet -
kysbogen.

Håber du er nået let og behageligt frem.
Skrev så hurtigt som muligt.

Kaj

2 timer senere

Det er et stort ønske. Jeg bliver her indtil jeg hører
fra dig - om jeg skal komme til dig eller du kommer
her. Hvis du skriver med det samme er jeg glad, jeg
er ikke meget for at rejse tilbage, men på den anden side.

Roma, den 12/12 1968

Kommen til Roma!

var ved at blive indtaget

Basel stod jeg på et albert. fide

ca. 30 km fra Bern (mod syd). Så dukkede
der en stor sportsvogn op, skandier og en ameri-
kanisk soldat steg ud. Han skulle til Bern-
dise. Det tog mig nogen tid at bestemme
mig. Vi blev siddende i bilen og jeg var bange
af hans smil og vi nåede at blive meget
gode venner. Han er 23 år. Jeg var lige ved
at græde da vi skiltes. Jeg kommer altså ikke
til Berns de Ma

Der er bruse og varmt vand på vandet.

Så kan jeg ikke udtale
meget mere end en uge
her.

Adresse:

Del Foro Italico

Viale delle Olimpiadi 61

00194 Roma

Italy

Arenys de Mar. 16-12-68.

Til Kai.

Det var et "grundtvende" brev. Jeg havde
pej på nemheden at de ville ske et el-
le andet efter Basel.

Jeg har spekuleret over vores
nuværende situation. Jeg har et forslag
at stille dig. Du tager fra Rom så hurtig
som muligt og kommer til Spanien.
Jeg havde arrangeret det hele for to
mand i Arenys de Mar. og så kommer du
ikke. Jeg har egentlig været 7 gange 3-4 gange
om dagen. Måden bliver overvåget

severet af en hane. Jeg behøver bare at
tinge med klokken. Det er svært at for-
lade sådanne fine setninger. Iøvrigt
er aftenen Arenys de Mar så hurtigt
som muligt. Derfor bliver jeg her til
26-12-68 som først afrejse. Hvis du

kommer er du meget velkommen.
For ikke at tage den samme vej 2 gange
kan vi tage igennem Spanien til Nord
afrika. Hvad siger du til det. Hvis du
ikke kommer må du finde ud af
hvad vi skal mødes i. Men i
alle tilfælde skriv til mig hvad end du

beslutte dig til. Det skulle være muligt at
nå hertil inden den 22-12. eller de-
omkring. Du kan tage toget ved den
spanske grænse det koster kun 95 pesetas.

Jeg kom hurtigt til ankomst. 2 dage
Jeg havde det helt slæ. På Valance
tog jeg toget til den spanske grænse
uden at betale en rød øre. Du kan lave
den samme hvis du ejer til stationsfor-
slanderen at du kun har rejsechecks. Den
kan man ikke veksle. Man husk det skal
være efter lukketid i banken. Derefter få
du en seddel hvor der står at du har penge
men ingen i rede penge. Så kom me du
frem til det mest spændende ved det hele.
(Rog helst om natten så du kan ligge dig
til at sove med det samme.) Enten står
du på silleteret eller ikke. Jeg blev det
ikke og det var mit held. Hvis du bliver
silleteret er det konduktøren hovedop-
gave at veksle dine penge, men det kan
man ikke. Kun en sank kan. De efter
lader man dig efter stor støj slippe.
Ha du fanger kassen. Jeg rejste 450 km
på den måde. Uden at betale en kr.
Til slut, kar. Kom til Spanien. He er
deltigt at være, Det er ikke rigtigt varmt
men det er usandsynligt flinke menneske
Bent.

Bonne kom til Arenys de Mar. Jeg var glad for at se Bonne. Sammen gled vi ind i de daglige rutiner med arbejde på gården. Vi tjente en pæn løn for vores anstrengelser. Det var OK at arbejde for at få tiden til at gå, inden det gik sydpå.

Hos Quintanas blev vi inviteret på besøg i deres nærmeste familie. De var høflige og spurgte pænt til vores planer, men jeg følte en stærk forskel mellem deres etablerede levevis, og vores lidt ydmyge rejsestil, med få ejendele og nærmest ikke skiftetøj til to dage. Når det var fyraften for dem, var de dresset op til fællesspisning og kom sammen, i flere stuer i deres rummelige huse. Jeg havde mest øje til de unge i familien på min egen alder, men det faldt ikke rigtig i hak. Hvor var vi på vej hen, kunne få dem til at spørge – hvorhen? Hvis jeg havde god energi, kunne jeg få samtalen til at strække et par minutter. Når Bonne og jeg var ude, var vi vant til at gå til den og slutte i en brandert. Det gav energi og krudt til at være udadvendt. Uden sprut var det straks sværere. Det var behersket i deres kredse. De ældre drak lidt vin og en enkelt likør til kaffen eller en cognac. De unge kunne sagtens more sig og snakke uden spiritus. Det lurede jeg på hvordan de kunne praktisere det. De holdt den samme kadence i samtalerne, hele aftenen i gennem, og pludrede løs krydret med hyppige latterudbrud.

Det var det fede ved at rejse og opleve noget i fællesskab. Vi kunne repetere begivenhederne og drøfte dem, når vi gik til køjs. Det var ofte forskellene som blev trukket frem. Hvordan stak de af i forhold til hvad vi var bekendt med i de miljøer vi kendte hjemmefra. Vi var ude at rejse for at opleve. Her fik jeg et glimt ind i de "fines" hjem, hvordan de uden stimulanser kunne samtale og konversere ældre imellem og på tværs af generationer. Sådan var det ikke derhjemme hvor jeg kom fra.

Blodpenge

Vi havde hørt at der var 400 pesetas i kontanter for give en portion blod. Jeg skulle overveje det to gange. I vores familie er vi ikke glade for at blive stukket, men for det beløb kunne vi køre sydpå med tog knap 400 kilometer. Det var en rejse værd.

Lillejuleaften gjorde vi alvor af det, og tog ind til byen Matero og solgte en portion blod. Jeg gjorde det, men undgik ikke at miste balancen, da jeg skulle rejse mig efter tapning. Det var en hel almindelig trafik at komme ind fra gaden og veksle en pose blod for kontanter. Det var et supplement for lokale spaniere uden fast arbejde og skiftende indkomst. Stedet var lidt lurvet og tro mig, der var blod på væggene i øjenhøjde.

Sølvbryllup i Odense

Samme dag var festdag hos mine forældre i Odense. Min mor og far fejrede sølvbryllup. Jeg havde sendt en hilsen med en lille træfigur til minde om mit fravær. Jeg tænkte på dem derhjemme. 25 år arm i arm. Jeg kunne ikke selv forestille mig, at det ville gå så vidt for mig engang.

Arenys de Mar Spanien d. 19-12-⁶⁸
Nadal 1968

Kør alle sammen.

Jeg ved ikke om i modtager dette brev inden den store fest. Men alligevel. Et brev er bedre end tingskrig. Jeg hører i få en god dag. Men opførelse du mig uidentifikt Karl i de næste 25 år. Men du kender grænsen bedre end jeg. Jeg synes det er godt klaret at have været gift 25 år. Hvordan går det med dig Mor? Har dine selvlængte hjælpere? Det rent ud sagt ad helvede til med min sagdel. Jeg tror siger snart jeg skal til at gøre noget gymnastik.

Hvis jeg skulle tage bestik af min erfaring i deres nærhed det meste af mit liv, ville jeg nok ikke gå ombord i et lignende projekt. Men fejret blev de med æresport og et trutorkester til at spille DET ER SÅ YNDIGT AT FØLGES AD – inden morgenkaffen i privaten.

Den 24.01.1969 fik jeg brev hjemmefra sendt til søstrene i Spanien med detaljerne fra mine forældres sølvbryllup. Det havde været en lang dag med åbent hus og mange blomster buketter og sammenplantninger. I respekt for min mors mange år bag kødgryderne i hjemmet inklusiv pasning af børn og det løse, blev aftenen fejret ude på Motel Odense. Bordet var flot pyntet med sølvtøj og blomsteropsats. Menuen stod på suppe med boller, farseret kalkunsteg og flamberede pandekager, med vin til de forskellige retter. Min mor skriver tak for brevet og gaven jeg sendte, som ramte på dagen. Det havde sat prikken over i` et hvis jeg havde været der.

Sølvbryllupstale

Juleaften var OK at være hjemmefra, men en familiefest. Der ville jeg gerne høre til og leve med i min families historie. Et sølvbryllup i særdeleshed.

Sølvbryllupsmiddag på Motel Odense. Min mor og far

Hvis jeg havde været hjemme den dag, ville jeg have slået på glasset og holdt denne tale:

Kære mor og far

Det er jeres festdag. I har så "yndigt" fulgtes ad, så længe jeg kan huske. I har levet jeres ægteliv – på jeres måde.

Hvis jeg skal gå i detaljer med oplevelser og hændelser, som jeg kan genkalde mig i vores lille familie, vil jeg huske jer som et godt makkerpar. Som et ærkedansk par nr. 7 på cykelbanen - i et seksdagesløb. Man skiftes til at tage slæbet, omgang efter omgang. Hvis makkeren har en down periode, giver makkeren den en skalle, og tager flere føringer, til der er fælles tråd og lige fordeling af gennemførte omgange.

Seksdagesløb er at køre i ring – omgang efter omgang. Sådan er det vel lidt i ægteskabet. Parrene i de rigtige seksdagesløb er sat sammen med færdigheder og kræfter, som supplerer hinanden. En af rytterne er god til at sprinte og den anden er sej og udholdende.

Rollerne i jeres ægteskab – i jeres parløb, har der ikke været tvivl om. Mutter, du har født os, og har stået for husholdning, vask og rengøring. Du har kørt de fleste omgange på hjemmebanen. Du er den sej, den vedholdende og den der har overblikket og styr på pengesagerne. Fatter, du har kørt mange korte omgange i hjemmet. Du har givet mange omgange på værtshuse rundt i landet, uden din faste makker på banen. Du har kørt æresrunder på forskellige arbejdspladser.

Når du er kommet hjem, har du været udmattet og trukket dig tilbage i din rytterkabine. Din makker har kørt de nødvendige omgange, når løbet har været neutraliseret.

Som ægtepar har I holdt jer kørende i 25 år - omgang efter omgang på den ovale cykelbane, i jeres fælles hjem. Når I passerer målstrengen i dag – har I vundet sølvmedaljer. Hvis I fortsætter med at tage omgange, mange flere omgange, venter der jer guldmedaljer.

Et kærligt tak for jeres lange parløb.

Jeg vil opfordre jer til at holde ud i livets løb.

Kære Mor og far – HJERTELIG TILLYKKE med dagen.

HURRA HURRA HURRA

og det lange HUUUUUURRAAAAAAAA

KÆRLIGST Bent

Billeder fra sølvbryllup i hjemmet på Njalsvej 125

Fest og min familie

Mændene kom til familiefesterne i deres let genkendelig bajerhabitter fra sidst. Måske var slipsene blevet en kende bredere, og et par nye sokker var der vel også blevet råd til? Konerne fik et nyt stykke tekstil og håret sat op. Nogle af dem havde nok sovet natten igennem halvt oprejst med Carmen Curlers i håret.

Der var ingen begrænsninger i de våde varer. Måske var der af erfaring nogle i min familie som ikke skulle sidde ved siden af hinanden. Når snapsene var sluppet indenbords, gik hjernen i sort. Vi vidste, jeg vidste, familien vidste, hvem der ville optræde med sit glansnummer, når der var fyldt sprut på.

Personlige uoverensstemmelser i min familie var ofte bundet op på et lokalt tilhørsforhold til en bestemt klub. Det kunne være OB, Marienlyst, B 1909 eller B 1913. Det var bare at vælge én af dem, for at blive uenig med en anden som ikke havde valgt samme klub at forsvare. Det var svært at blive enige om.

Politik var et højspændt emne. Mangen en gang har jeg hørt min mor formane min far inden der var fest, at love ikke at diskutere politik når de havde fået spiritus i hovedet. Han sagde pænt ja,

Min onkel Christian har ordet

det skulle han nok, men han holdt aldrig ord. Min far var frisk på en diskussion om politik. Karl Kristian var rundhåndet med at lade snapseflasken gå på omgang. Han fulgte med i dagspressen. Var erklæret Socialdemokrat, med fagforeningsbogen i orden. Han passede sit arbejde hver dag, og min far var ikke bagud med kontingent til arbejdsløshedskassen.

Det gik op i en spids og kom ud af kontrol, når snakken faldt på kommunisterne. De var hovedfjenden i min familie, indtil Axel Larsen som var fra Odense, blødte op på fronterne, og stiftede SF – SOCIALISTISK FOLKEPARTI. Det kunne bedre gå an, end kommunisternes flirten med Moskva. Det var for fremmedartet til at ret mange i min familie drømte om at flytte til Rusland og forfølge drømmen om et socialistisk paradis.

Senere mødte jeg en del studerende på Universitetet som politisk så mod øst og drømte om en fremtid på russisk. Jeg kan komme i tanke om et par stykker i familien som turde erklære sig solidarisk med Den russiske Bjørn når de blev halvfulde og tågede i hukommelsen. Det var svært at komme tilbage til salontonen, hvis først ånden var sluppet ud af flasken. De blev uglest og husket for kun at være ude på ballade.

Der blev argumenteret frem og tilbage, uden en kina-mands chance for at nogen af parterne kom hinanden til undsætning, for at forstå hvad der blev snakket om. Hvis man ikke kendte koden, kunne det nok forskrække dem ude fra som blev sluset ind i familien ved giftermål, med hvilken passion og vildskab der blev argumenteret for en socialdemokratisk tankegang. Hvis du var kommunist, blev der talt for døde ører. I årene hørte jeg ikke andre politiske synspunkter blive luftet end socialdemokraternes verbale slagsmål med de røde – kommunisterne. Ikke et ord om venstrebønderne eller de konservative fra de fine kontorer i København.

Det var mændene som førte an i løjerne og spillede ud med, hvad de havde på hjertet. Konerne måtte lytte på - uden at blande sig. Hvad de havde på hjertet blev ofte usagt.

Festen og festerne hjemme – konfirmation, bryllupper, mærkedage og runde fødselsdage var et brud i dagligdagens disciplinerende arbejdstvang, arbejde-fyraften-arbejde. Festen brød ikke den guddommelige orden, først arbejde så fest. Sammenlignet med arbejdet, var festens varighed at ligne med jorden i forhold til solsystemet. Festen blev taget med på arbejde, som ballast mod hverdagens isolering på arbejdet med stempelmaskiner og rutineopgaver. Tiden på arbejdet skulle tælles ned og vinges af. Fri fra arbejde og hjem og slappe af, inden morgendagens arbejde slusede folkene på plads, og der blev stemplet ind til parat-start-nu.

De mange års eksercits i arbejdslivet havde sat sig i deres kroppe, som et tredje nervesystem. Nøglen til urværket var i andres varetægt. Deres livs rytme pulserede i takt. Som stenbærerne til Faraoernes gravmæler i det gamle Ægypten, var de slaver i en menneskeskabt logik som synes tidløs.

Min far og faster Edith i stammedans

En lille fest med min far på gulvet

Deres livsrytme pulserede i takt – i takt med produktionen.

Festen slap den daglige undertrykkelse løs. De indestængte kræfter, der blev holdt i skak af fremmede magter, blev forløst under festen. Når

festen gik i gang gjaldt det om at sætte af og kaste sig ud i en fortæring af sig selv, inden uret faldt i slag, og festtøjet skiftet ud med arbejdstøjet.

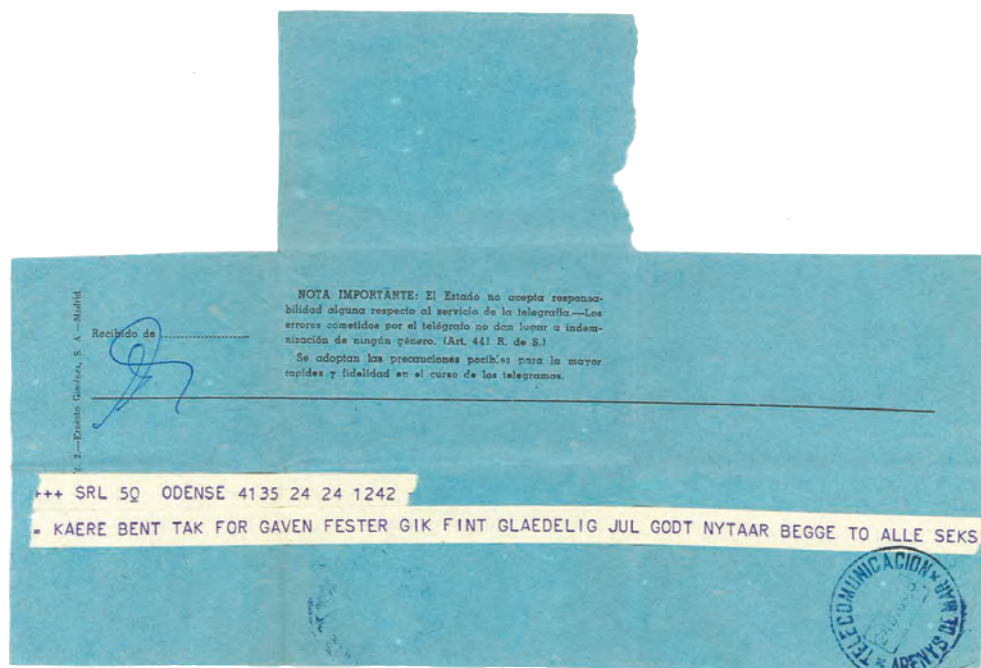
Der blev gjort op med alt og alle. Luften i familien skulle renses for intriger og personlige uoverensstemmelser. Private opgør og politiske slagsmål eksploderede i et festfyrværkeri til akkompagnement af snapseflaskernes runddans på den hvide stofdug og grammfonens bekræftende budskab om "bare der er sol i dine øjne" med Gustav Winkler.

Festen var en slags kollektiv beruselse, som et fix, der fik organismen til at løfte sig fra jorden, befriet for sin sociale ballast. Som sælerne, der kan holde sig det meste af tiden under vandet – uden luft, var festen et åndehul som var livsvigtig for overlevelsen.

Familiens historie fortælles i små pusterum efter fyraften. På festdagene er de sammen, samlet igen, som den sidste fest. Igen bekræfter de hinandens tilhørsforhold og plads i familien. Hvis det var en rigtig fest, blev den trukket frem ved lejligheder og højdepunkter blev fællesgjort til familiens egen historiebog som kunne indgå i festsange.

Juleaften ude

Juleaften i Arenys de Mar var en festdag, med familien samlet og midnatsmesse i den lokale katolske kirke. To timer er lang tid uden smøger.

Kopi af telegram hjemmefra

Søstrene var faste i troen, og glædede sig med en vis forventning til at blive genforenet med forældregenerationen, efter døden. "Vent og se, Bent, når du bliver ældre, vil du blive troende, og se på det med vores øjne." Det var Marta Quintana der fremskrev min tro. Hun undskyldte det med min unge alder at jeg ikke troede som hun gjorde. Nu har jeg hendes alder.

Kort før nytår var det videre sydpå. Det var ved at blive for meget hængekøje og faste rutiner. Bonne og jeg tog afsked med søstrene. Det havde været dejligt at være gæst i deres hus og møde deres hjertelige familie.

Jeg fik et glimt ind bag forhænget til den spanske overklasse. Jeg kunne fornemme, at der var en vis støtte til Generalissimo Franco, trods alt. De huskede tiden under borgerkrigen hvor landsmænd sloges mod landsmænd. Det tager tid at hele så dybe modsætninger, når naboer griber til våben mod hinanden. Generalens ordensmagt var den rette medicin som kunne hele de dybe sår. Det var der en del sandhed i.

Familien udstrålede stolthed ved at bo i Katalonien. De støttede åbenlyst provinsens stolte sønner i Football Club Barcelona - når de kæmpede uden våben på fodboldbanen mod De Hvide fra Madrid, general Francos foretrukne.

Vi var lidt rustne, så vi tog videre med tog. Det er ligetil. En gyldig billet og en vinduesplads. Der røg et par rejsechecks. Det havde vi aftalt. Vi havde hver vores pengepung. Vi startede ud med fælles budget, som et ægtepar, men efter Bonnes afstikker til Rom og togrejse til Spanien, var det hver sin sit. Overnattede på hotel længst sydpå i Algeciras – ved Gibraltar. Her kunne jeg i fred læse det brev som var kommet fra Margit til Arenys de Mar, lige inden vi rejste derfra.

Pa. send 20-12-68.

Kære send. !

Prinsesse tak for dit lange brev.

Der bliver sikkert lidt om det jeg nu
skriver til dig, men det er dog det jeg ikke
had læst lige fra mig.

Jeg vil helst ikke have den skrevet
til mig. En gammel ~~at~~ var et kommod
igen. Bliv mig, men jeg kan bære
holde dig af alle ham forrest.

Alle forklaring behøver vi ikke, for
det er som om alle helst vil og glem
mig.

Skarpt.

Næste dags formiddag tog vi bjergekspressen til Gibraltar fra La Linia. Men der var spærret for adgang. Vi kunne se til den engelske kronkoloni, gennem et højt ståltrådshegn. Vi kiggede og fik øje på et par aber. Så var den vinget af.

Gibraltar er engelsk suverænitet. Det er der ikke blevet ændret på i vores tid. De er med i EU, har et hav af banker som hvidvasker mørke penge, og de lokale indbyggere vil ikke tilbage til Spanien. De nationale grænser er trukket af sejrherrene på slagmarken. Små bål af nationale konflikter kan flamme op lokalt, med krav om selvstændighed og selvstyre. Det er sjældent at de væbnede frihedskampe fører til målet. I Europa er Nordirland og Baskerlandet eksempler på at modstanderne af de nationale grænser, har nedlagt våbnene og blevet legitime politiske partier, med deres navn på stemmesedlen i et repræsentativt demokrati.

Gibraltar - foto: Fra internettet

“You want a nice time in La Linia?” Ja, selvfølgelig. Vi var på jagt efter oplevelser. Han var lokal og solgte damer. Jeg tror det var Bonne som tog beslutningen. Det gør vi. Det kostede vel ikke noget at se hvad det var han lokkede med? Vi fulgte ham en god del rundt i udkanten af byens ydmyge boligkvarterer. Vi snakkede ivrigt løs på dansk undervejs. Vi var ikke helt på hjemmebane. Hvor var det lige vi kom frem? Blev vi lokket i baghold af hans banditvenner? Vores oppakning stod parkeret på hotellet.

Vi kom frem til et mindre moderne lejlighedskompleks i to etager og blev trukket med ind i en privat lejlighed. Der lugtede hjemligt af madlavning, hunde og blebørn.

Indenfor i et lille værelse fik vi plads på et par stole omkring et mindre stuebord. Den fremmede gik lige til sagen og klappede ivrigt i sine små hænder. Der stod de. To kvinder, den ene i moden alder, havde et bredt elastik-korset eller et slags brokbind rundt om maven. Den anden, en lidt yngre kvinde, skulle til at arrangere med et mindreårigt barn. Han fremhævede damernes fortrin, som solgte han appelsiner på det lokale marked. Det kostede. Vi forsøgte at komme ud af klemmen ved at henvise til, at vi ikke havde nogen kontanter. Vi havde kun 10 dollars rejsechecks. Det var ingen hindring. Nu havde vi selv lagt prisen, ved at afsløre størrelsen på vores betalingsmiddel. Den kunne han fint få vekslet til kontanter rundt om hjørnet. Vi sendte ham i byen med hver én af vores rejsechecks. Hvis vi havde været vakse, havde vi sendt ham sted med én check. Ham ser vi ikke igen, var min første tanke, men han kom frisk tilbage med kontanter, minus en del for at få dem vekslet. Han holdt pengene tilbage. Bonne og jeg havde aftalt at smutte når han kom tilbage.

Vi var lidt forlegne i situationen. Hit med pengene, men det reagerede han ikke på. Vi kunne købe i hans butik, og det kostede lige netop, hvad han havde vekslet for os, i kontanter. 8 dollars af hver.

Damerne sad der i elektrisk lys og gjorde miner til slet spil. De præsenterede sig som vi kendte hinanden. De ville gerne videre i deres daglige dont, med børn og madlavning.

Som opvarmning blev vi tilbudt et lille show med de to damer. Med det hele, passede det hokus pokus med de 8 dollars, han stod med i hånden. Ja, hvorfor ikke? Nu var pengene forsvundet ud af mine hænder. Han klap-pede, og de gik rutineret i gang. De kravlede rundt med hinanden på en lille slags day bed. Det var et syn for guder, men jeg ville gerne have været foruden. Jeg åbnede øjnene i små portioner, med mine vandrestøvler snø-ret til op under knæene.

Skulle vi være stille, måtte vi grine højt, eller skulle vi klappe i anerkendelse for det kunstneriske udtryk? Jeg tror damerne selv har stået for koreografi-en. Vi forlod den ydmyge bolig hen på eftermiddagen. I den lukkede gårds-plads på vej ud til gaden, sad flere voksne personer og børn i alle aldre. De hilste deltagende og smilte ad os. Det rakte.

Afrika

På båden til Marokko mødtes vi med Bonnes rejsefæller fra Italien. 3 timer med skib. Det pisregnede, men Afrika var i syne på det meste af sejlturen. Synet af Afrika var ikke den store oplevelse. Det kunne være Stige i Odense kanal. Man drømmer om steder.

Stempel til Marokko

Tanger er ikke europæisk. Jeg havde læst Tusind og en Nat og har selvfølgelig lugtet røgelse og myrra skær, med et stænk af eventyr - men. Det arabiske er fremmedartet. Trygt at læse om. Trygt at drømme om. Nu var vi der. Nu skulle jeg møde det fremmede. Det var massivt repræsenteret i Tanger. Det vrimlede med Aladdin'er og kutteklædte voksne mandspersoner, som kom direkte hen og tog fat i dig for at tilbyde en handel. Lidt som

vores lokale Lars Larsen, som i sin årelange reklame kampagne messede, AT HAN HAR ET GODT TILBUD TIL MIG, selvom jeg ikke vil købe af ham. Det var ikke nok, at sige pænt nej og ryste på hovedet, for at markere alvoren i dit afslag. De blokerede vejen for én. De forhindrede dig i at bevæge dig. De insisterede på din opmærksomhed, på en måde som absolut ikke var god europæisk skik.

Vi var en gruppe på syv, da vi gik i land. Vi havde de samme planer. Hurtigt ud af Tanger med bus til FEZ. Vi hjalp hinanden med at komme fri af havnen. Bussen til Fez kørte ind i det nye år 1969.

Farvel til 1968. Det havde været et mærkeår. Afsluttet med studentereksamen på kursus. Min verden blev større og større hver dag. Jeg var langt hjemmefra. Med de penge jeg havde om halsen, var det mig der bestemte retningen. For en tid. Jeg var sammen med Bonne. Jeg vidste der ventede en fremtid. Jeg kunne vælge, hvis jeg vil læse videre og hvad jeg ville læse. Ved årsskiftet skriv jeg til slut i min dagbog, "er ved at være træt af at jage rundt, som "en hjemløs hund".

Faldt i søvn ind i det nye år på bussen til Fez.

På vej til Cairo

Vi havde sat rejseruten langs Middelhavets sydkyst, igennem Marokko til Algier, og videre til Tunis og Libyen, for at angribe Afrika til Cairo og derfra stik syd.

Det er ingen hemmelighed at de lande vi skulle rejse igennem, har rødder i arabisk historie og arabisk kultur. Det var nyt, spændende, fremmedartet, eksotisk og mystisk. Var de farlige, var de nu til at stole på, når vi ikke var

Fra en butik med salg - foto: Bonne

rundet af samme religiøse tankegang? Det slog mig hvor forskellige de arabiske lande var fra Odense og omegn. Det kunne ikke sammenlignes.

Til tider har de arabiske lande været på besøg i flere lande i Europa. Europæiske lande har i perioder været på besøg i arabiske lande, som grænser op til Middelhavet. Snakker vi Afrika har Europa en fornem historie som kolonimagter rundt i hele kontinentet. Som billedet tegner sig i dag, har nationalstaterne i Nordafrika deres egen identitet og samfundssystem. Perioden med kolonimagt er ude af historien.

Når jeg tænker på Afrika er det Sahara, sol og skygge i læ af en palme i en oase eller sorte primitive indfødte syd for Sahara.

Ølbrik fra mine forældres hjem

Det nordlige Afrika som er arabisk, har jeg aldrig medtænkt som en del af Afrika. Men det er det. Jeg har selv erfaret det. Afrika som kontinent er kolossalt stort. Jeg havde et rejsekort over hele Afrika, hvor ruten var tegnet ind. Den synede ikke meget sammenlignet med hele Afrika. Når vi stod på landevejen og skulle fremad, var der mange kilometer til Cairo.

Det var bare at gå frisk til den, og æde den ene kilometer efter den anden.

Vi fulgte den slagne vej. Hvor der var landevej, kørte der biler. Hvor der var landevej, var der last trafik. Det var vores hjemmehane. Vi forsøgte så nogenlunde, at ramme en større by inden aften. Der var en vis sikkerhed for udbud af overnatning. Det var mere sikkert at være i en by, fremfor at strande ude i det blå, hvor der var langt til den nærmeste nabo. Bilerne hørte til i byerne.

Dagligdagen på tommelen var fast arbejde. Op om morgenen, pakke sammen og ud af byen. Det var ofte lange gåture ud af byerne inden tommelen kunne bruges. Det var ikke varmt på den årstid vi rejste. Dem vi rejste med havde deres planer. Der blev udvekslet rejseruter. Når kortet var på bordet,

var der ikke nogen hindringer for at rejse derhen hvor der var aftegnet en vej og en rød plet på kortet for en by.

Venter på lift - foto: Bonne

Marrakesh var stedet hvor internationale hippier satte hinanden stævne. De kom alle steder fra i verden. Slog sig ned og røg en fed. Hashen i Marokko var berømmet for sin kraft og renhed. Den var lovlig at ryge løs af. Der gik rygter om at selv kongen af Marokko Hassan II røg sig skæv på slottet. Han skulle ikke bekymre sig om andres meninger, efter han havde indført undtagelsestilstand i landet. Bonne og jeg var mest vant til at drikke øl. Jeg havde lugtet at der var fræk tobak i omløb i nogle miljøer i Odense, men det var ikke noget jeg havde gang i.

Hvorfor ikke Marrakesh eller Casablanca? Der var frit valg på alle hylder. Vi overvejede at følge med de andre. Men vi foretrak en kold øl til "fyrften", efter en dag på stop. Det med at ryge sig skæv og grine fjoget, var en tand for syret. De valgte den indre rejse, og rejste til drømmebyerne Marrakesh

og Casablanca. Vi valgte som vi havde planlagt, at rejse østpå langs Middelhavet til Cairo.

Algeriet

Atlasbjergene skyder op i pæn højde fra Atlanterhavet i det nordlige Marokko og ind i Algeriet med kysten til Middelhavet. Bjerglandskabet var som et bad lands uden bevoksning af nogen art. En del af køreturen hang månen som en klode nogle få hundrede meter over bjergenes silhuetter. Så fik jeg det på plads. Månen er en planet som jorden.

Visum til Algeriet

Kom til grænsebyen Qujda til Algeriet ved fem-tiden om eftermiddagen.

I god tid til at finde rundt og få klaret det sædvanlige. Hvor skal vi sove i nat? Vi havde ikke en menu på nettet hvor vi kunne booke ind og bestille

overnatning før vi kom frem. Det kunne tage timer at få det på plads. Vi spurgte os frem, og gik på flade fødder i den retning vi havde fået fortalt. Det var ikke altid vi havde fattet hvad der blev sagt. Nul taxa. Det var et vist ansvar at spørge om vej og finde frem, uden de store omveje. Det kunne være anledning til gniderier, hvis den anden ikke var skarp på vejen. Den der spurgte, havde ansvaret for at lede den rigtige vej.

Efter anvisning fandt vi rundt i et mørklagt araberkvarter med lave huse i brunt ler, til et logi for natten. To DH af deres mønt. Det var det billigste vi kunne opdrive. Der var ingen gadebelysning eller husnumre. Stedet var ikke noget jeg kunne genkende fra tidligere steder. Jeg kan ikke huske hvor vi spiste og hvad vi fik at spise, sine steder. Det var lokalt og fremmedartet.

Det var vigtigt at holde maden i os, og undgå at maden kom flydende ud i den anden ende. Rindende vand fra haner eller træk og slip på lokum, var ikke i brug hvor vi kom frem. Det var en lille skål med vand fra brønden, og et hul i jorden til stort og småt. Når vi instinktiv greb ud efter toiletrullen til slutrengøring, var det bare en drøm. Nul papir. Det skulle klares med at dyppe den ene hånd ned i skålen med vand, og tørre efter med den våde hånd. Det var lidt svært at få gang i. Hvad så med hånden bagefter? Det var bare at lugte efter, hvilken hånd du skulle bruge når det var spise tid.

Med tiden øvede jeg mig i at sidde på hug med hullet i jorden i lige linje til min ladning. Hvis jeg tog fat med en hånd på hver side af mine balder, så jeg fik dem holdt godt fri af hinanden, kunne jeg i stor stil slippe for at der blev et slæbespor af lort på indersiden af ballerne.

Som basis i det arabiske folkekøkken blev de fleste retter serveret på en bund af et stort rundt brød, og lagt i midten af brødet. Uden brug af bestik, rev vi stykker af brødet af med klør fem, og snuppede af maden i midten

med det stykke brød, vi havde revet af. Hvis vi var to om maden, fik vi serveret et fælles rundt brød, med ekstra kød og sovs i midten. Vi angreb fra begge sider. Reglen var; venstre hånd til lorten – højre hånd til maden. Det var svært at gøre til en rutine. Du blev mindet om det når din venstre hånd uforvarende kom op forbi din næse.

Lokale på restaurant - foto: Bonne

Fedt at være to. Det gav ro på. Det var skidekoldt om natten. Her kom vores omhu med at købe dyre soveposer som kunne holde kulden ude i adskillige kilometers højde, testet i Himalayas bjerge, os til hjælp. Nede i posen kunne jeg fint holde varmen med frostgrader i næseborene. Det var trygt at rulle lynlåsen op til godnat. Vi havde hver sin lignende sovepose. Ingen forskel på det punkt. Forarbejdet inden turen var ikke uden betydning.

Borgerkrig

Algeriet er godt nok et stort land. Vi har været der, men hvad ser man af et land ud af en bilrude? Det efterlader et indtryk, et lille aftryk i pandelap-

pen. I Algeriet er der sket ting og sager som vi ikke har været vidne til, men som dukker frem i mødet når de lokale fortæller. Vi kan rejse med tog og se panoramaer af landskaber ud af vinduet. Det er én fortælling om Algeriet. Der kom helt andre historier på bordet når vi fik en sludder med dem vi kørte med, eller med folk i byerne.

Frankrig har været kolonimagt i Algeriet siden begyndelsen af 1800-tallet. Ingen spurgte dem om lov. Frankrigs nationalhistorie hylder stolt deres helte, som Napoleon, for deres krigskunst og magt over andre nationer. Algeriet var rigt på olie, som var stærkt efterspurgt i Europas industrier.

Det var et døje for Algier-araberne at få bugt med franskmændene. De kunne fortælle mange historier om FLN - FRONT de LIBRATION NATIONALE's blodige borgerkrig, med bomber, tortur og grusomheder i deres frihedskamp mod Frankrigs besættelse. Ofrene på begge sider skal tælles i millioner, som har berørt et utal af familier. Sorgen efter tabene sad lige under overfladen, og fik nyt liv når vi først kom ind på "emnet". Som europæisk rejsende var jeg ikke neutral når jeg hørte på en arabers historier. Hvis det var et lift, så støttede jeg høfligt værten i hans udlægning. Ingen grund til at hidse chaufføren op, og risikere at blive sat af som reaktion på Frankrigs frækheder. I bakspejlet er det historie, men det tager generationer at hele sårene og finde sammen i fælles leg.

Nylig i 2016 har unge med rødder i Algeriet smidt bomber mod civile i Belgien og Frankrig. Nissen flytter med. Er det terror, er det den gamle historie om Frankrigs overherredømme som bliver støvet af, og brugt som begrundelse for fortsat modstand og hævn som tak for sidst? Eller er det dem mod os – religionskrig? Store grupper af især unge mennesker med muslimsk baggrund, både i Algeriet og i Frankrig, har ikke meget at stå op til andet end arbejdsløshed.

Terror i Europa - foto: Fra internettet

Dengang i slutningen af tresserne var den materielle levestandard til at få øje på i Algeriet. Den var ikke noget at skrive hjem om. Franskmændene har kun været interesseret i at bygge op om deres egne interesser, transportveje til olie og gasindustrien og eliteuddannelse til statens administration. De har ikke haft interesse i at løfte araberne standard gennem lige samhandel eller produktion af levnedsmidler. Landbruget og opdyrkning af jorden, lod de araberne om.

Lokalt blev der kaldt til bøn fra minareterne fem gange om dagen. Sådan har det været i århundrede, sådan fortsætter det tilsyneladende. Det er som den måde at praktisere åndelighed på, lægger en dyne over materiel udvikling og nye tanker. Mohammed og hans bestseller KORANEN bliver installeret i hovederne på sunni- og shiamuslimer som et eksternt kontrolcenter.

Deres tidsregning var nået til år 1388.

Hvad sker der lige her? Foto: Bonne

Ben Bella, Algeriets første præsident for et selvstændigt Algier, var erklæret socialist og forsøgte forsigtigt på omfordeling af landbrugsjord fra de franske besiddere til lokalbefolkningen, de sunnimuslimske arabere. Han holdt kun et år ved magten. Jeg havde læst om Ben Bella i avisen. Når jeg spurgte hvor han var henne, fik jeg ikke noget svar. Det vidste de ikke.

Jeg vidste ikke at informationsministeren i The Black Panther Movement Eldridge Cleaver havde fået politisk asyl i Algeriet, og mens vi spiste ude i Oran, sad han med sin kone og sit følge på et ydmygt

kontor, og planlagde indlæg mod racisme i sit hjemland – USA for Black Panther-bevægelsen. Han var anklaget for delagtighed i statsfjendtlig virksomhed, men var blevet løsladt mod kaution i sit hjemland.

*BLACK IS BEUTIFUL
BUT BLACK IS NOT POWER
KNOWLEDGE IS POWER.
YOU CAN BE BLACK AS A CROWE
YOU CAN BE WHITE AS SNOW
BUT IF YOU DON`T HAVE THE DOW
YOU CAN`T GO
AND THAT`S FOR SHO`.*

Lewis Michaux

THE BLACK BOOKSTORE IN HARLEM NEW YORK 1973

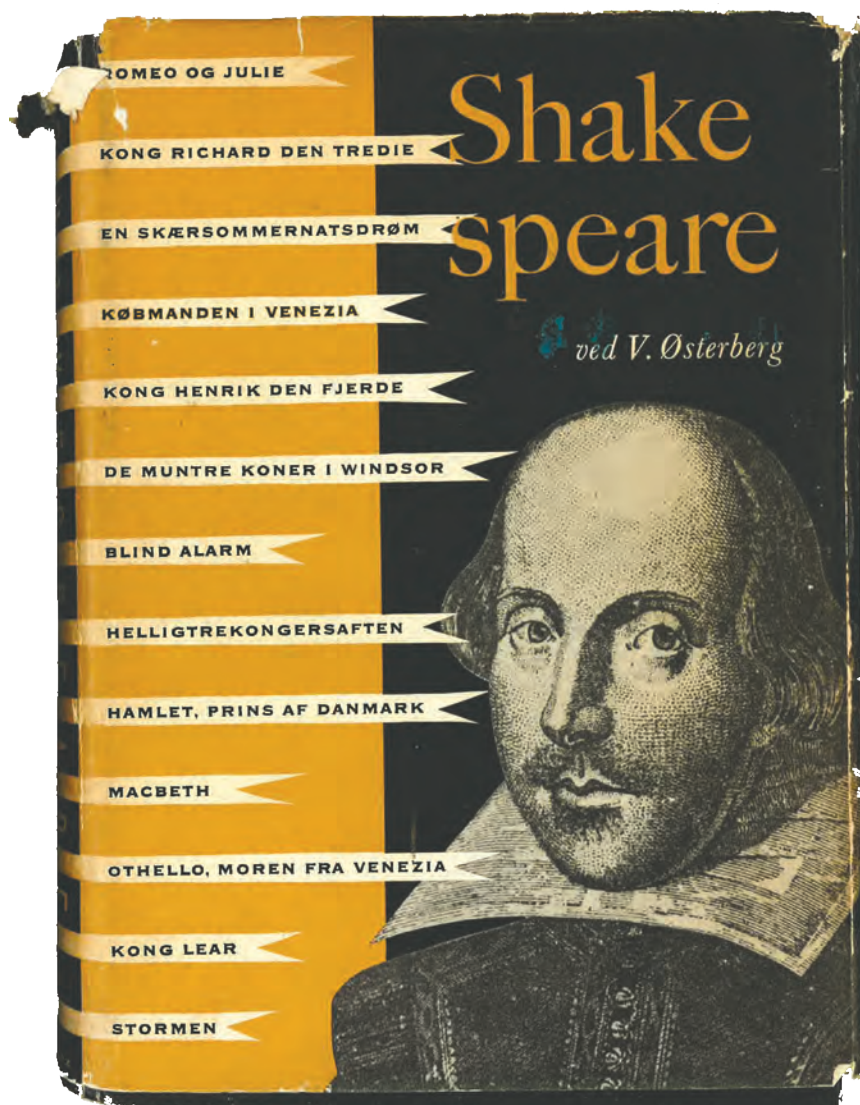
Fik et lift med en ung direktør for et bomuldsspinderi. Han var født i Algeriet af franske forældre som havde tjent den franske stat. Han følte sig som indfødt. Det var hans land, og hans børns fremtid var i Algeriet. Jeg ved ikke om han var muslim eller kristen i troen? Han bød på Cola, og kunne fortælle at han havde været på besøg i Danmark. Har ikke fået noteret videre i hvilken anledning, og hvad hans formål med besøget i Danmark var? Der har jeg ikke været vaks til at følge op på historien.

Han frygtede ikke for sin fremtid, men satte sin personlige energi ind på udvikling af den industri som han havde kendskab til. Der var rigeligt med ledige hænder, sagde han, men det kneb med at løfte et stort uddannelsesefterslæb. Franskmændene havde uddannet til eliten i private skoler i årtier. Det var kun ganske få algiere som fik plads i privat skolerne. Hvor skulle pengene til betaling komme fra?

I kender én som slap igennem nåleøjet. ALBERT CAMUS. Læs hans selvbiografi om "Det første menneske på jorden". Den er så smuk. Jeg havde ikke

Albert Camus med på min rejse. Det var først senere at jeg kom ombord i hans tankeunivers. Han var målmand i fodbold.

Når det var godnat læsning, havde jeg William Shakespeares samlede skuespil i Østerbergs oversættelse fra 1958. Den var min rejsekammerat når Bonne slog høreapparaterne fra.

Skulptur indkøbt i Kenya

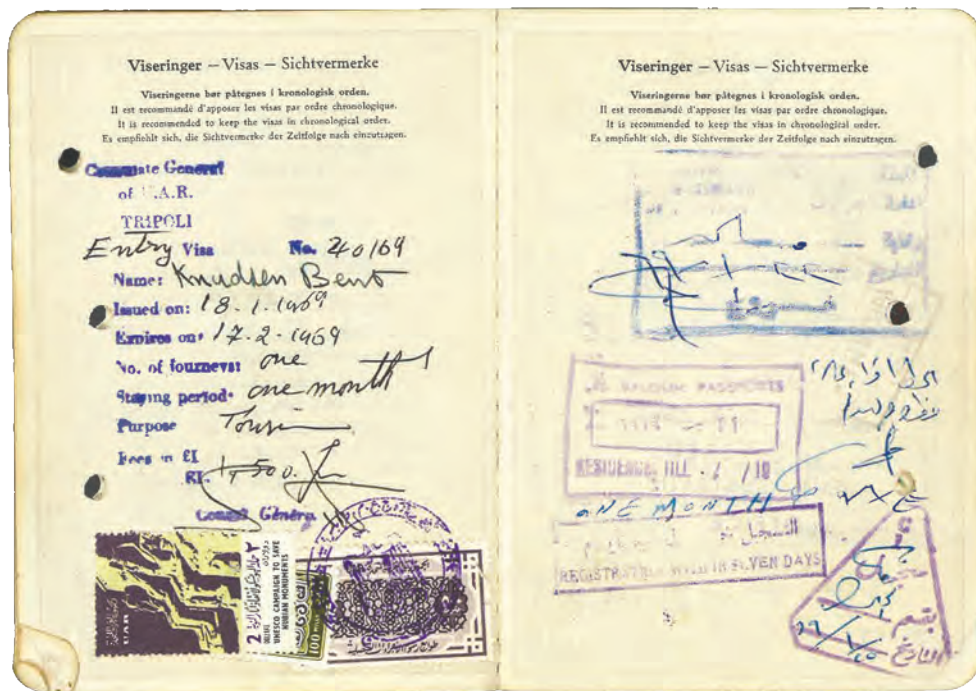
Hvad nu

Vi var godt og vel en måned hjemmefra. Jeg tumlede med daglige overvejelser. Skulle jeg smutte tilbage, tjene lidt penge og lade op til uddannelse. Der ventede mig noget forpligtende for enden af regnbuen. Jeg havde ingen overvejelser i retning af at blive håndværker – som fag. Matematik havde jeg ikke forstået første gang. Jeg befandt mig godt i eget selskab. Jeg befandt mig godt i fremmed land og gå rundt og små filosofere.

*"I have always known
that at last I would
take this road.
But yesterday
I did not know it would be
today". (Japansk husmandsfilosofi)*

I Tunis var jeg ikke mere end et smut med en båd fra Sicilien, hvis det skulle være. Det tog nogle dage i Tunis at få visum til Libyen. Vi havde snakket om muligheden at købe en bil og selv bestemme farten. Det blev ved planerne. Jeg ville fortsætte med Bonne. Vi kunne måske få et arbejde i Libyen. Efter vores mening skulle vi nok kunne give en hånd med i olieindustrien.

Hvorfor ikke?

Visum til Libyen

Huskede Kartago fra skolens historieundervisning. Der var nu ikke meget at se. Så havde vi set det med. Historien om Kartago lever videre i mine gemmer. Tunis by er markant i hvidt. Der er badstuer i de større byer, som i romerske bade på film. Vi fik snuset os frem til en badstue hvor der var herberg om natten. Eneste ulempe var at man skulle op før åbningstid om morgenen.

Ellers var det med at vogte sin ryg. Jeg troede det var Bonne som kørte rundt på bænken og ikke kunne falde til ro. Der var ikke opredte senge til natten. Man fik en plads på en bred hylde af træ. Det gav en urolig søvn uden en madras i bunden. Næste dag flyttede vi på hotel. Uanset hvor ligner hoteller hinanden. Servicen kan variere, men hvis der er en seng og en nøgle, så kan man sove trygt.

Mit helbred skrantede en del på den tid. Jeg havde udtalte smerter i lænden som kunne holdes i ave med piller. Der var apoteker alle vegne. Hjemme var der kontrol med styrken på pillerne, men her var det ingen sag at få den styrke man ville have. Jeg doserede lystigt for at holde mig oprejst og gående, når det var værst. Det tog smerterne, men jeg blev træt efterfølgende.

De smertestillende piller virkede mod hovedpine. Det var en sidegevinst. Der skulle ikke meget ståhej til, før jeg fik hovedpine. Jeg røg gerne en god del cigaretter eller pibe – hver dag. Det var så som så, hvad vi fik at spise regelmæssigt. Undervejs en bid brød og lidt vand fra dunken. Dagene kunne være lange, inden vi fik lokaliseret et sted, hvor vi kunne få et ordentligt måltid mad. Blandt de egnsretter vi kunne vælge mellem, var det svært at pege på en favorit. Hvordan skulle vi vide, hvad det var lavet af? Gus-Gus var et hit. Som to ristede med brød. Den ret lærte vi at kende. Vi gik efter kogte retter.

Coca Cola-hus - foto: Bonne

Vi skulle ikke bekymre os om drikke. Lige meget hvor du var, på landet i mindre landsbyer, eller i byerne, var der COCA COLA, lige fra hånden til munden. Det var et hit, og holdt maven i orden. En daglig medicin. De kostede ikke al verden. Bedst kolde.

Jeg havde skrevet hjem, at de kunne sende post til den danske ambassade i Cairo. Det gik vi ud fra kunne fungere. Jeg var ikke mange dage fra frisk tobak til piben. Det havde jeg så kraftigt bedt de gamle om at poste med.

Tripoli 18-1-68.

Kære mor & far,

En kort oplysning. I kan sende post til den danske ambassade i Cairo.

Først hvad jeg gerne vil have i sender:

2 dåser tobak.

Stanwell a laag.

Det er det bedste i dåse. Det bliver ikke tørt.

Hå godt efter.

Når i sender post til ambassaden skal det være i 2 konvuller. Den ene med ambassadens adresse. Inderi lægge i så min post med mit

navn og de ting i sende.

I den samme konvolut som
den med ambassadens navn
lægge i en seddel hvorpå de
står. (Det er engelsk.)

Waiting for arrival.

her er adressen på Ambassa-
den i Cairo, Egypten.

AMBASSADE ROYALE DE DANEMARK

12 rue HASSAN SABRI

ZAMALEK

CAIRO, Egypten.

Så snart i modtage mit brev må
i skrive. Det nærmest 4-5 dage fra
at må frem. Vi tage af sted fra
Tripoli i morgen. Når i modtage bre-
vet her er vi måske allerede i
Cairo. Held og lykke med for-
sendelsen. Hilsen Bent.

Libyen

Vi var ikke de første europæere i Libyen. Under 2. verdenskrig havde Ørkenræven Rommel med sine pansertropper stødt frem gennem Libyen mod El-Alamein i Ægypten. Vi tog turen ad landevejen.

Italienerne havde været faste gæster i Libyen. Libysk olie holdt hjulene i gang i Italien. På vores gennemrejse sad Kong Idris endnu på sit høje slot og tronedede over beduinklanerne. Vi gik en tur rundt om hans slot en eftermiddag. Vi kunne kun kigge ind udefra. Det var en passende bolig for en konge. De rige har altid et par ekstra værelser, hvis de skulle få uventede gæster.

Inden året var omme i september 1969 dukkede en ung officer Mohammed Gadaffi op i sin militæruniform, en dag hvor kongen havde pakket sin kuffert og var i udlandet. Han var ung og kæk og erklærede en ny orden i Libyen. Det var ham som skulle bestemme. At være konge er ikke en garanti for fuld beskæftigelse.

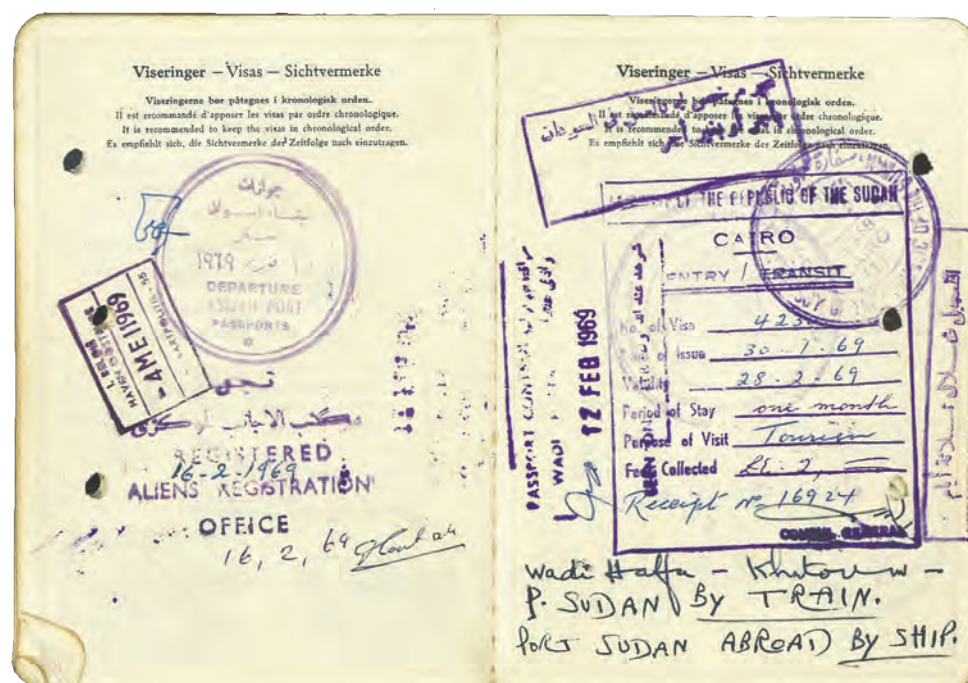
Libyen er en rigtig ørkenstat. Saharas skiftende overflade væver sig som en levende gulvtæppe mellem landevejen og byerne. Der er sand over alt. Der var sand i alt.

Vi kontaktede direkte ambassaden i Tripoli. Handelsattache hr. Brogård lovede at kontakte sine forbindelser indenfor olie, som han kunne udtrykke sig. Der var vildt gang i olien i Libyen. Alle tønder kunne sælges, inden de var pumpet op ad jorden. Udenlandske kapitalagenter vimsede rundt i hovedstaden i deres amerikanerbiler. De boede i overdådige boliger i og omkring ambassadekvarteret i Tripoli. Det lugtede af penge og high lifestyle. Det lykkedes os at snige os med til et aftenparty i ambassadekvarteret. Vi stak af fra dresskoden. Vi var et par unge eventyrere, men det var ikke no-

get vi kunne sælge. Ingen arbejde. Hr. Brogårds kilder var tørret ud. Hjemme på hotellet snakkede vi om de fine damer i lange kjoler og cocktailglas i højre hånd. Vi havde ikke en chance for komme i nærheden af dem. Vi måtte nøjes med lugten af deres parfumer. Fine damer duftede af parfume. Vi kunne snakke om fine damer i timevis.

Cairo

Vi havde papirerne klar til Ægypten. Vi havde fået en måneds turistvisum.

Turistvisum til Ægypten

Det var videre. Efter et par dage med en god seng og rigeligt at spise var det hårdt at trække ud af byen med sin rygsæk på nakken og køre en tur med en tilfældig chauffør. Det var vores valg. Der ventede A hard days work.

Det var muligt at supplere rejsepengene med ekstraindtægter, hvis det var det vi ønskede? Men det var ikke mig. 4 libyske pund, 75 kr. – hvis jeg var frisk på én herredue? Det var nok til en uge uden arbejde. Jeg havde min hånd på kniven - hvis. Han stoppede og smed mig ud af bilen. Vi var startet ud fra Tripoli hver for sig. Hvis vi ikke traf på hinanden undervejs, skulle vi mødes på et bestemt vandrehjem i Cairo. Det var en skæv start på dagen uden Bonne som jeg ikke så skyggen af før det aftalte mødested.

Min plan var at ramme Cairo hurtigst muligt. Der hvor jeg befandt mig, skulle alle køretøjer passere. Der var kun en landevej. Det var til at forholde sig til. Kørte med lastbil de næste 700 km. Så var der ro på til Ban Ghazi. Det lokale politi stoppede os sidst på dagen. Ikke flere km den dag. Den unge chauffør gik straks i sving med kogegrejet, og inviterede på aftensmad. Det var hot, men godt. Han sov i kabinen. Jeg sov på ladet af hans lastbil under åben himmel. Det var ikke en hotelseng, men OK.

Den satans ørken er aldrig i ro. Vindsystemer flytter rundt på overfladen af sandet. Jeg sov med et håndklæde viklet om hovedet. Vi var på landevejen kort efter solopgang. Lange tavse kilometer i en lastbil. Den unge chauffør kunne kun sit modersmål. Mercedes lyder ens på alle sprog. Måske han havde en Mercedes. Jeg forsøgte at tyde meningen med Mercedes. Mere kom der ikke ud af samtalen med ham.

På stop i ørkenen - foto: Bonne

COCA COLA er et andet eksempel på et universelt ord. Du behøver ikke at være et sproggeni når du er tørstig efter en cola. Du siger bare COCA COLA. Navne på produkter bliver til fælles sprog, verdenssprog. Hvis du kan nøjes, kan du trygt rejse rundt i verden uden at fortælle hvor du kommer fra. Sig COCA COLA, og du får stillet din tørst. Sig Burger, og du får stillet din sult. Sig Mercedes, og du bliver kørt.

Jeg kom ikke til Tubruq i taxa. Fik et glimt af kirkegården, hvor tusindvis af ofre fra panserslagene mellem England og Tyskland er sandet til. Kom rundt om byen med en vejingeniør fra Jugoslavien. Det var en lettelse at han talte flydende engelsk. Han havde været i landet i flere år og fortalte ud af posen hvor korrupt landet var. Langt mere end han kendte til fra sit hjemland. De måtte betale et stort millionbeløb i dollars for at få entrepri-

sen. Fra ministeren i toppen til lavest rangerende embedsmand. Alle spiste af den samme hånd, eller havde et eller andet, som de lige kunne leje ud til en speciel pris. Hvis du ikke betalte, gik der sand i maskineriet.

Det internationale olieselskab – én af de syv søstre – ESSO, var Libyens reelle magthaver. Det var en fornøjelse at sidde og ryge i ingeniørens bil tanket op med benzin fra ESSO.

Ud af Libyen

Et stykke før grænsen til Ægypten stoppede han lastbilen. Uden nogen forklaring stak han mig to fede ruller pengesedler i Libyske pund med elastikker omkring. Han viste mig hvor jeg skulle placere dem under armhulerne når jeg passerede tolderne ved grænsen. Der var ingen forhandling. Tænkte, at det gik nok. Med rygsæk var armene pænt sluttet ind til kroppen. Det var noget han havde prøvet før. Nu forstod jeg hvorfor han ved en tankstation udenfor Tubruq havde henvendt sig til mig og havde spurgt hvor jeg skulle hen?

Jeg gik med små skridt hen mod tolden. Det tog sin tid at få papirerne checket på den Ægyptiske side. Der var linet op med soldater med maskinpistoler i stort antal. Jeg ventede med at ryge til jeg havde fået mit stempel i passet. Chaufføren passede mig hurtigt op og bød på Queen Anne-whisky under turen mod Alexandria.

Der var regelmæssige vejspærringer og sikkerhedscheck undervejs. De mindre byer var mørklagte, så de ikke kunne ses fra luften. Vi kørte lige igennem El Alamein i tusmørke. Chaufføren havde ingen ide om hvad der var foregået netop i det område under 2.verdenskrig.

Ægypten havde nylig sidste år været i krig med Israel. Israel kastede den første sten den 5. juni 1967. De vandt herredømmet i luften, og krigen inden sabbat den syvende dag. Den arabiske verden var i løbet af 6 dage lammet af krigskunst, hvis sande mester var den halvanden meter høje Napoleon fra Korsika i Frankrig. OVERRASKELSESMOMENTET.

Udsigt fra bil - foto: Bonne

Angrib en numerisk overlegen modstander når han mindst venter det. Tag dem på sengen i bogstavelig forstand. Jeg husker de ydmyge billeder i avisen fra kamppladsen i Sinai-ørkenen hvor der var fyldt med sønderskudt ægyptisk militært isenkram. Forrest var der afbildet i snesevis af militærstøvler som soldaterne var hoppet ud af, efterladt i sandet. Billedet gengav en total ydmygelse af de muslimske arabere. Jeg har aldrig fået det bekræftet, men ifølge Koranen kommer man ikke i paradys hvis man dør med støvlerne på.

FN's resolution nr. 242 siger at Israel skal trække sig tilbage fra besat arabisk land til deres grænser fra før SEKS DAGES-krigen. Det krav fra FN er ikke opfyldt endnu. Israel vandt krigen i flere omgange, men er endt med

at blive en besættelsesmagt for at bevare kontrollen over palæstinenserne som de var naboer med før staten ISRAEL blev proklameret lige efter den 2. verdenskrig.

Tidligt ud på morgenen ved fem-tiden parkerede chaufføren hjemmevant sin lastbil med anhænger og tog mig med op i en lejlighed i et af havnebyens mere skumle kvarterer. Jeg fik en soveplads i et koldt værelse, men havde svært ved at falde til ro. Der var en livlig trafik ud og ind af lejligheden. Jeg besluttede at pakke sammen og komme ned på banegården. Det var mere sikkert. Lejligheden vrimlede med halvpåklædte damer. Kom på toget til Cairo ved middagstid.

Måske var der post på ambassaden og Bonne var på vej?

Byen i Nildeltaet

Cairo er ikke bare en by. Cairo er så omfattende og kompleks at man tror det er løgn, at noget kan fungere i det mylder af mennesker i hver deres retning, i alle retninger på én gang. Trafikken var et inferno af køretøjer – med og uden motor. Et mylder af personer som trak en vogn efter sig, et utal af mennesker som gik på tværs i trafikken. Det tog mig tre timer fra hovedbanegården i Cairo, at finde frem til vandrehjemmet, med bus. Inden bussen standsede ved stoppestedet, hoppede passagererne af og på. De hagede sig fast udenpå bussen, hvis der var optaget i bussen. Ingen hindringer for at komme med bussen et stop længere frem. Adressen var i min notesbog. Forbavset over at vandrehjemmet lå på adressen. Når du har været i Cairo et par dage, har det værste indtryk af kaos lagt sig. Du begynder at få troen på at nogen ting er planlagt, at nogen ting fungerer efter en plan.

Cairo var på alle måder – mangfoldig og udefinerbar. Hvad levede alle de mennesker af?

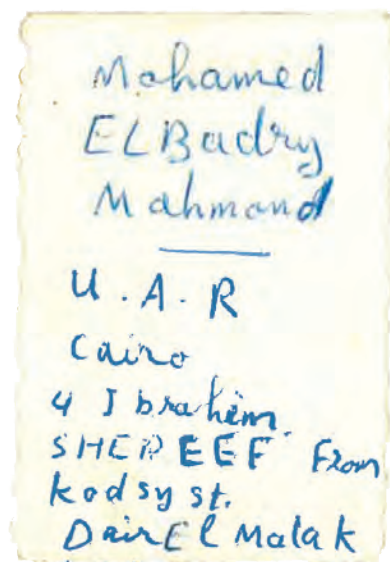
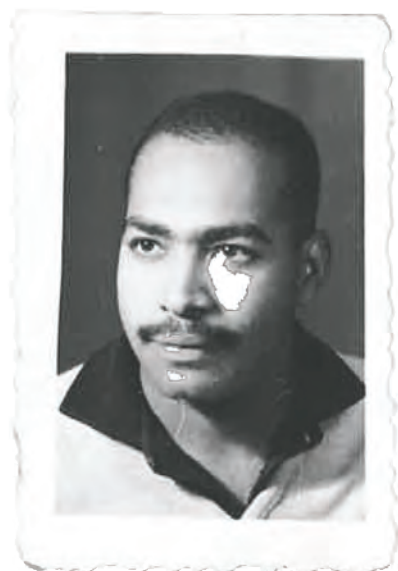
Udbringning af morgenbrød i Cairo. Foto: Bonne

Hvis de kunne tælles, ville der være 15-20 millioner i og omkring Cairo. Jeg blev i et væk omringet af grupper af børn og unge som tiggede for penge. Jeg lærte hurtigt at sige – ”jeg har ingen penge” på fejlfrit arabisk. Det at jeg høfligt henvendte mig til dem på deres eget sprog, gjorde kontakten mere levende. De begyndte ofte at grine af min arabiske udtale: ma fis flus. Ret ofte måtte jeg flygte et andet sted hen for at slippe fri af dem.

Blev i Cairo i otte dage. Det var som det skulle være. Bonne gav lyd fra sig. Han havde lejet sig ind på et hotel i Cairo, med bad og varmt vand. Det gjorde forskellen. Varmt vand var den yderste luksus, du kunne købe for dine opsparede penge. Det kostede ekstra. Jeg smuttede forbi hvor Bonne boede. Der var fine håndklæder til badet.

Vi skulle drøfte vores videre rejseplaner. Hvis sydpå gennem Sudan og videre til Kenya, skulle vi på ambassaderne og søge om indrejsevisum. Det var en del af rejserutinen. Finde ud af åbningstid på ambassaden, transport til ambassaden. Ventetid på ambassaden. Der blev hver gang tryllet penge op af vores pung. Det kostede.

Når vi gik rundt i Cairo, blev vi kontaktet af mange unge mennesker som var veluddannede. Vi troede til at begynde med at de var interesserede i at komme i kontakt med os. Det var de, men med en anden forklaring. Hvis de skulle få tilladelse til at forlade landet og søge ud, skulle de kunne opgive et navn og en adresse på en ikke-indfødt som inviterede dem på besøg. Vi gav flittigt vores adresser til en del unge ægyptere. Men jeg hørte nu aldrig fra nogen af dem efter vi kom hjem.

Det var praktisk umuligt for de veluddannede at få et kvalificeret arbejde. Ægypten stod stille. De talte om en revolution som havde været i gang før krigen mod Israel. Krigen satte en stopper for velfærdens udvikling i lan-

det. Hele provenuet gik til militæret. De troede på at de ville komme tilbage og vinde næste omgang. Det var blot et spørgsmål om at spare lidt op og vælge det rigtige tidspunkt. De var blevet forrådt sidste år, ellers havde de vundet. Jeg havde svært ved at give dem medhold, når jeg så mig omkring, hvordan det var organiseret. Hvordan forstille sig, at de som nation kunne samle sig om et fælles mål, med den kolonorme forskel i levevilkår og uddannelsesniveau? OK. Eliten var disciplineret og veltrænet under militær kommando. Men hvad hjalp det at skrive ud til bagtroppen når de var analfabeter og forklare dem, hvor de skulle møde op til modstand mod fjenden?

Turist i Cairo

Vi gav os tid til sight seeing, nu vi var på de kanter. Museer med oldtidsfund var tunge og livløse. Tingene har haft deres plads og liv et andet sted. Når de bliver adskilt fra deres formål de var skabt ind i, mister de deres tone.

Jo – genstandene kan være håndværksmæssigt vel udført. Respekt for det. Men jeg foretrækker at lytte til en der spiller violin live, fremfor at se en stradivarius udstillet i en glasmontre på et museum.

Når vi snakker gravsteder for de guddommelige, slår PYRAMIDERNE alt. De skal opleves på nært hold for at fornemme dimensionerne i de tilhuggede sten, lag på lag mod toppen. Jeg glemmer for et øjeblik at der hvor stenene blev brudt og hugget til, var der ikke overenskomst, med faste arbejdstider og en løn til at leve af. Gravmælet var til en Farao. Jeg fandt ikke en skærv til ære for dem som lavede arbejdet. Det er sort snak, når jeg hører at de stakkels tvangsarbejdere ikke led så meget, som de kunne have gjort, når de ikke levede så længe. Jeg kan se de massive pyramider for mig, når jeg lukker øjnene. Mindre kan gøre det for vi dødelige. En pæn sten hugget i

granit med slebet facade til påskriften med afdødes navn, står smukt på danske kirkegårde. Det kan alle få råd til.

Sfinx med pyramide. Foto: Bonne

Der var post på ambassaden. Ingen pibetobak. Jeg tænker, at en af tolderne har fisket det fra til sig selv. Visum til Sudan.

Visum til Sudan

Var en tur i en lokal bif. Det var en oplevelse. Der blev solgt læskedrikke imellem rækkerne under forestillingen. Det var tilladt at ryge cigaretter og blæse røg ud i salen. Efter en tid drev der skyer af røg hen foran film lærredet og tågede billedkvaliteten. Vi så THE GRADUATE med Dustin Hofman i hovedrollen. Hvis I har set filmen, så er der en scene hvor en dame tager lidt tekstil af for øjnene af Dustin. Scenen er lidt fræk og antyder mere end vi får se. En klassisk Hollywood-film. Se, men ikke røre. Her sprang hjemmepublikummet i vejret, hoppede op på stolesæderne og hujede og piftede. Filmen ramte plet. Husarer er optaget af det samme – hvor som helst, når som helst, i alle lande. Vi pulsede løs på vores smøger og nød den ekstra liveforestilling.

Forestillingen i Cairo var ved at være slut. Vi havde set hvad vi ville. Vi skrev sidst i januar. Vores visum til Ægypten løb til den 17.02.69.

Det var sydpå til Sudan.

Sydpå i Ægypten

På grund af krisen og militærtilstanden i landet, var ægyptiske pund faldet en del i værdi i forhold til vores rejsevaluta i dollars. Det fik vi ikke den store fordel af når vi havde rejsechecks. De skulle indløses i en bank. Det var over bordet til den officielle kurs. Havde vi haft kontanter i dollars, kunne vi veksle dem på det sorte marked, og havde fået flere lokale penge. Vi turde ikke rejse rundt med kontanter. Det betalte vi for – ofte en dollar i gebyr af 10 dollars udbetalt. Hvor var der lige en bank, ude midt i en ørken? Det havde været smart med MOBILE PAY.

Det var billigt at rejse på 3. klasse med tog i ægyptiske pund. Vi rullede sydpå med de lokale ægyptere som boede langs toglinjen. Vi snød os til nogle kilometer på første klasse, men blev bestemt vist tilbage til vores pladser, trods vores europæiske udseende. Den gik ikke.

Ægypten er grønt og opdyrket på begge bredder af Nilen. Floden flyder tæt jordfarvet og giver jorden vanding til mindst to afgrøder om året. Jeg ser for mig CÆSAR nusse CLEOPETRAS fødder på en husbåd nedad af Nilen. Ægypten er et rigt land på grønt og brød. Det kniber med maskinel industriel produktion som kan sælges uden for Ægypten.

Turen til Luxor i det sydlige Ægypten med tog var rejseliv. Et mylder af passagerer steg af og på, ofte før toget standsede på stationen. Ind af vindueshullerne med alskens bagage, levende dyr og mindre børn, pakket ind i tøjbylter. Det gik alt sammen. Daglig rutine for de lokale. Vi gjorde store

øjne. Efter en tid gav vi en hånd med, når der var brug for at få bakset bagagen fri af midtergangen. Den var forbeholdt den strøm af sælgere som trak igennem toget med deres læskedrikke, lune spiser, kolde spiser, brød og bagværk. Vi tog pladser ved vinduet; derved undgik vi at støde ind i trafikken i midten.

Toget stoppede ved utallige stationer undervejs. Scenariet gentog sig, ind og ud af toget med deres rejsegods. Nogle af passagerne steg af toget ved stationerne og satte sig et stykke væk, stadig i synlig afstand fra toget. Deres beklædning dækkede ned til jorden, når de side by side sad på hug og kiggede ud i luften. Når toget satte i gang, og de var med inde, kunne man se små toppe af brunlige sandkager, hvor de havde siddet. De havde leveret i naturen uden træk og slip, uden brug af papir. Jeg kiggede lige en ekstra gang. Det var ikke en mulighed for Bonne og jeg med vores stramme cowboybukser.

Luxor

Hotel. Nu var vi hjemmefra. Omgivelserne var fremmedartede, og det var dejligt varmt. Luxor, det gamle Theben er Ægyptisk hjerteblood.

Du krydser Nilen i båd og vest for Luxor var der et helt kompleks af underjordiske gangsystemer og gravkamre, fra 1500 år før vores tidsregning. Vi kunne gå rundt i Kongernes Dal uden obligatorisk rejseguide. Det kostede ikke at komme ind. I KONGERNES DAL fandt konger og dronninger fred efter døden, omgivet af kostbare offergaver. Farao TUTANKAMONs grav er åbnet i nyere tid. Hans maske i guld var smukt håndværk. Jeg ved ikke om han har siddet på sin trone med masken på. Den var pænt stor.

Udsmykning på Tutankamons gravkapel. Foto: Bonne

Udsmykning på Tutankamons gravkapel. Foto: Bonne

En god del effekter er blevet bortskaffet af lokale "gravrøvere". Hovedparten af Ægyptens oldtidsminder er gravet fri af engelske kolonialister og omfordelt til British Museum i London. Danmarks nationalmuseum ligger også inde med ægyptiske oldtidsfund. OK. Vi så et oldtidsmuseum i Cairo, med mumier fra Kongernes dal. De har stadig lidt at vise frem.

Som på pyramidernes tid. De lokale har gjort gravearbejdet og taget alt slæbet. Koloniherrerne har katalogiseret og bragt godset hjem til museer i vesteuropæiske hovedstæder. Nu synes jeg at tiden er inde til at fragte godset fra de koloniale "gravrøverier" tilbage til findestedet, med stor tak for lån.

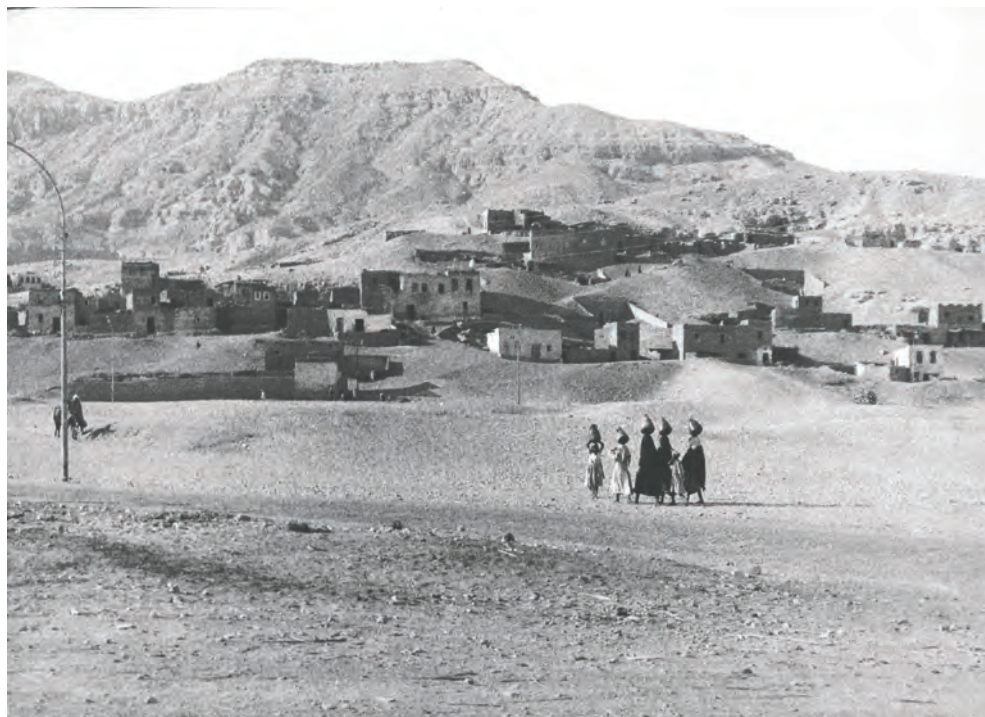
Se men ikke røre - foto: Bonne

I Karnak lidt nord for Luxor var der tempel fred. En overdådighed af oldtidskunst lige for øjnene af dig, on location, the reel thing. Der ville jeg gerne tilbage. Jeg tog mig en rask svømmetur i Nilen. Blev forskrækket over hvor stærk understrømmen var. Den plumrede overflade så ikke ud til at bevæge sig.

Alfred fra Amerika havde vi rejst med fra Cairo. Han var på vores alder, hurtig i replikken og initiativrig. Han kunne ikke opholde sig ret længe på samme sted. Han

havde en pose fræk tobak som vi røg op i Kongernes Dal. Vi blev skæve, og det blev mørkt. Jeg så en skygge flagre rundt i bjergene. Det var Alfred som følte trang til at flyve rundt som en fugl. Jeg var ikke en ørn til at ryge andet end smøger. Jeg sad naglet til bjerget og fulgte med.

Kongernes Dal - foto: Bonne

Havde ikke set en mørk skikkelse som pegede på os med den højre hånd i skydestilling. Bonne havde slået hørelsen fra. Vi var på et indre trip. Det var en af de lokale vagter som spottede os efter dagens besøgende i Kongernes Dal var taget hjem.

Det var vi ikke. Han afsikrede sit gevær. Alfred omfavnede vagten og snakkede løs. Det klarede han fint. Jeg fattede ikke rigtig hvad der var på færd.

Vi delte et par smøger med vagten som tog os med ned af bjerget til Nilbåden. Det var blevet mørkt.

Kongernes Dal - foto: Bonne

Aswan

Vores plan var at tage til Nairobi i Kenya. Fra Luxor var der to muligheder for at rejse videre. Nordpå tilbage til Cairo, eller sydpå til Khartoum i Sudan. Hvis vi tog mod øst, kom vi ud til det Røde Hav. Tog vi stik vest, vandrede vi direkte ind i Saharas ørken. Sydpå.

Togturen til Aswan blev nervepirrende. Jeg havde fået udslet flere steder på kroppen, efter turen i Kongernes Dal. Det samme havde Bonne. Hans udslet var svulmet op flere steder på kroppen, og han havde besvær med at trække vejret. Det kunne lige passe at Bonne måtte opgive ævred i toget. Det blev bestemt ikke nemmere for Bonne at trække vejret, men vi var tvunget at blive på toget til ASWAN. Bonne var slemt medtaget. I Aswan var det afsted med politieskorte til det lokale hospital. Den sprøjte han skulle have som modgift, var af en pæn størrelse. Vi fik noget til at smøre med. Måske var vi blevet bidt af noget utøj i Kongernes Dal. De anså det ikke for noget farligt, men vi fik begge en slem forskrækkelse. Jeg tænkte straks på malaria, og så for mig at Bonne skulle fragtes hjem, med ledsager. Vi slog os til ro i Aswan et par dage, for at blive utøjet kvit. Det rystede os ud af den daglige rutine.

Nilen har i flere tusind år haft sit faste løb, syd mod nord. I Ægypten har det flere gange om året ført til oversvømmelser langs Nilens bredder. Det har forstyrret det lokale landbrug, og sat afgrøder under vand. De vilkår blev der lavet om på. Med russisk kapital og lokal arbejdskraft var man ved at være færdige med at konstruere og bygge ASWAN HIGH DAM.

Planen var simpel. Ved at bygge en dæmning tværs over Nilen ved Aswan kunne man regulere Nilens drift ind i Ægypten. Slut med regelmæssige

oversvømmelser af Nilens bredder. Goddag til øget produktion af strøm og mulighed for kunstvanding. Stor gevinst for landmændene og landets produktion af landbrugsvarer. Ægyptisk bomuld finder i dag vej til vores markeder. På Laurits com og i MAGASIN, ser jeg at de reklamerer med økologisk bomuld fra Ægypten.

Dæmningen er noget af en konstruktion. Vi tog et smut forbi. Det var et bygningsværk i klasse med pyramiderne i Nord. De var næsten færdige med hele projektet, som de gik i gang med midt i halvtredserne. På sydsiden, skulle den dæmme op for en kunstig sø LAKE NASSER, godt 600 km i længden og 60 km bred. Man tror det er løgn, når man ser dæmningen tæt på. Flere kilometer i bredden og høj, som HIGH DAM. Den holder til trykket af vandmasserne - endnu i 2016.

Slæbebåd Lake Nasser - foto: Bonne

Sejlturen på Lake Nasser tog et par dage med overnatninger. Vi havde plads på en slags flodpram med dæk på første etage som blev trukket af en slæbebåd i front. Det var en blød og flydende sejlads op mod strømmen. Efter første overnatning på øverste dæk flyttede jeg til dækket nedenunder, hvor skibsrøtterne havde deres domæne. Der kunne jeg sove i fred for lokale som ikke tog Koranens lov bud for alvor, kun at holde sig til det modsatte køn. Jeg takkede pænt nej.

Landgang i WADI HALFA i den Nubiske ørken i det nordlige Sudan. Fra Cairo havde rejsen været en oplevelse som jeg ikke kunne forestille mig hjemmefra. På den del af turen var Bonne og jeg tvunget til at rejse sammen. På andre dele af ruten kunne vi splitte op hvis vi havde fået nok af hinanden. Den gik ikke hvor vi nu befandt os. Der var kun en vej, den samme. Hvis der var en kurre på tråden, kunne vi følge hinanden på øjenafstand, men ikke komme væk fra hinanden. Vi behøvede ikke at snakke sammen. Det kunne være jeg havde mit døj med Bonne ind imellem. Hvis det var tilfældet, havde jeg mit hyr med at genoptage kontakten, uden at jeg følte at jeg havde "tabt" ansigt. Hvad har der ikke kørt rundt inde i hovedet på Bonne for holde mig ud. Det klarede vi, som i et andet ægteskab.

Hvis du skal gøre dig forhåbninger om at fejre sølvbryllup engang, med din kone, eller på tur med Bonne, skal små uoverensstemmelser håndteres, så den nødvendige samtale og energien i forholdet bliver sat ind på at finde fælles løsninger.

Sudan

Der hvor vi befandt os i det sydlige Ægypten på grænsen til Sudan, gjaldt det om at holde sammen, at rejse sammen. Vi var langt hjemmefra og vi nærmede os områder hvor der var intern uro og borgerkrig.

Stempel i Pas til Sudan

Sudan var nylig i maj 1969 blevet kuppet af en general NIMEIRY der, som Gadaffi i Libyen, ville bestemme det hele selv. Hans militære magt var lov i det nordlige Sudan. Det er en løsning som ikke er holdbar på længere sigt. Den avler tryk og intern modstand som skaber konflikter der modarbejder udvikling for helheden. Dem på toppen som griber magten, får en årrække til at berige sig, ved at "stjæle" af fælleskassen, og gemme pengene i en bank i udlandet. Vi snakker ikke småpenge. Så simpelt har det været for mangan en diktator. Ceausescu og hans frue i Rumænien, Ida Amin i Uganda, Gadaffi i Libyen, Mubarak i Ægypten, Marcos i Indonesien, og flere andre banditter.

Vi kom fremad i små nyk til Khartoum – hovedstaden i Sudan. Byen var venlig og fredelig. Der slog vi lejr i en uges tid. Betjentene var ikke bevæbnet i

bybilledet. Det var betryggende. Vi kunne bevæge os frit, og de lokale var venligheden selv. De stoppede op, kørte os rundt og bød på aftensmad. Som at bo i en oase hvor du rækker ud efter dadlerne på palmerne. Jeg kravlede frem og tilbage til et hul i jorden i tre dage, inden min mave og fordøjelse blev normal. Temperaturen var langt over 30 grader midt på dagen. Det gav ro på. Vi skulle ikke bevæge os efter noget.

Bonne til bords - foto: Knudsen

I Khartoum opsnusede vi et klubmiljø efter engelsk mønster. Dybe lænestole, en velpolstret bar og midaldrende mænd som havde deres koner til at gå derhjemme. Vi kom ind som gæster og drak med når der blev budt. Vi holdt diskret vores lille kapital i pungen om halsen. De havde vel luret os. Vi vakte en vis sympati, for vores gå-på-mod og ydmyge rejseform. Blev budt hjem til parties i private hjem i ambassadekvarteret.

I nærheden af Khartoum flyder den Blå Nil og den Hvide Nil sammen til Nilen som munder ud i Middelhavet. Der er en synlig farvefor-

skel på den Blå og den Hvide Nil hvor de mødes ved Khartoum. Den hvide Nil starter som en lille kilde i RWANDA. Det er den længste flod i verden. Vi besluttede at følge den Blå Nil øst på til Etiopien. Det var udelukket at rejse sydpå i Sudan på grund af borgerkrig. Det var ikke tilladt for civile at rejse

den vej. Alfred som vi havde rejst med fra Cairo stak i vej til Saudi-Arabien. Jeg så ikke ham siden.

Vi var klar til rejsen med nyvasket tøj i rygsækken. Som at starte forfra når vi havde feset den af i flere dage samme sted. Inden tre uger var vi i Nairobi i Kenya.

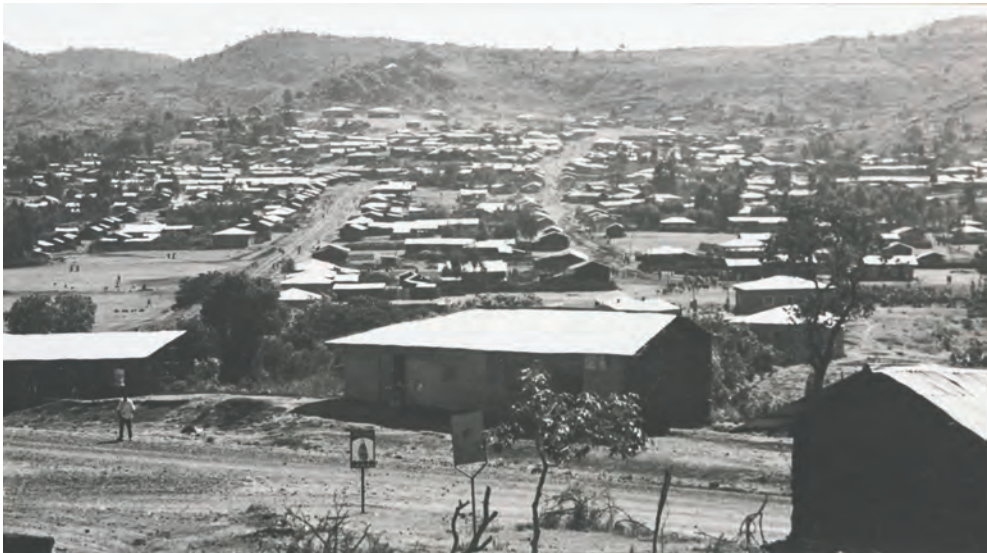
*Beneath the wild-winged sea
I wait the coming of the dawn*

Etiopien

Det gik glat med at komme ud af Khartoum. Måske venter der dig en god lang gå tur, inden du er fri af byen og ude på landevejen? Vi nåede en mindre by Wad Medani hen på eftermiddagen. Fandt frem til et slags vagthus hvor vi kunne slå ned for natten. Vi blev budt på hjemmebryg som smagte som hestepis. Ned kom det. Bonne og jeg blev småberusede inden aftensmaden. Vi havde en del at snakke om. Den sidste uge havde været en stille. Vi havde ikke snakket meget med hinanden, men vi ikke var længere væk, end vi kunne se hinanden ud af øjenkrogen.

Hen på aftenen blev vi budt i byen. Vi sad pænt og drak de lokale øl, og så os nysgerrigt omkring. Vi var ikke i tvivl. Det var det lokale horehus. Undskyld udtrykket. Skillervagten var væk et øjeblik. Da han dukkede op, skubbede han til os i retning af baglokalet med store armbevægelser. Nix Grandbjerg. Jeg havde set en af damerne åbne øller med tænderne.

Vi krydsede den Blå Nil op af formiddagen og tog vejen stik øst ud over den Sudanske savanne. Jeg stod op på ladet af en lille lastbil, og hagede mig fast med begge hænder i en jernstiver til ladets presenning. Bonne havde

Gedaref by - foto: Bonne

selvfølgelig fået plads ved siden af chaufføren. Ikke noget med at bytte undervejs. Det var lange 150 kilometer uden asfalt, kun hjulspor i det rene sand.

En kold alababs, arabisk for læskedrik, til fyraften i Gedaref, et mindre handelsknudepunkt i ørkenen. Politiet hjalp os med at finde en bænk til natten. Det var en aftalt plan i områder hvor vi ikke følte os trygge. Find en politistation, så er du sikker. Hvor finder du lige Hotel Ritz out of no where? Politiet gav os et brev med til deres kollegaer i grænsebyen Galabat til Etiopien. Det var en sikker hotelbillet. Det var svært for os at komme videre på hjul. Der var kun sporadisk trafik mod Etiopien på den vej vi havde spottet på kortet. Vi nåede ikke Galabat, som planlagt.

Jeg mindes ikke at vi havde et liggeunderlag med på rejsen. En nat i sovepose på jorden kunne mærkes næste morgen. Svært at sove uden at vende sig og søge efter et blødt sted. Ikke nødvendigt med vækkeur. Det var daglig rutine for cowboys i de film jeg har set. Jeg havde ingen sadel,

men brugte min rygsæk, som hovedpude. Når du sover i det fri, er der den fordel, at du ikke behøver at gå i detaljer med morgentoilette. Du står op, pakker sammen, og drager videre. Vi fulgte en kamelkaravane til fods over flere miles og krydsede grænsen til Etiopien ved Metama. Vores brev til politimesteren i Galabat kom ikke i brug.

Visum til Etiopien

Myndighederne brugte en hel eftermiddag på af gå vores papirer igenem. Det var ikke så almindeligt at to unge mænd fra Fyn kom ind i Etiopien, ad ørkenvejen sammen med kameldrivere. Hvor er Danmark? Vi forstod ikke at svare igen. Men pegede mod nord. Det lugtede stramt når solen fik fat. Vi blev mødt af en ny plage: fluer! De lokale så ikke ud til at bemærke dem synderligt. De sad i lag som et sortbroget tæppe på husdyrene, som gik frit omkring. Der var en markant lugt af lort hvor vi kom frem i Etiopien.

Det var sparsomt med rørinstallationer som kunne føre vand. Jeg undrede mig over hvordan de kunne holde sig "rene" uden vand. Jeg kan i det mindste ikke.

Etiopien er et højt land. To bjergmassiver går nord fra Asmara til syd for Addis Ababa. Så høje som Alperne i Sydeuropa, men skovklædte og smukke i grønne farver, med kaffetræer et stykke op i dalbunden. Der gik en hovedlandevej langs med bjergene. Den skulle vi nå frem til for at kunne fortsætte på stop. Vi snusede rundt i Metema og fandt en lokal udbyder af civil- og luftfragt. Han bød på kolde øl og et genkendeligt engelsk. Spurgte ikke til hans evner som pilot. Det kunne han vel, når han tog folk og fæ med i sin flyver? Det kostede lidt dollars. Vi fløj et par hundrede kilometer til Azezo lidt nord for Lake Tana.

Natlogi - foto: Bonne

Fra Etiopiens højland ved Lake TANA springer kilderne til Den Blå Nil. The BLU NILE GORGE er som at køre gennem perleporten til paradys. Når det er regntid bliver der sat gang i flodsystemerne som flyder nordpå ud i Middelhavet. Vi kom forbi lige før den lille regntid.

Etiopien er bjergtagende smukt. De indfødte er høje, slanke og sorte. Vi kom frem til Addis Abeba på fire hjul.

En dag lang med en svensk ekspert som var i landet for at bygge skoler. At høre en svensk nabo var som at komme hjem. Han var godt betalt, og familien med kone og børn var bosat i hovedstaden. Han troede på sin indsats som ekspert. At det kunne nytte, at de indfødte havde brug for hjælp udefra. Skolebyggeri til børn. Det gik lige i hjertet når jeg så for mig en landsbyskole med sorte børn sidde på bænkerækker og læse højt i kor. Han holdt frokostpause hos canadiske missionærer på vejen. De kristne havde et godt tag i lokalbefolkningen. Svenskeren og missionerne trak på samme hammel. Lidt vækkelse i undervisningstiden i nyopførte skoler. Det kan man bygge et samfund på.

Den sidste bid vej til hovedstaden var på toppen af et læs løg, oven på en lastbil. Frisk luft og en herlig udsigt, hvilket landskab! Slap et øjeblik for de forbandede fluer. De er små og har lidt dovne flyvemønstre i tørken. Slår du ud efter dem med hånden, letter de højst et par centimeter. De sad ofte rundt på læberne af en, og i næseborene. De satans fluer. Ja, hvor har de ikke siddet sidst og snakket?

Addis Abeba ligner andre storbyer, set fra toppen af vores hotel. Nede på gaderne var der affald og lort overalt. Det stank i varmen, her før regntidens toiletskyl trækker efterladenskaberne fra gaderne og ud i floderne,

Dreng med husdyr - foto: Bonne

væk fra byen. Blev mindet om Alfred når han sang; "The shit came floating down the Nile" med røven udenbords på Lake Nasser.

Jeg havde drømt om Kong Salomons miner og Dronningen af Saba i Addis Abeba. Det blev ved drømmen. Fandt frem til kejser HAILE SELASSIE's pa-

lads. Jeg vidste fra Billedbladet, at hans palads skulle være bevogtet med løver, ved indgangen. Den var god nok.

Etiopien har været et plaget land. Regntiden to gange om året har ind imellem sprunget nogle år over, så landet har været ramt af tørke og medfølgende fattigdom for de små agerbrugere og dyresholdere. Borgerkrigen med naboen Eritrea var en langstrakt affære. Eritrea er nu en selvstændig stat. Nabokrigen stod på i over 30 år.

I dag er Etiopien i stabil vækst på markederne, og det politiske og administrative establishment er roligt og mindre plaget af interne uroligheder. Der var tid til at vaske lidt kluns, få sovet i en seng, og sovet længe næste morgen. Der var ikke nogen anledning til at lege turist i Addis Abeba. Det var videre på ruten sydpå mod Nairobi i Kenya.

Negele

I takt med at bjergene sydpå i Etiopien fladede ud, blev landevejen gradvist mindre og trafikken kunne næppe høres. Det var småt med køretøjer, men vi kom frem på lastbiler og småbusser. Vi vidste hvilken vej vi fulgte på kortet, men på stop må du være tålmodig og pænt vente til du kommer op at køre. Det var "hårdt" arbejde og en del ventetid. Der er ikke meget du kan foretage dig. Du er nødt til at blive stående, synlig i vejkanten, og vinke til de forbipasserende køretøjer. Hvis de ikke stoppede som du kunne ønske dig, kunne man godt blive lidt småsur. Heldigvis var Bonne lige ved hånden, hvis det skulle gå ud over nogen? Så kom snakken. Skulle vi splitte op her og rejse dagen alene, og mødes længere fremme, eller? Her og nu var vi ikke i tvivl. Vi nærmede os områder med grænsekonflikter, og hvad vi kunne se fra landevejen, var der kun negerhytter og kvægdrivere. Vi ville så hurtigt som muligt frem til, hvor det var muligt at købe cigaretter.

Udsigt fra køretøj - foto: Bonne

Vi var så langt sydpå i Etiopien at vi skulle krydse grænsen til Kenya.

I Negele slog vi lejr på en paramilitær politistation. Vi fik anvist en tom hal hvor vi kunne sove. De lokale betjente havde slæbt et par madrasser hen vi kunne sove på. Helt OK. Vi kunne frit færdes i byen, men vi fik forbud mod at tage alene afsted de sidste 110 kilometer af vejen til grænsen mod Kenya. Vi kunne køre med en taxa som forlangte 15 dollars, eller vente og se, om der var køretøjer fra politiet der havde et ærinde til grænsen. Måske om fjorten dage? Vi sagde pænt nej til at betale den tilbudte pris for taxaen. Det trak ud i Negele i fem dage. Den gode mand som kørte taxa gik ikke ned i pris nogen af dagene.

Det blev lidt af en prøvelse. Bonne og jeg kom selvfølgelig på kant af hinanden i den tomme sal. Der var ikke mange steder at gemme sig. Vi skulle samme vej. Det nyttede ingen kære mor at tage tilbage hvor vi kom fra. Hvis det kørte mellem os, var vi en dynamisk duo, hvis ikke, var der lukket ned for dynamikken. Gik vi hver sin vej rundt i byen, varede det ikke to

minutter før vi stødte ind i hinanden. Større var byen ikke. Der var kun et sted der kunne købes mad til aften. Vi fik serveret og spiste af den samme tallerken, med en pandekage og lidt kød i midten, til deling. Så var det bare med at lange til fadet. Vi kunne drille hinanden med hvem der tog det største stykke kød, hvilken side af tallerkenen tog du fra? Krydsede du over på min halvdel? Hvem tog det sidste stykke kød? Det blev husket og brugt som skyts, hvis det kom så vidt.

Bonne som globetrotter - foto: Knudsen

Der var tid til refleksion. Der var tid til at læse i Shakespeare. Der var tid til at gå på visit. Der var en norsk mission i området. God kaffe og norsk hjemmebrændt. De var faste i troen. Deres mission var vigtig for de indfødte. De indfødte var uskyldige analfabeter, og vidste ikke hvordan det hele skulle forstås. Det med gud og verdens skabelse var de ikke bekendt med ud fra den bibel som missionerne havde læst. Det var deres gerning, at fortælle det glade budskab om Jesus fra Nazaret og hans gerninger.

De historier kendte de indfødte ikke. Deres fortællinger om det mellem himmel og jord var i missionærens optik – primitive. Det førte ikke til civiliseret udvikling. Tak for kaffe.

Der hvor missionen gjorde gavn, var deres greb om hvordan man kurerer sygdom, lidelse og lærer at læse og regne. Simpel hygiejne og prævention, så er du rustet til at arbejde mange år i marken, og skolegang er basis i et fællesskab i udvikling.

Hvad troede jeg på? Var jeg eventyrer eller turist? Var jeg ikke en rig europæer, som tilfældigt kom forbi, godt nok på tredje klasse, men kunne jeg forestille mig at møde en af de lokale bønder fra det sydlige Etiopien udenfor min gadedør i Odense? Det ville være utænkeligt. Der var en forskel. Jeg var rig – de var guds børn, og fattige. De ville aldrig kunne komme ud plovfuren i deres generation.

Det var deres mission at hjælpe dem på vej til et bedre liv, om ikke her på jorden, så "hinsidan".

Jeg blev i tvivl. Var det OK at rejse rundt og kigge på folkløse og nyde synet af fremmed natur når de lokale ikke havde salt til et æg? Hvor skulle jeg tage fat i livet? Hvad skulle blive min opgave? Hvis jeg slog mig ned, lige her og nu, og tog fat. Hvad havde jeg at bidrage med? Jeg havde ingen know how, som jeg kunne give fra mig. Jeg vidste ikke hvordan man konstruerer, jeg vidste ikke hvordan man producerer.

Hvis jeg læste lidt mere i biblen, kunne jeg måske lære at sælge et "evigt liv" til de fattige. Jeg var ikke stærk nok i troen.

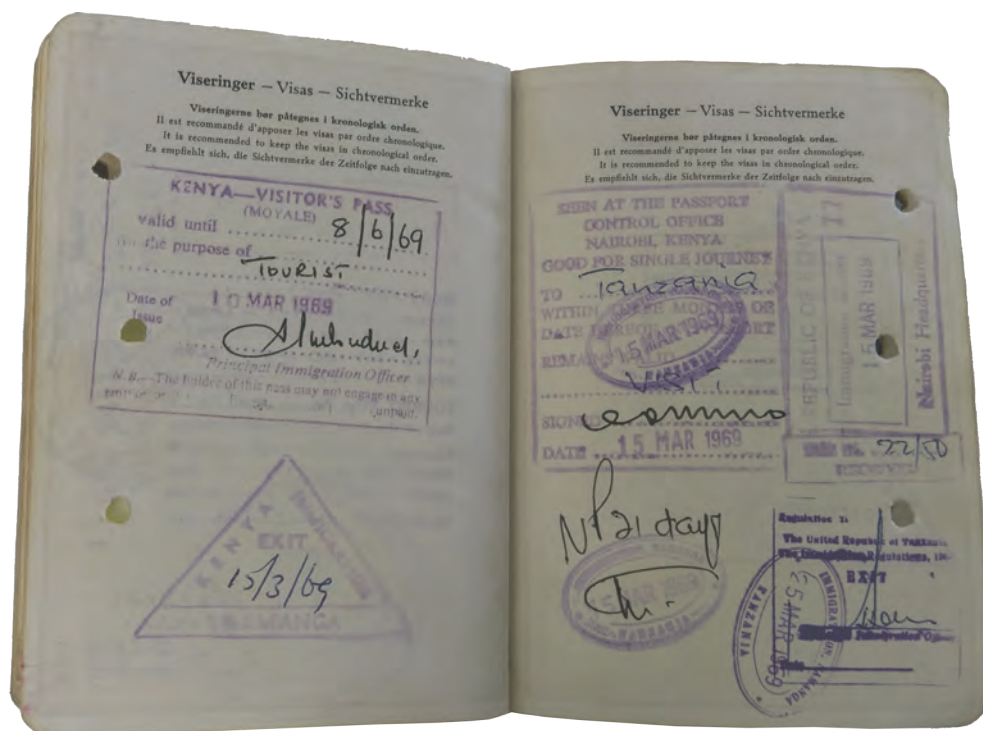
Tænkte en del over min nærmeste fremtid. Jeg var ivrig efter at komme i gang med noget alvorligt, noget som kunne give mig en mening, en retning. Bonne var i samme situation. Vi vidste at vores rejse ikke varede evigt. Jeg var begyndt at tænke på at komme hjemad.

Figur indkøbt i Kenya

Kenya

Vi fik plads i en jeep, en UNICEF tjenestebil. Det blev en rough køretur til Moyale, grænseovergangen mellem Etiopien og Kenya.

Turistvisum til Kenya

12 timer i klippeterræn, gennem krydsende vandløb og bush. Der blev taget gods og bønder med undervejs. Til tider var der en stram lugt i kabinen. Vi kørte ikke den lige vej. Chaufføren tog afstikkere fra ruten når det var påkrævet. Det var en givtig sideforretning. Undervejs skød chaufføren med sin pistol han havde liggende i handskerummet, ud af vinduet efter smådyr og fugle. Han var vild i varmen. Før vi nåede frem til Moyale stoppede han sin jeep og bad os om at stige ud af bilen. Hvis vi ville med videre kostede det i dollars. Vi havde set ham vifte med et håndvåben. Nu gjorde

han det igen lige op i ansigtet på os. Vi tog en time out på dansk. Der var langt at gå. Ingen af os kendte vejen.

Enig. Chaufføren fik hvad han bad om, og vi kom sikkert frem til grænsen. Vi fik sovet på hændelsen. Så tog vi fat på at klage til UNICEF på deres kontor i Moyale i Etiopien. Næste dag kom deres chef ned til grænsen.

Distriktsembedsmanden fik os til at udfylde en rapport, hvor vi beskrev – i detaljer hvad vi havde været udsat for. Vi fik uden videre vores penge tilbage. Vi opgav det rigtige beløb vi havde betalt.

Bonne skrev senere en artikel om vores rejse til dagbladet Jyllands Posten. Han skrev i detaljer om hændelsen med UNICEF's tjenestekørsel i det sydlige Etiopien. Det var en god historie. Pengeafpresning og pistol.

Kort tid efter artiklen blev offentliggjort i avisen, blev Bonne ringet op af en repræsentant for UNICEF i Danmark som spurgte ind til historien, om den holdt vand, eller var det noget Bonne havde digtet. Bonne fastholdt at begivenheden havde fundet sted som han havde beskrevet i avisen. Vi hørte ikke videre fra UNICEF.

Mount Kenya

I Moyale i det nordlige Kenya og sydpå lidt nord for Mt. Kenya fløj en arabisk købmand med gods og passagerer.

ORIGINAL. G.P. 189

GOVERNMENT OF KENYA

THE SPECIAL DISTRICTS (ADMINISTRATION) ORDINANCE
(Revised Edition of 1961) 89047

PERMIT
(Under section 16 of the Special Districts (Administration) Ordinance)

Name of holder MR. BENT KNUDSEN

Tribe DANISH Sub-tribe

Area of origin NANMARK

Permission to proceed to NAIRABI VIA MARSABIT / ISIO X NAIROBI

Names and tribes of persons accompanying the holder KAJ BONNE MORTENSEN

Stock, etc., accompanying the holder NONE

Special instructions, conditions or remarks to REPR. A.T. DC, STAGE MARSABIT AND ISIO EN ROUTE

Date of issue 10-3-59

Date of expiry 17-3-59

Place of issue MOYALE

Issued by [Signature]
Designation MOYALE

Left thumb-print or Signature of holder Bent Knudsen

General conditions.—The holder must report to the officer in charge or his representative of every district through which he may pass. Such officers should endorse this permit on the reverse, showing the date of arrival at, and departure from, their respective stations.

THIS PERMIT IS ISSUED SUBJECT TO CANCELLATION WITHOUT NOTICE

Vi forhandlede os til en flyvetur syd-på til en god pris. Vi kom ikke i luften ved første forsøg. Ud med en af hans tykke koner. Det gjorde en forskel. Vi mellemlandede flere gange. Af og på med gods og ind og ud med passagerer. Indfødte, med lidt klæde om lænden og spyd, stimlede sammen om flyet, hvor vi landede. De var farverige i deres kropsudsmykning og smilende. Efter

Attest til at rejse til Nairobi

dagens business var done, kiggede den engelske pilot på os, og spurgte om vi ville med ham hjem? Vi kunne bo i hans bungalow et par dage. Han boede ved foden af Mt. Kenya. Det havde vi ingen betænkeligheder med at sige ja tak til.

Mig ved fly - foto: Bonne

"Badet er til venstre i korridoren, men først en Skotsk med is". Som at træde ind i en ny verden. Om aftenen tog piloten os med indenfor i Mt. Kenyas Safari Club. Vi havde ikke nået at vaske rejsestøvet af vores tøj. På det punkt var englænderne vi mødte i klubben ikke snobbende. De tog vel imod os, som vi så ud.

Indrømmet. Jeg nød den pludselige komfort i bungalowen med et strejf af civilisation. En blød nyredt seng at sove i, rent sengetøj og koldt og varmt vand på badeværelset med udsigt til Mt. Kenya, med en hvid kalot af sne på toppen. Kontrasten til Masaierne's liv på savannen blev til at få øje på.

Den unge pilot havde et ærinde i Nairobi. Han snuppede en 6-personers Comanche, hvor der blev plads til Bonne og jeg. Vi krydsede ækvator i luften.

Nairobi

Kenya er en gammel engelsk koloni. Det ser du når du kommer ned på jorden i Nairobi. Der var venstrekørsel. Nairobi er en stor by, statelige bygninger i centrum, med trøstesløse slumkvarterer i randen af byen. Byen var pænt grøn, og der var asfalt på en del af vejene. Byen summede af liv og foretagsomhed. Der var et miks af folkeslag, lokale sorte i farverig beklædning, europæere, asiater og nogle få kinesere.

Nairobi set fra luften - foto: Bonne

Kenya fik sin selvstændighed i 1963. Det var kun nogle få år siden. De vil selv. Nu skal de selv bestemme. Englænderne gav sig, men ikke uden kamp

mod Kikuyu-stammen. De havde svoret troskabsed til MAU MAU at de hver ville slå en europæisk farmer ihjel.

Dem var der 30.000 tusind af, mestendels europæere. Vores danske Karen Blixen var kaffefarmer i Ngong Hills 20 km vest for Nairobi indtil 1931. Hun var for længst ude af landet, uden for fare.

Vi spenderede et pensionat med fuld forplejning i Nairobi. Der skulle pakkes ud, vaskes tøj, og vigtigst: et smut på den danske ambassade for at tjekke post hjemmefra. Tobak og 7 breve i posten og en fransk grammatik fra realklassen. Hvor fanden vidste den gamle fra at, jeg stod og manglede en fransk grammatik? Jeg skrev med søstrene i Arenys de Mar på fransk. Måske havde jeg fortalt min mor at jeg manglede en grammatik. Det fungerede med at opgive en postadresse på en ambassade. Det var stort at åbne brevene og læse højt for hinanden. Vi blev bekræftet i hvor vi hørte til. Dem vi sagde farvel til, da vi rejste ud for 4 måneder siden, holdt troligt forbindelsen ved lige.

Mødtes med tidligere rejsefæller. De vidste hvor der var gratis logi. Hvis man var inder og Sikh, skulle de ifølge deres religion give husly til rejsende, dog ikke fastboende. Vi havde ikke tænkt os at slå os ned permanent i Nairobi. Det passede på os fint. Ingen problemer med at finde en plads på gulvet, side ved side med de andre. Der var ingen regler som på et hostel. Ingen husleje. Vi opførte os passende, og gjorde pænt rent efter os – dagligt. Vi kunne sove i fred, vi kunne ryge i fred. Der blevet røget en del fræk tobak når vi fandt sammen sidst på dagen. Jeg blev tung i hovedet af at ryge joints – næste dag. Men det løsede lattermusklerne og satte gang i finurlige tankeindfald. De er for længst glemt.

Vi var klar til at drage ud i junglen og se på vilde dyr. Vestpå i Kenya til Uganda var der store naturreservater med vilde dyr. Ngorongoro og Serengeti vrimlede med giraffer, elefanter, farlige løver og leoparder i jordhøjde. Der var ingen adgang på egen hånd. Vi skulle rejse ind i reservatet med en monopoludbyder, som til lejligheden tilbød komfortabelt natlogi med morgenmad serveret af en lokal kok. Vi takkede nej, selvom vi var så tæt på det rigtige Afrika, junglen med vilde dyr – hvor Tarzan var dyrenes konge. Det kostede flere dollars end rimeligt.

Egen tegning fra folkeskolens 4. klasse

Vi havde en plan. Lidt syd for Nairobi i Tanzania er Afrikas højeste bjerg.

Kilimanjaro

Vi ville angribe bjerget og smutte en tur til toppen. Vi var en lille gruppe fra Sikh-templet. Jeg købte et par solide støvler til formålet, pakkede en lille rygsæk med det nødvendige. Vi rykkede til Arusha i Tanzania og ladede op. Langs vejen til Tanzania ser jeg for første gang vilde dyr, som ikke er spærret inde i en europæisk ZOO. Giraffer, antiloper, bøfler og strudse. Undervejs ryger der en rygsæk af ladet på den lastbil vi kørte med. Ærgerligt – det var Bonnes. Den kunne ikke bruges til mere.

Vi skulle mødes i Marangu og starte opstigningen. 75 engelske miles til fods til toppen. Et bjerg på seks kilometers højde.

Vandrere på Kilimanjaro - foto: Fra internettet

Det var regntid, og luftfugtigheden var sky høj. Det var grønt og frodigt i Marangu ved foden af Kilimanjaro. Bonne var smuttet med de andre, inden jeg nåede frem til Marangu. Vi havde aftalt hvor vi skulle mødes på bjerget. Jeg var forbi den lokale læge med symptomer på åndedrætsbesvær. Han fyldte en sprøjte i overstørrelse med medicinveske og jog den en halv me-

ter ind i min ene balle, med en vis kraft. Havde jeg vidst hvilken behandling der ventede mig, havde jeg glemt alt om åndedrætsbesvær.

Fik købt proviant og væske til de næste fem dage på bjerget. Fandt retningen og det spor jeg skulle følge mod toppen.

Den tropiske regnskov dækkede den første del af bunden op ad bjerget. Opstigningen startede i 1500 meters højde. Solen var direkte fremme fra morgenstunden og tillod ikke et fredeligt øjeblik i skygge. Undervejs på bjerget er der hytter med kogegrej og frisk vand.

Den første hytte var 10 engelske miles længere fremme, en tretten- fjorten kilometer. Jeg kom hurtigt frem tidligt på morgenen, og hilste muntert på de lokale som arbejdede med at høste frugt i regnskoven. Terrænet var tæt regnskov og regnglat underlag med rullesten. Skulle hele tiden have øjnene rettet mod jorden og mine fødder. Det tog tid at finde ind i en rytme. Kiggede opad efter Bonne, men han var længere fremme.

Små skridt i den brændende sol. Blev ind imellem træet i benene og måtte stoppe op for at vinde kræfter. Det gentog sig på dagens opstigning. Kroppen var konstant svedig i den høje luftfugtighed. Jeg gik i en uendelighed. Jeg bar stålbriller dengang. De duggede og gled op og ned på næsen. Var godt mør da jeg nåede den 1. hytte. Der var en kort hilsen fra Bonne og hans rejsekammerater: "Vi ses længere oppe ad bjerget." God plads til at strække ud og få tanket op. Kunne fint holde varmen i min sovepose. Jeg husker ikke hvad jeg havde med at spise. Dåseskinke og brød og smøger. Der var stille i hytten på bjerget om natten.

Næste morgen vidste jeg hvad der ventede mig. Peters hytte i 12000 fods højde. Jeg havde gode ben. Første del af ruten var en kortvarig spadserie-

tur gennem en morgenfrisk fugtig regnskov. Det var let nok at følge sporet i den rigtige retning. Man kunne købe en tourguide til at vise vej, og bagagebærere så man kun havde sin egen vægt at slæbe opad. De ville servicere i hytten med varmt vand og et værsågod at gå til bords og spis aftensmad. Jeg åbnede selv min dåsemad, og fyldte min drikkedunk, en feltflaske købt fra det militære overskudslager.

Regnskoven gik over i en åben højslette. Vidderne i bjergmassivet blev strakt ud i et mageløst panorama. Der gik jeg alene i verden.

Kilimanjaro - foto: Fra internettet

Pulsen var støt stigende, og mine lunger føltes som udtørrede hudlapper. Den tynde luft gjorde sin virkning. Som at gå med en noget tungt på hovedet som tynger din vægt nedad når du tager et skridt fremad. En forholdsvis let opstigning på andendagen til Peters hytte.

Gensynsglæde. Bonne og de andre var blevet hængende til jeg kom frem. Det var fedt at være i trygt selskab. Ingen alkohol og ingen fræk tobak. Kun smøger. Vi var koncentreret om næste dags vandring. Alle mand var i poserne inden midnat. Temperaturen på natten nærmede sig frysepunktet.

3. hytte

Tredjedagen op ad bjerget var selskabelig. Vi gik i en lille flok i røven ad hinanden, hver i sit tempo. Det var forskelligt hvordan hver havde det med den tynde luft. Inden eftermiddagen ville vi være fremme ved den sidste hytte i 15000 fods højde. Vi kunne se bliktaget på hytten mange timer væk. Toppen af Kilimanjaro med iskalot ventede i horisonten.

Lokalt hedder den sidste vandring til 3. hytte for SADLEN. Det var en dalsænkning, hvor du på vej opad, skal gå lidt nedad. Der kunne vi lige opleve at få pusten. Så snart du begynder at gå nedad i fem kilometers højde, har du ikke det mindste besvær med at trække vejret. Men det første skridt opad, mindede dig stærkt om hvad du var i gang med. Jeg havde stærke hovedsmerter og var i permanent åndenød. Vi kom frem til hytten i hver sit tempo og gangart.

I den sidste hytte inden opstigningen til toppen hilste vi på et engelsk selskab. De havde betalt for hele pakken. De kunne strække ud og hvile sig inden de blev kaldt til aftensmad – med dug på bordet og dessert. Hele selskabet sov i hytten. Deres tjenere sov i små telte udenfor ved et bål. Der blev ikke snakket meget. Den tynde luft lagde en naturlig dæmper på snakketøjet. Vi fik aftalt at vi kunne følges med selskabet og deres guider, den sidste tur mod toppen af KILIMANJARO.

På toppen

Den sidste klatretur mod toppen var timet til at starte klokken to om natten. Det var minusgrader og skummelt mørkt. Jeg havde beklædning med til solskin. Var ikke forberedt på nordisk klima. Jeg frøs som en lille hund, og fik tømt min lille rygsæk for al beklædning, som kunne beskytte mig mod kulden. Det var umuligt at tænke sig at jeg kunne få varmen ved at gå raskt til op ad bjerget.

Havde vi ikke været en gruppe, var jeg smuttet ned ad bjerget.

Jeg ville gøre toilette og tømme mig inden opstigningen. Jeg slap en vind på vej om bag ved hytten, men først da jeg fik bukserne ned om anklerne, så jeg der fulgte en del mere med end planlagt. Af med støvler, benklæder og underbukser. De røg i skraldespanden. Jeg ofrede et par af mine bedste sokker til at tørre efter med. På med de bukser og barfodet ned i støvlerne. Jeg var klar til opstigningen.

Kilimanjaro er en udslukt vulkan hvor den øverste del er en udvendig kegle af porøs lava. Det er blødt, men fandens at gå i, for du synker ned ved hvert skridt. Jeg holdt et godt øje med tourguiden som rutineret stak en rute ud i en sig sak ganglinje. Flere i selskabet frøs og stivnede til statuer i den bløde lava. De blev først levende når de vendte om og tog turen tilbage til hytten. De nåede ikke toppen. At nå toppen krævede sin mand. Bonne og jeg fulgtes ad i vekslende afstand. Vi havde øjenkontakt uden at åbne munden. Hold da kæft. Det var svært at få vejret. Hvis jeg var blevet tilbudt en smøg, ville jeg pænt takke nej.

Toppen var en iskappe, i en cirkel, der gik hele vejen rundt. Toppen, UHURU PEAK, var markeret med et flag og en lille sekreter - 5963 meter over havets overflade. Der var en gæstebog som jeg skrev mig ind i. Bonne kom med

på toppen. I bedste globetrotterstil blev jeg forevigt med et dannebrogssflag i hånden. Jeg tog et af Bonne med hans spejlreflekskamera.

Uhuru Peak - foto: Fra internettet

Der var en plan med at gå mod toppen først på natten. Solopgangen. Det var, som var vi vidne til jordens skabelse, at se solen stige op af bjerget og oplyse himmelen. Det var anstrengelserne værd!

Med solen i ryggen og uden underbukser gled jeg i lavaen ned til hytten og en lun sovepose.

Nedtur

Der var koldt på toppen. Ned ad bjerget gav varmen i kroppen. Jeg havde kun en tanke i hovedet. Ned i bunden af dalen. Ned til den tropiske sol. Ned til hvor jeg kunne trække vejret frit. Det skal opleves. Kom tæt på det mest elementære i livet, ilt til lungerne og en solid bund under fødderne. Købet af mine solide støvler kom mig til hjælp. Når man går nedad i stenet terræn,

skal du have en solid sål at træde ned på. Du slipper ikke for generende smerte i benene og opefter, men du kan trygt træde ned, hvor du går – i timevis. Hvis støvlerne sidder godt, er du godt hjulpet.

Peters hytte 20 engelske miles ned ad bjerget, er sidste stop. Det klarede jeg på mindre end en arbejdsdag. Snakken mellem Bonne gik frit frem og tilbage. Vi følte os som nogle fandens karle. Vi havde set solen stå op på toppen af Afrikas højeste bjerg. Vi drømte om et varmt karbad og at spise med kniv og gaffel. Vi delte det sidste af vores sparsomme proviant i Peters hytte og kogte vand til kaffe. Vi havde ikke mange kræfter tilbage.

De sidste miles nedad måtte vi kvæle os selv. Der var totalt udsolgt. En frisk tur op og ad ned af bjerget på 130 kilometer, på fem dage i streg. Sådan.

Tilbage på hotellet, stod den på karbad og to retter mad med kniv og gaffel. En enkelt øl og masser af smøger, så lungerne kunne komme til sig selv, oven på rationering af iltoptaget på bjerget. Vi sad til bords med en gruppe svenske missionerer. Jeg var ikke klar i hovedet til at lukke Vorherre ind. Vi trak os tidligt tilbage i drømmeland.

TAO

*Some of us look for the way in opium
and some in God, some of us in whiskey
and some of us in love.*

*It`s all the same way
and it leads nowhither.*

W. Somerset Maugham. THE PAINTED VEIL

Bonne havde hjemmefra en adresse til en mejerist fra Ørsted som var udstationeret i området som ekspert i DANIDA. Vi opsøgte Petersen og hans

familie. Det var noget særligt at hilse hjemme fra Bonnes familie. De gjorde deres bedste for at vi skulle føle os velkomne, selvom de først vidste vi kom, da vi ringede og meldte vores ankomst. De havde ikke noget valg. Hvad sker der lige ved sådan et visit? Vi fik opdateret de sidste nyheder lokalt og world wide.

Fik læst lidt af Piet Hein fra boghylden i dagligstuen. Petersen skaffede os køreleglighed til Nairobi næste dag.

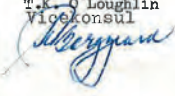
Tilbage til Sikh-templet og de kendte pladser på gulvet. Kom ind i en rytme med daglige rutiner. Tidlig op om morgenen og den obligatoriske tur til den danske ambassade. Var der nyt hjemmefra? Breve. Mine kære forældre havde sendt lidt penge i et brev – 500 kroner. For at sløre evt. gennemlysningstricks, havde de puttet sedlen ind i sølvpapir. Den gik glat igennem. Det var smukt.

Sidste dage i Nairobi

Vi var ved at blive møre. Fik tiden til at gå med at hænge ud på IMPALA Club.

Vi sneg os ind på anbefaling fra en engelsk forretningsmand. Vi kiggede på. Kom ikke i nærheden af at føre os frem. Stedet osede af kolonial style og historier om indflydelse og forbindelser. Vi havde ikke meget at bidrage med. Det var en erfaring. Det var ikke så enkelt at falde ind lige fra gaden. Det krævede at du havde et centrum lokalt eller du havde noget at sælge når du præsenterede dig – hvis du kom udefra. På det sidste punkt kneb det gevaldigt. Vi var ofte i defensiven pekuniært. Vi ville gerne modtage, men helst ikke betale. Det kunne blive trættende i længden.

På den australske ambassade havde jeg fået indrejsetilladelse og- arbejds-
tilladelse til Australien.

CABLES & TELEGRAMS: AUSTCON		TELEPHONE: (01) 14 22 15		
CONSULATE OF AUSTRALIA				
REFERENCE: D/68/1509		HAMMERENSGADE 4 1267 COPENHAGEN K 5th. February, 1969		
Vi har hermed fornøjelsen at meddele Dem, at De er blevet godkendt til indrejse i Australien. De bedes venligst sende Deres respektive pas til konsulatet, som vil udstede visum gyldig i 12 måneder fra d.d. De bedes snarest muligt meddele os Deres afrejsedato samt hvilket fly eller skib, De agter at rejse med. Vi vil hermed benytte lejligheden til at ønske Dem en god rejse og held og lykke i Australien.				
	Med venlig hilsen T.K. O'Loughlin Vicekonsul 			
Hr. Bent Knudsen Njalsvej 125 5000 Odense.	Australian High Commission Development House 3rd Floor Government Road P.O. Box 30360 Nairobi. <table border="1"><tr><td>Telegraphic Address: Austcon Nairobi.</td></tr><tr><td>Telephone, No 27621/3, 20448/9.</td></tr></table>		Telegraphic Address: Austcon Nairobi.	Telephone, No 27621/3, 20448/9.
Telegraphic Address: Austcon Nairobi.				
Telephone, No 27621/3, 20448/9.				

Indrejsevisum til Australien

Bonne havde fået afslag. Hvad nu?

Vi tog østpå ud til det Indiske Ocean. Til havnebyen Mombasa. Der var dømt badeferie, med kolde øl og koralrev. Malindi og Turtle Bay. Det var regntid og tropisk klima. Luftfugtigheden var nærmere de firs procent Vi slog os ned på stranden i Bountyland og hang ud med andre backpackere. De lokale skulle passe deres sengetid og være friske til morgendagens arbejde. Vi kunne blive ude til sent. Vi havde lidt penge på kontoen, men når vi talte dem efter, var de ved at slippe op.

Mig bag baren - foto: Bonne

Det var så let. Ingen penge, ingen rejseri. Vi kredsede om forskellige muligheder som kunne kaste noget af sig. Hvem havde brug for et par flittige

hænder til en fed hyre? Hvis vi blev betalt efter lokal standard, kom vi ikke langt.

Vi blev enige. Det var tid til at vende næsen hjemad. Vi havde ikke noget at sælge som kunne skaffe os ekstra midler. Vi havde været rundt og set lidt. Hvis jeg skulle tage til Australien og arbejde som jeg havde tilladelse til, kunne det ikke blive sammen med Bonne. Det var et let valg.

Vi rejste ud sammen. Vi ville rejse hjem sammen. Der var langt hjem, 10 tusind kilometer i bil. Det var udelukket at vende om og køre samme vej tilbage. Der blev lagt planer i Sikh-templet. Bonnes kamera med skud fra toppen af Kilimanjaro var blevet stjålet. Det var et tegn. Ikke flere billeder. De lokale betjente kom på besøg og gennemsøgte templet, men det var forgæves. Det kom ikke til syne. De tog fat i en tilfældig lokal house boy som fik et antal slag med en tynd lang pisk som betjentene i Kenya havde ved hånden i tjenesten. Jeg ved ikke om han havde noget med det forsvundne kamera at gøre, men hvis, så kunne han lære det.

Vi kunne flyve ud af Kenya til England – ti timer. Den faste pris pr. sæde for en vej var i nærheden af 4500 kroner. Et svimlende beløb som vi ikke var i nærheden af finde på bunden af vores lommer. Selv hvis vi lagde vores aktuelle beholdning sammen, havde vi ikke penge nok til at købe én billet. Vi måtte ty til telefonen og ringe hjem til Bonnes forældre efter forstærkning. De sagde ikke nej til at møblere os med penge til rejsen hjem. Det var ikke den finale vi havde drømt om. Det var den mulighed der var. De lød vældig glade ved tanken om at få os hjem.

Bonne fik kontakt til en indisk forretningsmand som kunne skaffe billige billetter, langt under den pris som SAS forlangte. Der var en livlig persontrafik mellem Kenya og England. De lokale i Kenya kunne frit rejse ind i

England. Det var mestendels indere som var viklet ind i handel der rejste frem og tilbage.

Agenten bookede til en bestemt afgang. Der var en del forhåndsbestillinger. Måske kunne der blive plads til os? Vi måtte vente og se. Den pris han forlangte for at tage os med til London, var for høj for os. Bonne besøgte hver dag først på eftermiddagen hans kontor for at høre nyt. Hvor mange pladser var der tilbage, og hvad skulle vi betale? I starten var han ikke til at forhandle ned, men han blev mør da Bonne få dage inden afgang troppe de op på hans kontor kun iklædt et lagen som han havde slynget rundt om kroppen som en romersk toga. Han skulle se fattig ud. Hans armbåndsur havde han efterladt i templet. Det gjorde indtryk! Bonne fik forhandlet to flybilletter fra Nairobi til London for 1200 kroner pr. billet. Godt gået, Bonne!

Der var en mulighed mere for en billig hjemrejse. I Mombasa anløb en del handelsskibe med last fra Fjernøsten og Europa. Der gik en handelsrute med jernbane helt til Uganda fra kysten ved Mombasa ved det Indiske Ocean.

Jeg smuttede til Mombasa på stop. Tidligt om morgen hyrede jeg en motorbåd som kunne sejle mig ud til et handelsskib med norsk flag som lå for anker i bugten ud for Mombasa. Jeg fik lov til at komme om bord og fik en snak med skibets kaptajn. Han var i godt humør og lyttede til mit ærinde. Det var ikke utænkeligt. Hvis vi kunne blive forsikret som medhjælpende ombord, ville han godt tage os med syd om Sydafrika og nordpå til Europa? Jeg kunne ikke få armene ned. Han skulle få det bekræftet hos rederiet inden et par dage. Den norske kaptajn mente ikke at der skulle være noget i vejen for at hans arbejdsgiver gav grønt lys?

Jeg sagde pænt tak for kaffe og smuttede den lange vej tilbage til Nairobi. Bonne og jeg begyndte at fantasere om frisk havluft, en køjeplads og faste måltider. Jeg havde fået et telefon-nr. til skibet som jeg skulle kontakte et par dage senere. Vi fandt en telefonboks som var i drift. Vi kunne hans telefon-nr. udenad, men vi fik ikke forbindelse igennem. Centralen fungerede ikke den dag. Vi fodrede den satans telefon med et hav af mønter. De gav ikke noget retur. Det var nedtur. Vi havde lige troen på at den var hjemme ad søvejen til Europa.

Var omkring en plantage inden afskeden med Afrika. Den gode Karen Blixen havde købt et kæmpe landområde lidt vest for Nairobi i Ngong Hills i 1914. Tusindvis af englændere havde gjort det samme. De satsede på at dyrke og sælge kaffe til verdensmarkedet.

Det kan man læse om i hendes roman: Min Afrikanske Farm. Jeg er lidt dobbelt om hendes virksomhed som plantageejer og kolonialist. Hendes fortællekunst er smuk og indlevende. Lige til højtlesning omkring et lejr-bål på savannen når solen går ned over Ngong Hills.

Vi accepterede at købe flybilletterne til London. Var omkring den danske ambassade til en sidste kop kaffe. De hilste pænt af med os.

Et sidste bad og afsted til lufthavnen. Vi var de første som dukkede op i afgangshallen som var behagelig kølig og havde bløde ventepladser.

Velkommen ombord på VC super 10 til London. De næste 10 timer skulle vi flyve samme distance, som vi havde brugt 5 måneder om at køre i bil. Bonne og jeg sjussede os tilbage til Europa.

Forplejningen om bord var helt i top. Vi skulle ikke røre en finger. Tværs over Sahara var der ingen skyer. Kunne se oliefelter, med blafrende gasflammer.

Det var det

Vi landede i Manchester i stedet for tågede London. Det gjorde det ikke nemmere for os. Rejsen uden penge blev forlænget med turen på stop fra nord- til syd-England, igennem London til Dover. Vi sneg os ombord på færgen til Ostende i Belgien, uden at betale. Vi slap i land og bad de belgiske toldere om telefonnummeret til den danske repræsentant i Ostende. Fik aftalt et møde med den rare mand midt på dagen. Det var OK med et lån til billetten hjem. Han fulgte med ind på banegården og købte to billetter på 2. klasse til København. Vi havde fortalt ham at vi boede i København. Vi skrev under på at vi skyldte for billetten. Ingen lommepenge til togturen.

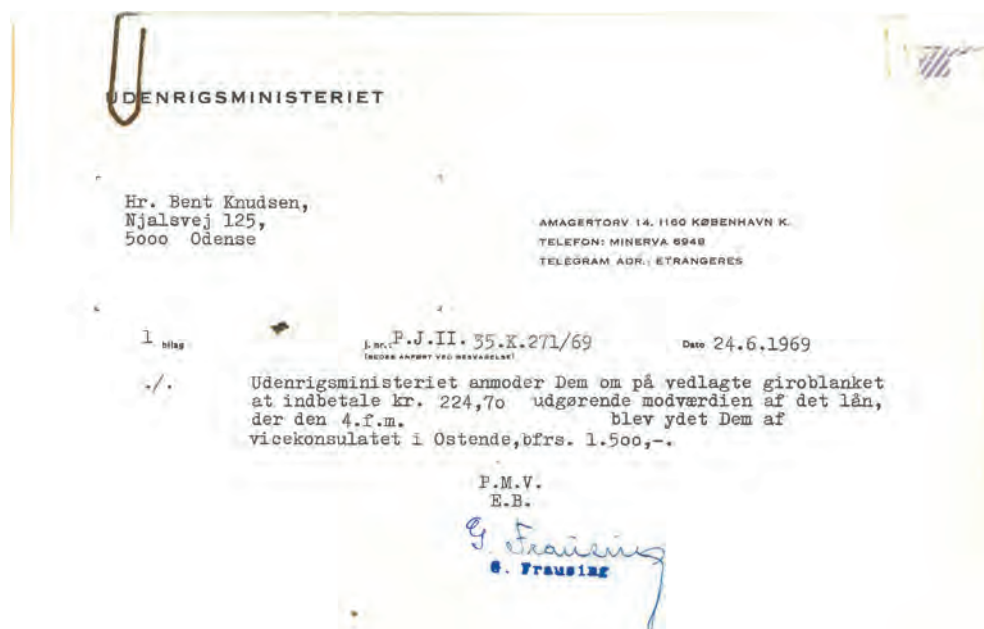
Da vi havde sagt pænt farvel til den belgiske embedsmand, gik vi fluks hen og byttede vores to billetter til Hamborg. De var lidt billigere. Derved fik vi lidt af vores egne penge som vi skyldte ham – tilbage. Det rakte til det løse til Danmark. Der blev ingen penge til smøger og sprit ved grænsen.

I Danmark var det forår 1969.

Når man har været hjemmefra en tid, synes man ikke at der er sket en dis-
se siden man tog afsted. Jeg havde flyttet mig i tusindvis af kilometer og
været i situationer som jeg ikke ville kunne opleve på hjemmefronten. Det
hele syntes at stå stille. Nå ja, de havde passet deres daglige dont, men
hvilken mening var der i det? Rejseliv forskyder ens mindsæt, så man tror
at de andre står stille og ikke har noget vigtigt at tage sig til. Hvordan kan
de holde ud, at gøre det samme dag ud og dag ind?

Ja såmænd. Bonne og jeg har set i bakspejlet, gjort de samme ting dag ud og dag ind, på rejsen. Afsted til næste by, op om morgenen, og ud på landevejen, med tommelfingeren i vejret. Rejselivet blev en rutine, men det var for livet. Jeg har genfortalt Bonnes og min STORE REJSE med en entusiasme som var det i går. Vi gjorde det som vi havde lovet hinanden i dobbeltsengen i Ørsted. Vi gjorde alvor af vores drøm. Planerne om at rejse jorden rundt, blev ikke til virkelighed hele vejen. Det blev en smuttur på seks måneder til lidt syd for ækvator i Afrika for egne penge.

Hjemturen var for lånte penge. De skulle arbejdes af.

Rykker fra Justitsministeriet 24. juni 1969

Bonne og jeg var kommet til en korsvej. De sidste tre år havde vi set hinanden næsten dagligt. Først på Fyens Studenterkursus og senere på landevejen til Afrika.

Vi havde de samme planer, men rejste hver sin vej. Bonne ville mod øst til Roskilde, på højskole, måske studere i København. Jeg overvejede at tage med til Hovedstaden, men storbyen kendte jeg fra familiebesøg som barn, hos min fars søster, faster Edith og onkel Svend i Svendelodden i Brønshøj. De gik altid i seng inden klokken fem om eftermiddagen. Jeg troede ikke at alle københavnere gjorde det samme, men de voksne var mærkelige i København.

Jeg krydsede Lillebæltsbroen. Som den første i min familie fik jeg folkeregisteradresse i Jylland.

Jeg blev emigrant.

Jeg kom aldrig hjem igen.

Besøg af søstre fra Areneys de Mar, sommeren 1969

Århus

Der var ro på – dengang. Min studentereksamen fra kursus var en gyldig adgangsbillet til Universitetet. Der var adgangsbegrænsning til visse studier på antal studiepladser, men bestået studentereksamen var den laveste fællesnævner. Undervejs på tommelfingeren var jeg klar på at jeg skulle fremad. Jeg skulle opad på uddannelsesstigen. Jeg vidste ikke hvad der ventede mig.

Hjemme i privaten i Hunderup-villaen hos lektor Hr. Elmstrøm, lærer på Fyns Studenterkursus. Modtagerbevis for bestået eksamen

Der var frit valg på alle hylder. Skulle jeg studere filosofi og blande mig med guderne i åndernes rige? De kunne tænke sig til hvordan mennesker kunne forstå meningen med livet. Det var fristende at komme med på den vogn op til Olympens guder. Jeg gik selv og småfilosoferede, men jeg kendte ikke nogen som jeg kunne følges med.

Valgte jeg at studere psykologi, kunne jeg følges med Jørgen Ehler som havde bestemt sig for psykologi. De var flyttet til Hadsten efter jeg kom hjem fra Afrika og havde købt et husmandssted lidt uden for Århus i Hadsten.

Århus Universitet åbnede for psykologi i 1968, med begrænset adgang for 60 studenter.

AARHUS UNIVERSITET
Registraturen

Den 22/5 1969.

Hr Bent Knudsen

I anledning af, at De har indtegnet Dem til Aarhus Universitet, skal man herved meddele Dem, at formel immatrikulation først kan foretages, når De har fremsendt
vedlagt Deres personregisternummer.

Med venlig hilsen
AARHUS UNIVERSITET
Registraturen

[Signature]

Der vil senere blive udsendt skema vedr psykolog

Brev fra registraturen - Århus Universitet

Året efter, i 1969, gav man plads til 100 studenter. Et af kriterierne for optag var din tilknytning til Århus. Havde du familie som boede i Århus, eller var du på andre måder knyttet til Århus med relationer?

Jeg havde været i Århus to gange. Første gang da jeg blev konfirmeret.

Min far havde arbejdet på Studstrupværket tæt ved Århus som isolatør. Jeg havde valgt familiefesten fra, mod 500 kroner. Min far lejede en bil med onkel Niels som chauffør. Han ville vise mig Århus by night.

Efter kirken kørte vi mod Jylland, mine forældre, to store søstre og onkel Niels ved rattet. Inden vi kørte hjem sidst på aftenen rundede vi Århus, med et lille visit på dansestedet Maritza. Der var gang i den, med to lys på et bord og levende musik. Jeg var blevet voksen med blazerjakke og skilning i håret. Jeg var ikke klar til at byde op til dans.

Anden gang jeg var i Århus var nogle år senere. Jeg havde i ungdomsårene dyrket atletik i klubben Freja i Odense med et par kammerater, Per og Max. Vi havde gennem flere sæsoner været med til Fyens mesterskaberne. Vi var ret gode. Jeg var skrap til at springe stangspring. Som yngling var jeg med på klubbens herrehold i atletik. Jeg var under 21 år, så jeg skulle bruge en bambusstang. Seniorerne sprang med stålstænger. Hvis jeg kom over begynderhøjden på 2,75 meter, vandt jeg et point til holdet.

Gode klubkammerat.

Saa gaar turen til Kolding søndag den 2. juli, hvor der er ungdomstævne for drenge 13 - 18 aar. Besked skal gives paa Stadion senest tirsdag den 27. is. og du kommer enten du kommer eller ej.

Hvis du ikke kommer og giver besked regner vi med at du ikke vil med og anmelder dig ikke.

Besked om tidspunkt for afgang gives senere, men det kan oplyses at denne foregaar om morgenen med bil, og madpakke til hele dagen skal medbringes.

Venlig hilsen

IDRÆTSFORENINGEN FREJA.

.....

Jeg blev udtaget til at løbe 800 meter løb ved Danmarks mesterskaberne for ungdom. Stævnet fandt sted på Risvangen stadion i Århus. Jeg havde købt nye Adidas pigsko, og Thomsen, min personlige træner, var med ved start på tribunen. Han ville gerne massere mine lægmuskler inden start, men det synes jeg ikke var nogen god ide at han rørte ved mig.

Vi var tolv 800 meter løbere fra hele landet. Jeg havde inderbanen i forreste række ved start. Pistolen blev fyret af. Jeg blev skubbet og mast bagud af de andre løbere som startede i forreste linje. Jeg mistede fodfæstet og faldt lige så lang jeg var på cindersbanen. Thomsen råbte og skreg. "Op igen, Bent. Op igen og løb!" Det havde jeg ikke lyst til. Jeg råbte på omstart.

800 meter er to gange rundt. Jeg havde ikke en chance for at nå de forreste. Jeg kom dog op og nåede at overhale et par stykker inden målstregen. Hold kæft, jeg var sur og snakkede ikke med Thomsen på turen hjem til Odense. Han havde ikke forberedt mig på hvordan man får en god start i et 800-meter løb. Man skubbede og masede til sidemanden i feltet med albuerne for at få en god start.

Alvor

Jeg trak på Ehlers i min ansøgning til psykologi studiet i efteråret 1969. Jeg skrev at jeg boede hos dem, ja de var min nærmeste familie. Det var måske at stramme den lidt.

Jeg blev optaget. Få år efter blev adgangsbegrænsningen ophævet.

Jeg vidste ikke hvad der ventede mig. Ingen i min familie hjemme i Odense eller blandt mine kammerater havde adgangsbillet til Universitetet. Hvem havde jeg måske mødt som havde sin faglighed fra universitetet?

Sognepræst Jens Jørgensen ved Hans Tausens kirke hvor jeg blev konfirmeret. Men han havde ikke sin omgang i vores hjem. Dengang blev man indkaldt til samtale hos præsten i sognet, ved udmeldelse af folkekirken når man fyldte 18 år. Det blev jeg. Jeg mødte op hos pastor Jens som alvorstungt spurgte til den unge mand og hans bevæggrunde til at forlade flokken?

Den danske Folkekirke

Fødsels- og dåbsattest

for

Slechtsnavn: Knudsen

Fornavne: Bent

Fødested (på landet: by, sogn, herred og amt; i købstæder: købstaden og sognet):	Odense, St. Knuds sogn
Fødselsår og -dag:	1946 (Nittenhundredeogfiretiseks) - 26. (Tyveogseks) juli
Kirken, hvori barnet er døbt eller fremstillet efter hjemmedøb:	Odense, Hans Tausens kirke
Dåbsår og dåbsdag samt - hvis barnet er hjemmedøbt - år og dag for fremstillingen i kirken:	1946 - 10. november
Forældrenes eller adoptivforældrenes stilling og fulde navne:	Arbejdsmand Karl Kristian Knudsen og hustru Ruth Elinor Hansen.
Anmærkning angående optagelse i eller udtrædelse af folkekirken:	

Overensstemmelsen med ministerialbogen bevidnes

Embodestempel eller segl

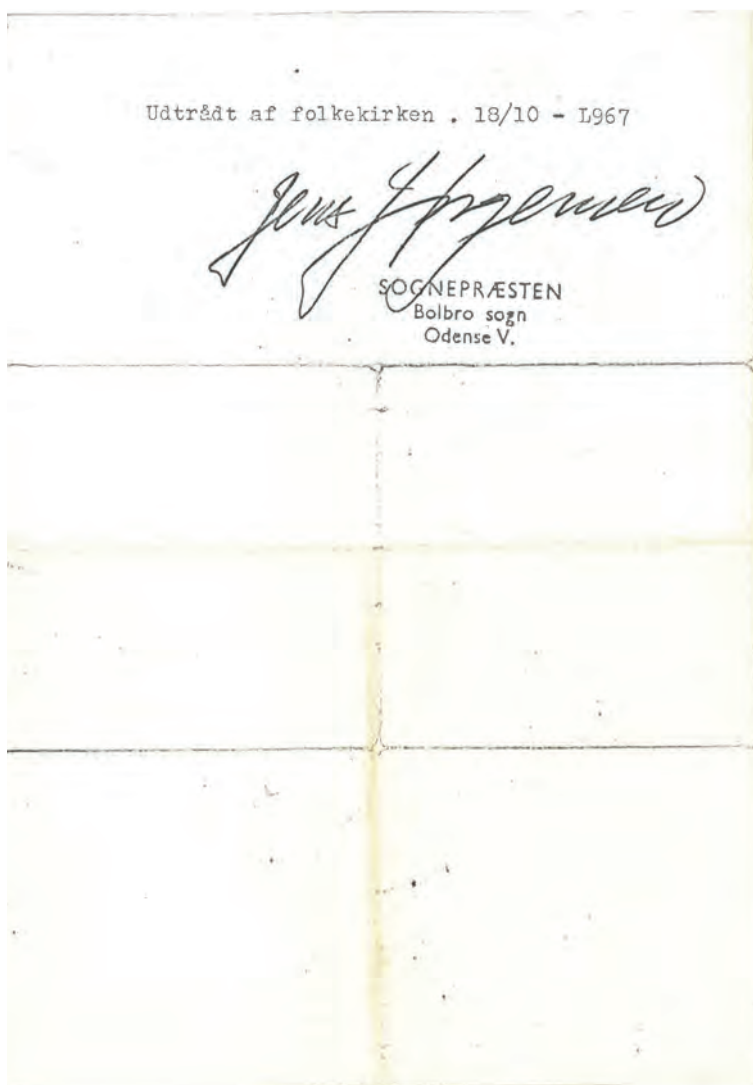
B 2

Odense den 19. marts 1965

O. Jørgensen

Pastors navn

Jens

Jeg ved ikke hvad jeg har svaret ham. Jeg var mest optaget af at kigge rundt i hans arbejdsværelse. Jeg havde ofte været med min far på arbejde og set maskiner og håndværktøj, men hos præsten var der bøger fra gulv til loft i flere rækker. Måske har han ikke læst dem alle, men hvis han bare havde læst en del af dem, måtte han være klog. Når jeg havde hørt ham præke i kirken, havde jeg heller ikke forstået et ord af hvad han sagde.

Det var min stereotyp. Var man klog, var man ikke til at forstå. Samtalen var ikke en udmeldelsesprøve, så han lod mig gå og stemplede mig ud af folkekirken.

Min families opbakning var godhjertet. Vi håber det går, hvis ikke så må du jo komme tilbage. De frygtede lidt at jeg skulle blive skør i hovedet af at læse de mange bøger som jeg havde købt hjem til første semester. De var noget imponeret over, at jeg turde at give mig i kast med det. De sagde ikke nej, men alligevel syntes de at jeg skulle tænke over det.

De var særdeles villige til at hjælpe mig, hvis det var noget de kunne stille op til? Jeg fik en startpakke af min mor til at møblere et værelse med det nødvendige køkkengrej og service. Med tiden blev jeg så rigeligt suppleret når mine søstre skiftede køkkengrejet ud, med tidens mode.

Min far hjalp mig med at flytte mit grej til Århus på Frederiks Alle 112. Han havde på det tidspunkt en rød kassevogn. Mit habengut kunne præcis være i et folkevognsrugbrød.

Jeg havde lejet et loftsværelse oppe under taget oven på en Blomsterhandler. Jeg skulle tværs over et mørkt loft inden jeg kunne komme til mit værelse. En klassisk studiehule, hvor vinden pib ind af loftsvinduet i jernramme. Hvor jeg kun kunne holde varmen ved at tænde stearinlys.

Sidst i november flyttede jeg til Haslehøjvej 5A i Hasle.

TH. SIGV. PEDERSEN
 REGNSKAPSKONSULENT
 P. A. BOGFØTINGS-CENTRALEN
 Hasleholmvej 5A - T. 60 15 53 70
 8210 ÅRHUS V

PRINAGOR AS SPECIALTRYKKERI

☒ Kontant ☐ Debet		☐ Kredit	Dato 5/12 69	Kr.	Øre
1	Husleje			252	00
2					
3					
4					
5	Betalt				
6					
7	TH. SIGV. PEDERSEN				
8	REGNSKAPSKONSULENT				
9	P. A. BOGFØTINGS-CENTRALEN				
10	Hasleholmvej 5A - T. 60 15 53 70				
11	8210 ÅRHUS V				
12					
13					

Hr./fr./firma

Bent Knudsen
 Hasleholmvej

P. A. formular

03197 - 7

Kvittering for betalt husleje, Hasleholmvej

Niels, min fars bror, skulle være chauffør på min fars røde folkevognsrugbrød frem og tilbage til Århus på en hverdag, hvor min far var på arbejde. Om natten, dagen før vi skulle køre, bankede to betjente på døren hos mine forældre på i Odense.

Min onkel Niels

Niels havde fået sin invalide-rente udbetalt samme dag og var kørt til Nyborg med et par kammerater. De holdt sig til og ville gerne dele med Niels når han inviterede på omgange på værtshuse. På vejen hjem i bilen kom de gennem Langeskov, hvor der stadig er et 90 graders sving. De bankede af kørebanelen, uden sikkerhedsseler og ind i noget murværk. Niels var blevet slynget ud af vognen og dræbt på stedet.

Jeg tog med min far ud på sygehuset for at identificere Niels. Jeg ventede udenfor kølerummet. Vi kørte hjem med nogle få løse ejendele i en plasticpose som Niels havde på sig. Et armbåndsur, ingen pengesedler, nogle småpenge og en samfundshjælper til at åbne øl med. Så så vi ikke Niels mere.

Dommeren

I retskreds nr. 40, Kerteminde m. v.

Telefon (09) 32 13 24

5300 KERTEMINDE, den 23/4-1970.

Det meddeles herved, at S.S.nr.134/1970.An-
klagemyndigheden mod Ernst Pauli Nielsen, Odense, er
berammet til foretagelse på rådhuset, 1ste sal, Kerte-
minde,

mandag den 11.maj 1970 kl.10,

hvilken sag vedrører færdselsuheld den 26/11-1969,
hvor bl.a.Deres broder Niels Marius Knudsen blev
dræbt.Da der ikke i sagen er oplyst noget om,hvem
der har betalt evt.begravelsesudgifter m.v.,bedes
De venligst meddele,om De eller andre ønsker at
fremsætte erstatningskrav under sagen.En frankeret
kuvert vedlægges.

P.Birger Nielsen.

Hr.arbejdsmand Carl Chr.Knudsen, Odense.

Goddag til Universitetet

Det var som første dag i skolen – uden forældre. Psykologistudiet havde til huse i lejede lokaler på psykiatrisk hospital i Risskov.

Jeg blev vinget af som fremmødt og budt velkommen af en professor. Han talte høfligt til os. Han havde en ide om hvad der ventede os, og hvad det kunne føre med sig at studere. Det var ikke så meget et spørgsmål om det ville lykkes for os at gennemføre, snarere hvordan vi kom ind i studiet som et håndværk? Han inviterede os til at studere med iver og virkelyst. Lærerne blev præsenteret. En del af dem var stadig studerende fra Københavns Universitet. De var så godt som på min alder. Det undrede mig. Hvordan var de blevet så kloge på kort tid?

*Else Nora
Kerseboom*

6. august 1969
GN/am

Det meddeles Dem herved, at De er indstillet til optagelse på psykologistudiet ved Aarhus Universitet.

Indstillingen er dags dato sendt herfra til Universitetet.

I løbet af nogle dage vil De få tilsendt årskort fra Universitetet (Registraturen).

I løbet af yderligere nogle dage vil Psykologisk Institut sende nogle praktiske oplysninger, bl.a. om

- 1) hvornår De skal indtegne Dem på Psykologisk Institut (det er ikke tilstrækkeligt, at man har årskort fra Universitetet, man skal tillige indtegnes på Psykologisk Institut),
- 2) hvornår indledningsforelæsningen for første års studerende holdes,
- 3) hvornår undervisningen begynder.

Med venlig hilsen

Gerhard Nielsen
Gerhard Nielsen
professor, dr. phil.

Så var det bare med at gå i gang med at studere. Jeg havde ikke begreb skabt om, hvor jeg skulle begynde? Inden optag i Århus havde jeg læst den detaljerede studiehåndbog som Psykologisk Laboratorium på Københavns Universitet kørte efter. Jeg havde læst den med gru. Der var prøver og prøver hele studiet igennem. Min erfaring med at blive testet til eksamen var et sort hul af hukommelsestab. Hidtil havde jeg ikke kunnet få det til at fungere. Jeg kunne ikke forudsige at jeg kunne lære det. Frygten for at blive dømt ude og dumpe sad som en ildkugle i mit mellemgulv morgen, middag og som mareridt om natten. Hvad var det lige, der gjorde, at jeg blev hængende i forhallen til åndernes rige? Hvad var det de kloge kunne, som jeg ikke havde fat i? Når vi snakkede om løst og fast, syntes jeg ikke at de "kloge" var klogere. De kunne noget som de havde øvet sig på. Det skulle jeg have fat i.

Jeg cyklede hjem til mit loftsværelse på Frederiks Allé og startede et sted. Det kunne der gå timer med.

Min livline var familien Ehlers i Vivild ved Hadsten og min kære familie i Odense. Der var ikke den store forskel på min første tid i Århus, og det som jeg havde oplevet ved at rejse. I Århus var jeg ikke så langt hjemmefra, men oplevelsen af at være i fremmed land var den samme.

Familie

Mine forældre havde passet deres, og jeg havde passet mit. I perioder hvor jeg har været ude, har de været min livline. Jeg kunne vores adresse i Odense udenad fra utallige breve hjem. Det var ikke småting jeg bad mutter om at ordne for mig. Sende fragt til udenlandske adresser, kontakte myndigheder, forsikringsselskaber, motorkontor, ansøgninger til uddannelse og især skattemyndigheder. Hun var en knag og skrev gerne tilbage hvis der manglede oplysninger. Der var ikke den ting som min mor ikke kunne

klare på vegne af mig. Det holdt forbindelsen til min familie på sporet. Hun gik troligt i byen og købte bøger i Rasmus Hansens boghandel i midtbyen i Odense når jeg havde sendt hende en indkøbsliste. Jeg havde ingen grund til at forvente andet. Spurgte aldrig om det var muligt, men sendte bud, som en anden arbejdsgiver. Ofte var min mor under tidspres, når jeg opholdt mig i udlandet på forskellige destinationer, i kortere perioder. Så måtte hun slippe hvad hun havde i hænderne, og op på cyklen eller i bus ind til byen. Det fungerede perfekt for mig. Det var første klasses service, en ægte solidaritet med mine projekter. Jeg kunne ikke drømme om ikke at spørge. Kan du lige ordne det for mig? Det blev alt sammen ordnet pr. brev. Det fungerede.

I breve fra mine forældre og mine storesøstre, Birthe og Tove, blev jeg holdt orienteret om begivenheder i familien, mærkedage, lykkelige begivenheder og nyt fra kammerater som kiggede forbi når jeg var ude. Første barnebarn i familien, Christina, var en stor begivenhed. Hun blev født i sommeren 1969. Min far rejste ud som montør på kraftværker rundt i landet og overnattede ude på hverdage. Han skrev iblandt og fortalte hvordan det gik med hans arbejdsprojekter.

I
Idense 5/4 - 69

Kære Bent

Tak for Brevet vi har
modtaget det er noget
kedeligt noget at Pengene
ikke er kommet endnu
men nu kan vi ikke
komme i Banken før
Tirsdag 8/5 for der er luk-
ket paa grund af Paasken
men jeg skal gaa derned
ligesaa snart de aabner paa
Tirsdag saa vil vi telegra-
fere andre 500 Kr til dig
saa maa Banken se at
finde ud af hvor de andre
500 Kr er blevet af saa vi kan
faa dem igen naar de har

11

fundet fejlen. og hvis nu
Pengene er kommet naar
du modtager dette ^{Brev} ~~ma~~ kan
du saa ikke lige sende et
Telegram hvis ^{det} da ikke er alt
for dyrt for saa er det ja
ikke nødvendigt at sende de
sidste Penge. men For siges
~~at du ikke behøver skrive~~
hvis de andre Penge er kom-
met inden vi telegraferer
de næste maa du beholde
alle 1000 Kr. saa maa du
holde hus med dem til
du kommer til Australien
saa kan du afregne med
ham naar du kommer
hjem, det kan jo være

111

at du tjener en lille for-
mue i Australien,

fly vil ogsaa skrive et par ord til dig
jeg vil lige komme hjem fra Arbyde
du har arbejdet hele Paasken. du kan
tro det bliver en stor Kron. men
det bliver du nok om du bliver der
kommer frem, for den bliver
verdens berømt.

til slut

forsat god Tur

hold for min fort

Karl Hilsen

Far og Mor.

skriv saa snart du har
modtaget begge forsendelser

Helsen Mor.

Jeg skrev hjem om stort og småt. Det var en tavs dialog, men den gav mig et holdepunkt i rejselivet. Jeg var på den måde aldrig alene i verden.

Centrum for mine rejser har været min familie. Centrum for min immigration til Århus var min familie. De havde ingen forestilling om hvad der ventede mig. De vidste fra deres egen tid i skolen, at det kunne gå galt, hvis klappen gik ned. De holdt vejret.

Jeg var fyldt 23 år. Det var tiden hvor jeg tog land.

Papirklip

Daglig liv i Århus

Århus Universitet blev centrum for min virksomhed. Jeg købte et par lærebøger i psykologi. Sidst jeg skulle starte på en uddannelse, var mange år tidligere i Odense som arbejdsdreng på et mekanikerværksted. Det kom aldrig til en læreplads, men jeg vidste klart hvad en mekaniker var. Nu skulle jeg i lag med en uddannelse, hvor jeg ikke havde den ringeste forestilling om, hvad de psykologer som var uddannet, foretog sig?

Jørgen Skeel Gørling på guitar ved Seinen i Paris 1970/71

Første dag til studiestart på Psykologisk Institut traf jeg Jørgen Skeel Gørling fra Højstrupskolen i Odense, hvor vi havde gået i klasse sammen. Jeg havde ikke fået øje på ham som jeg huskede han så ud fra Odense. Jørgen hilste og præsenterede sig som Jørgen, og ikke John Lennon. Han lignede

musikeren på en prik. Det var glædeligt at se Jørgen. Han var cool, sang protestsange og spillede guitar til. Han virkede til at være på hjemmebane, og kendte flere af de nye studerende. Han havde været omkring medicinstudiet et par semesters tid. Nu skulle det handle om mennesker, og ikke medicin.

Jørgen tog mig med i sin dagligdag. Vi blev venner.

Psykologistudiet i Århus var ikke traditionelt i den forstand at man individuelt studerede et stof og gik til prøve. Vi blev fra studiestart inddelt i studiegrupper på hver 15 studerende. Det blev en basisgruppe de første fire semestre til forprøven.

Der var lagt et program for hvert semester. Forelæsninger i de faglige discipliner, fælles med alle basisgrupper. I hvert semester skulle der afleveres fire skriftlige laboratorieopgaver til bedømmelse – en Uppsala-model. Opgaven måtte fylde 12 maskinskrevne sider og gerne udført som gruppeopgave, af max. fire personer. Det var studiemodellen til forprøven. Alle laboratorieopgaver skulle bestås som godkendt, for at du kunne indstille dig til forprøven. Forprøven var TESTEN og indgangsbilletten til smør på brødet. Jeg havde en klar erindring om de bedømmelser med rød kuglepen, af mine skriftlige arbejder fra studenterkurset. Hvad skulle jeg ikke forvente af mine kommende bedømmere som jeg anså for noget klogere end magistrene på Fyens Studenterkursus?

Der var ingen vej tilbage. Jeg skulle arbejde i gruppe og lære den akademiske kode. At bryde koden var knap så enkelt som når du lærte at køre på cykel. Du var ikke i tvivl når du fandt balancen og trådet. Du flyttede dig ud af stedet.

Årskort til Uni

I starten af min studietid kunne jeg opleve at jeg ikke flyttede mig ud af stedet på trods af at jeg brugte al min vågne energi på at løse opgaverne. Det var forbandet svært for mig. Der var lang vej hjem.

Et stykke ind i september havde jeg undret mig over hvad der foregik i byen når jeg efter en dag på studiet i Risskov, kørte hjem på min cykel, og passerede Rådhus Pladsen til Frederiks Alle. Det lød som nogen der spillede og sang. Jeg stoppede ikke op for at undersøge hvad det var for noget? Det var Festugen i Århus.

Jeg passede mit stille liv på loftsværelset med skråvægge hvor der var plads nok til at mine forældre kunne overnatte på luftmadrasser på gulvet når de kom på besøg. Det var de flinke til.

Lige udenfor min værelsesdør var der anderledes gang i den.

Ungdomsoprør

Tresserne slår alle standarder når det kommer til begivenheder som vendte op og ned på hverdagen.

Der blev sat spørgsmålstegn ved politiske institutioner og autoriteter. Hvem har bestemt det – hvem har sagt det? Det blev et oprør hvor magtsstrukturer i samfundet blev udfordret af borgerskabets egne børn. De opvakte borgerbørn funderede over, om det system de var ved at uddanne sig ind i – nu også var så selvfølgelig at reproducere? Hvem tjener vi med vores viden? Hvis interesser skal jeg med min viden og uddannelse være med til at understøtte? Hvem skal jeg lægge stemme til, med min viden? Oliemonopolerne, imperialisterne, medicinalindustrien? Alt var i spil. Der blev sat spørgsmål, og der blev sat aktion og demonstration bag ordene.

Der blev sat spørgsmålstegn ved de administrative funktioner, og der blev sat spørgsmålstegn til familiære relationer.

De sorte fik i slutningen af tresserne ret til at være borgere med lige rettigheder i USA, på trods af at de var blevet stjålet og bortført til USA for år tilbage.

P-pillen til kvinderne var og blev en game changer. Det satte en ny standard for hvordan kvinderne kunne erobre deres eget liv. Der blev fløjet til månen og retur af nogle eksklusive få. Det blev aldrig til charterrejser. Men Bonnes og min rejse blev kimen til dannelsesrejser for nutidens borgerbørn.

Fra Liverpool i England blev der spillet pigtrådsmusik som blev eksporteret til hele verden. Ønskekoncerten i søndagsstuerne blev blæst omkuld af rytmisk musik som bød op til dans og fællesskab. Væk fra den kvælende tavshed og konformitet som drev ned af væggene i de små hjem. Sofaborde blev savet ned til liggehøjde, og der blev brygget the og røget skæv tobak. Det var en fest af dimensioner i regnbuens farver med hjemmestrik og batiktryk. De borgerlige normer for god opførsel stod for skud.

Prins Henrik og Vietnam

I USA fik krigen i Vietnam de unge ud af hulerne og ud på gaderne i protest. Europæere har i flere århundrede rejst ud og slået sig ned i fremmede lande. Det lyder uskyldigt. Hvor de kom frem snuppede de magten, ofte uden at spørge først. Ingen lokale demokratiske afstemninger for og imod imperialismen. Franskmændene var i slutningen af 1800-tallet blevet inviteret til Indokina, Vietnam, Laos og Cambodja.

Mange år senere var lokale vietnamesere ikke enige i at være under fransk domstol. Franskmændene blev udmanøvreret på slagmarken i 1954 af kommunisterne, ledet af HO Chi Min. Laos og Cambodja blev selvstændige efter franskmændenes nederlag. Vietnam blev delt i et kommunistisk Nordvietnam og et vestvenligt Sydvietnam. Samme model som i Korea.

Vores kære Prins Henrik har sin klassiske dannelse fra sin families mangeårige engagement som koloniherrer i Indokina. Hans far og farbror arvede et industrielt imperium efter Henriks farfar. Som Prinsen erindrer så smukt, så var hans farfar "en dygtig forretningsmand og en utrættelig beskytter af indokineserne".

Citat fra Prins Henrik. SKÆBNE FORPLIGTER. Aschehoug 1996, side 43.

Prins Charmetrol

Henrik røg franske cigaretter – eller var de vietnamesiske? Spillede nydeligt på klaver og skrev kærlighedsdigte. En rigtig prins charmetrold som vores unge prinsesse Margrethe ikke kunne stå for. Ved deres forlovelse blev han præsenteret med fast arbejde som 3. sekretær på den franske ambassade i London. Ikke et ord om, hvad hans familie havde lavet, så langt hjemme fra Frankrig. Vores nuværende dronning skelede ikke til at den franske forbindelses formue var skabt på skuldrene af en undervungen befolkning, da hun valgte prinsgemalen.

Med tiden har prins Henrik fået sin plads i vores hjerter, på lige fod med hans forfædre – de gæve gallere, ASTERIX og OBELIX.

Vietnam

Delingen af Vietnam i et syd og et kommunistisk nord ved syttende breddegrad – lokkede USA til landet i forsvar for Sydvietnam. I de vestlige medier blev der spillet på violin til kampen mellem de Gode - os kapitalister - de ONDE – kommunisterne.

Samme logik som i Europa hvor jerntæppet tværs gennem Europa efter anden verdenskrig skilte de gode i vest fra den onde Ivan i øst. Krigen mod kommunismen sikrede et solidt udbytte til det militær industrielle kompleks, både i USA og Europa – orkestreret af NATO's game plan.

USA fik aldrig fred til at etablere sig som Sydvietnams storebror og beskytter. Kommunisterne i Nordvietnam havde deres planer. De ville med list og guerillakrig sende amerikanerne på pension i deres eget land, og forene nord og syd til et Vietnam. Deres modstand fik USA til at gå all in med mandskab og materiel. De bombede helt vildt i Nordvietnam uden at vide hvor fjenden befandt sig. På trods af heftige luftbombardementer

steg amerikanernes tabstal på landjorden. Det kunne ikke skjules for offentligheden.

I USA fik krigen i Vietnam folk på gaderne i protest. Det blev en national bevægelse som det politiske establishment i USA måtte bøje sig for. De var i åben krig både ude og hjemme. USA's militærteknologiske isenkram og man power i skræddersyede uniformer måtte på et tidspunkt pakke sammen – og luske hjem efter mange års hulekamp som de aldrig forstod sig på.

Den gode præsident Nixon udtalte på TV til den amerikanske befolkning efter underskrivelsen af fredsaftalen med Viet Congs HO CHI MIN:

Vi tabte krigen – men vi vandt freden.

Det var i 1972 den historie blev vinget af.

Som sidegevinst fik vi eksporteret vores syerskers nedslidende akkordarbejde til Vietnam. Danmark handler flittigt med Vietnam, og vi køber gerne mærkevarer som er fremstillet i Vietnam, til en billig penge, f.eks. Martinique.

Farvel til fortiden

Odense var ikke længere væk end et par timers rejse, men jeg kom aldrig tilbage. Jeg var immigrant med udsigt til Rådhusårnet i Århus.

Forbindelsen til mine kammerater fra kvarteret blev så småt parkeret på stand by. Max Nicolaisen kom på seminariet og blev degn. Hans storebror Mogens Nicolaisen – Nico blev smed. Per Brink blev udlært som vinkyper hos sin far på Odense Konservesfabrik, og Torbjørn Madsen blev udlært

som mekaniker. Jeg havde haft muligheden for at blive udlært som mekaniker på samme værksted som Torbjørn, men det flaskede sig ikke til min fordel.

Nico sås jeg med i Århus til først i halvferdserne. Han er død. Torbjørn holdt jeg jævnligt kontakt med når jeg var i Odense. Han tog sit eget liv.

I begyndelsen af halvferdserne var solidariteten med arbejderklassen i centrum – i visse kredse på universitetet. Jeg vidste hvor jeg kom fra, men jeg havde ikke en bevidsthed om min klassebaggrund. Den var i mine første studieår tilsløret.

Studerterbevægelsen som jeg blev en del af, bragte mig på sporet af min klassebaggrund gennem historiske og politiske studier. Jeg fik langsomt fat i at min historie var en del af en fælles historie. Jeg havde været på vej – opad i uddannelseshierarkiet, med det ene formål, at slippe for lønarbejdets trældom. For at blive til noget så jeg kunne bevise overfor de andre at jeg var ligeså klog som dem. Jeg skulle vise dem hvem der var noget og hvem der var et nul. Min private ambition var at bevise noget overfor nogle få bestemte personer. Det satte mig under et diffust præstationspres. Med fællesskabet i studenterbevægelsen genopdagede jeg, hvad der havde fået mig i gang, hvad det var for et system jeg var på vej til at kvalificere mig ind i? Det gjorde det lettere for mig at studere videre. Min vakte solidaritet med min egen klassebaggrund gav mig styrke.

Jeg skulle ikke længere bevise mit værd overfor nogle fiktive personer. Nu gjaldt det om at systematisere mit studium, så jeg på videnskabelige kvalifikationer kunne arbejde for arbejderklassens interesser. Psykologistudiet blev alvor. Jeg havde fået et alibi i kampen imod tomhed og social isolation som i de første studie år truede med at kvæle mig.

Brev til en ven

Torbjørn. Jeg har ikke glemt hvor jeg kommer fra og min respekt for dig er den samme som da vi var i samme båd i Odense. Du græd, husker jeg, da du så matematikopgaverne til årsprøven før realeksamen. Dem kunne du snildt have løst. Du var gået ud af skolen af frygt for at dumpe. Du holdt læretiden ud på Åges værksted i Slukefter. Dit arbejde som tillidsmand for kammeraterne på værkstedet for Odense Bytrafik gav de kommunale arbejdsgivere kamp til stregen. Du var din klasse.

Jeg tvivler på hvad mit formål var, ved at være stukket af? Hvad var det værd? Jeg spørger mig selv, om din faglige kamp ikke er mere i overensstemmelse med the real thing, end hvad studenterbevægelsens politiske vækkelse kan medføre?

Du var ikke i stadig konflikt med dit klassetilhørsforhold. Jeg var solidarisk med min klassebaggrund, men jeg ville gennem mine studier komme til at tilhøre en anden klasse – arbejdsmæssigt og lønmæssigt.

Kære Torbjørn. Vi var og er begge lønarbejdere. Vi stod skulder ved skulder i den store kamp. I den daglige kamp for smør på brødet, nåede vi ikke hinanden. Afstanden var for stor til at vi kunne holde hinanden i hånden. Vi kan måske høre hinanden, hvis vi råber i kor.

Kærligst Bent

Valnøddevej nr. 9

På psykologi var jeg kommet i gruppe med Erik Ochen Poort. Han var stor, udadvendt og inviterede til fællesskab. Han var pakket godt ind i kredsen af studenter fra Sønderjylland der holdt til på matematisk kantine i universitetsparken. Erik strejfede hjemmevant rundt i miljøet og kendte tilsyneladende lige den person som var spids på det sidste nye indenfor musik og kritisk psykologi. Tysk havde han med hjemmefra sin mor som kom op til Eriks far i en moden alder, syd for Slesvig. Tysk filosofi og videnskabsteori var et must på psykologi. De herrer FREUD og KARL MARX hørte jeg om fra Erik, før jeg selv tog fat på at studere dem. Han var dejlig nysgerrig når han diskuterede fag, samfundsforhold og personlige relationer. Jeg var lysår fra hans aktuelle måde at præsentere sig på. Når vi var sammen til forelæsning, tog han ordet og bød ind. Hvor fanden turde han? Det var ikke altid, jeg kunne følge hans tankegang. Jeg forsøgte at hænge på. Det lød som han vidste, hvad han snakkede om. Jeg holdt mig til Erik. Han tog mig med.

Erik Poort ytrer sig demokratisk, med venstre knytnæve i vejret, til demonstration

Jeg fik snuset op hvor i Århus Erik boede. Et opslag på Studenterhuset annoncerede efter lejere til en murermestervilla hvor der var plads til et større

Valnøddevej 9 - foto: Knudsen

antal studerende. Det var ikke et kollektiv. Det blev annonceret som et fællesskab med eget værelse, men fælles om køkken og bad. Det var tilfældigvis nabo til nr. 11 på Valnøddevej hvor Erik boede på en hybel i kælderen.

Der var ved at være fyldt op da jeg skulle vælge værelse. Sagde ja til 7 m² i kælderen.

Huset var nyligt blevet købt af to studerende, Jens Peter Bovbjerg og Børge Vagner Thomsen. Efter ombygning kunne huset indrettes til 17 lejemål. Fra september 1969 til februar 1970 boede jeg isoleret på værelser hos private udlejere. På psykologistudiet var jeg sammen med mange nye mennesker. På Valnøddevej blev døren sparket ind til et nyt årti, til en ny verden. Der mødte jeg en gruppe herlige mennesker som har fulgt mig i livet – lige siden.

De kom fra alle egne af Jylland og Fyn. Henning Nielsen Ravnmark kom fra Horsens. Han var godt i gang med at læse medicin. Ejner Christian Lodvig Søndergaard kom fra Skads i Vestjylland. Efter tjeneste i marinen og et års studier på Danmarks Tekniske Højskole i Lyngby valgte Ejner at læse statskundskab i Århus. Jeg blev nabo til Ejner i kælderen på Valnøddevej.

Juleaften på Valnøddevej - foto: Per Lykke Jacobsen

Juleaften på Valnøddevej - foto: Per Lykke Jacobsen

Per Lykke Jacobsen, og Lautrup-brødrene, Torben Martin og Gunnar Martin var udlærte som tømrere i Viborg. De kvalificerede sig til at komme på arkitektskolen, på teknisk skole i Horsens. Gunnar boede sammen med sin kæreste fra Viborg, Lisbeth Kristensen. Berthe Marie Thestrup var kæreste og ringforlovet med Torben Lautrup.

Der var flest drenge i huset.

Valnøddevej 9 var et bofællesskab – ikke et kollektiv. I et bofællesskab passede man hver sit, betalte hver sit, og vi havde hver sin hylde til madvarer i køleskabene. Hvis vi skulle spise og lave mad sammen, kunne det aftales. Vi passede vores forpligtigende dagligdag på studierne og aftalte med hvem, uden at skulle spørge først. Vores økonomi var privat. Det var ikke et fælles anliggende. Fælles indkøb af øller til fest var der ingen problemer med at få til at fungere.

Pers Lykke Jacobsens foto af eget værelse på Valnøddevej

Der var et minimum af aftaler som angik alle i huset. Rengøring af fælles bad og lokum. Standard for brug af køkken.

Det var en on going dialog som i praksis skilte vandene i "strammere" og "slappere". Pigerne mod drengene, som i de små hjem i tiden. Kønskampen sneg sig ind over dørtæskelen i vores bofælles-

skab. Kønskamp er lidt forskellig fra vandkamp. Den første er mere sejlivet. Den sidste kan man tørre af sig.

Modne herrer drøfter parforhold - Ejnar Søndergaard og mig

Jeg var rimelig dygtig til at holde orden på mit værelse, med de få kvadrat meter jeg betalte husleje for. Tøjvask stod man selv for når der var en vaskemaskine ledig. Henning Ravnmark havde ikke længere hjem til Horsens, end han kunne smutte en pose med vasketøj hjem til mor i weekenden. Hvor heldig kunne han være?

Valnøddevej 9 - foto: Knudsen

Fællesskabet på Valnøddevej blev benzin til min motor. Jeg kunne begynde at trække vejret. I privaten og på studiet var jeg i gang med at lære at arbejde i gruppe. Det var en fager ny verden. Min tankegang havde væsentligst fungeret som en radar til flykontrol. Med min egen verden som centrum afsøgte jeg hele tiden feltet derude, for skiftende positioner, med det ene formål, at

undgå kollision. Dem mod mig. Hvor lurede der en fare, hvordan kom jeg ud af den situation? Jeg havde ikke rigtig forbindelse til koblingen frem og tilbage. Hvad mener jeg – hvad mener du? Der skulle jeg øve mig.

I bofællesskabet blev der snakket om Børge Thomsen. Var han nu til at stole på når han studerede på handelshøjskolen. Han var medejer af huset sammen med Jens Peter Bovbjerg. Han havde en sød kæreste, og de kom fra Esbjerg. Han var god nok. Vi spiste i samme køkken og festede sammen, men Børge Thomsen handlede ind til sig selv.

De havde omdannet deres ejerskab til et interessantskab hvor vi som lejere skrev under som interessenter. Hvad var det for en konstruktion? Hvem havde fordel af det? Blev vi udnyttet af "bolighajen"? Var det en camoufleret måde at kræve forhøjet husleje? I kontrakten hæftede vi som interessenter hvis andre lejere i huset ikke kunne betale deres husleje.

15 lejere får penge tilbage

*Interessentskabs-idé underkendt af
Boligretten i Århus*

Boligretten i Århus har statueret, at der skal være orden i proportionerne såfremt en villa, udstykket i værelseslejemål, kan karakteriseres som et interessentskab.

I det foreliggende tilfælde fik 15 lejere, hovedsagelig studerende, medhold i at villens ejere etablerede noget, der kun lignede et interessentskab. De skal nu have deres penge, dels depositum, dels „huslejeoverbetaling“ tilbage.

De søgte skal tilmed betale sagens omkostninger med 2500 kr.

I juli 1989 købte de to søgte villaen Valnøddevej 9 i

Århus for 380.000 kr. med en udbetaling på 60.000 kr. Den var delvist udstykket i værelseslejemål. De nye ejere havde til hensigt at fortsætte på denne måde for at skaffe midler til driften, ydelser etc.

De satte lejen op. Huslejenævnet forlangte den sat ned, og kort tid efter erfarede ejerne, at ejendommen gav underskud. De foreslog lejerne at indtræde i et interessentskab således at deres depositum og en vis „overleje“ skulle udgøre dels et foreløbigt indskud, dels afdrag på det aftalte indskud i selskabet. Interessentskabet fik navnet „Vilejo“.

Vedtægter udfærdigedes. Disse fortæller blandt andet, at ejerne i de første fem år skulle udgøre bestyrelsen, og at deres honorar skulle være 6.000 kr. til deling pr år.

Lejernes individuelle indskud skulle med tiden blive til beløb på 20.000-28.000 kr. Ejerne indskød 50.000 kr.

Regulær boligsag

Interessentskabet fungerede ikke godt. Nogle lejere krævede forgåves deres penge tilbage. De søgte og fik fri proces til et søgsmål mod villaens oprindelige ejere, som krævede sagen behandlet ved en ordinær domstol, fordi der efter deres opfattelse var tale om et interessentskab, — uden for boliglovgivningens område.

Både underret og landsret fandt at sagen hørte hjemme inden for boliglovens område, — og derefter afhørtes de implicerede.

Penge til ejerne

Boligretten fastslår, at lejerne og ejernes aftale ikke kan betragtes som et interessentskab. I præmisserne står blandt andet, at det er urealistisk at tro, at depositum og „overleje“ nogensinde skulle blive til det aftalte indskud.

Retten kan her have gjort det synspunkt gældende, at der er en naturlig røkring med lejemål af den nævnte slags, og at nye lejere næppe ville få fordel af den overpris, den tidligere lejer har betalt. Disse penge ville efter alt at dømme tilfalde de to ejere.

Tilmed har retten i dens bebyggelse af „Interessentskabs“ struktur hæftet sig ved at de to ejere forud var valgt til bestyrelsen for en femårig periode, og at de havde beregnet sig et honorar på 6000 kr. til deling for deres formentlig ringe ulejlighed.

J - d.

Det var lidt for smart. Vi ejede ikke en mursten, men vi hæftede solidarisk. Det skabte en fælles stemning i huset af noget vigtigt. Vi reagerede mod denne åbenlyse uretfærdighed. For at administrere huset som interessentskab skulle Thomsen og Jens Peter dele 6000,00 kr. om året i fem år for deres ulejlighed. Det var udnyttelse af uskyldige unge mennesker! Det var kapitalens logik som sneg sig ind over dørtrinnet på Valnøddevej. Med vores entusiasme og vores børnelærdom i politisk økonomi måtte vi gå til kamp. Vi var erklærede socialister og modstandere af profit. Det var svineri!

Vi hyrede en sagfører og lagde sag an mod Thomsen og Jens Peter. Henning, Ejner og jeg samlede trådene og den nødvendige dokumentation. Vores påstand var at vi havde indgået en lejeaftale. Vi kun-

ne ikke anerkende at vi var interessenter. Det blev en langgaber gennem flere retsinstanser. Da sagen blev afgjort i landsretten i foråret 1972, var vi alle for længst flyttet videre. Vi vandt sagen mod de fæle "bolighajer".

På en anden front værnede vi om den private ejendomsret. Valnøddevej 9 lå i et villakvarter omkring Risvangen Stadion, med udsigt til REGINEHØJ. Boligbyggeri og cement i firkantede kasser gik hånd i hånd i slutningen af tresserne. Reginehøj var et godt eksempel på den kommunale tankegang for sociale boliger. Stramme rette linjer, elementer i beton og så mange etager, som fundamentet kunne bære. Den samme historie i de større byer rundt i Danmark. Brøndby Strand, Gellerup, Vollsmose – you name it! Byggerierne står endnu som overdimensionerede gravstene fra en fjern fortid, fuldt udlejet.

Kopi af maleri af Erik Poort fra stuen - foto: Knudsen

For at skyde genvej til bussen stak beboerne langs vores have. Det var et fandens rend. Vi holdt husråd og fandt på en privat løsning. Vi kaldte til arbejdsweekend og fik sat et hegn op langs vores have. Det skulle forhindre beboerne fra Reginehøj at træde en sti på vores grund. Erik Poort var en kølig iagttager og klar med ideologikritik, til stort og småt.

Han gik hjem i privaten og producerede et personligt syn på vores aktion.

Det er billedet som har hængt over vores kommode i stuen i årevis. Erik Poort har tegnet pigtråd ind på hegnet. Det kan jeg ikke erindre var tilfældet, men associationen med KZ-lejr er stærk. Den tysksprogede reklameside var hans hjemmebane.

Nabogrunden til Valnøddevej nr. 9 er indrettet som en legeplads. Mod REGINEHØJ er der et rækværk i sortmalet træ. Ved besøg på stedet i juli 2016 ser jeg at der er pigtråd på toppen af plankeværket ind mod REGINEHØJ.

Valnøddevej mod Reginehøj - foto: Knudsen

Nye forhold

Nu begyndte det at blive kompliceret og ude af kontrol. Jeg hang med på studiet. Var begyndt at sidde med i de styrende organer i fagrådet på psykologi. Jeg spillede frisk ud med min beskedne baggrund og foreslog i fagrådet at professorerne burde skæres i løn og dele med de studerende. Det forslag kom der ikke noget ud af. Jeg var måske lidt naiv, men det var et forsøg værd. Vi kunne jo begynde et sted. Fagrådet beskæftigede sig med forhold på studiet og ikke lønpolitik. De obligatoriske opgaver slap jeg igennem med god hjælp fra gruppen og tålmodig sparring fra Jørgen Ehler. Jeg var i gang med at bryde en kode til videnskabelig metode og reproduktion af faglig viden. For nogle af mine studiekammerater var det en selvfølge. De havde nøglen til låsen med hjemmefra. De som skrev lærebøgerne leverede det materielle. Underviserne på instituttet formidlede det videre. De autoriserede prøver satte standarden for den viden du skulle reproducere. Det var et enkelt system. Der blev ikke stillet krav til originalitet, at du selv havde udtænkt noget nyt for at blive kandidat i dit fag. Jeg begyndte at forstå hvor mine lærere på Fyens Studenterkursus havde deres noter fra som de brugte i undervisningen. De havde år før mig siddet i samme situation og hørt efter hvad der blev sagt, og havde noteret ned. Hvor havde jeg den forestilling fra at det at tilegne sig viden gennem et studium, var et trylle trick, som kun få kunne lære at udføre? At studere krævede udholdenhed, gåpåmod og lidt mellem ørene. Vedholdenhed var mit adelsmærke samt gåpåmod. Var jeg klog? Ja, men jeg var ikke rigtig klog. Jeg rodede i min værktøjskasse efter redskaber som jeg tog i anvendelse, når det krævedes af mig.

På den private front var jeg mere på hjemmebane. Der krævedes ikke de samme kvalifikationer som i et studie. Jeg var blandt venner i bofællesskabet. Jeg havde selv gode erfaringer med venskaber, og min familie kom

ofte på besøg hvor min mor diskede op med frikadeller til dem der ville spise med.

Der var altid en god anledning til smutte ned på Studenternes Hus som var centrum for "bjergets" billigste værtshus. Vi gik ud og kørte hjem i taxa. I midtbyen var Tagskægget spillestedet. Der blev svedt og bundet til tidens rytmiske musik. Mit foretrukne band var Blue Sons. Der var sikkert flere kendte bands som kom forbi Århus.

Vi var altid en gruppe. Hvis man har kendt til tavsheden på et koldt værelse uden en nabo at snakke med, så er følelsen af at være med i en gruppe som at komme i himmelen. Jeg kunne se mig omkring og gå på opdagelse, og vende tilbage til lydhøre venner og fortælle hvad jeg havde gang i? Det gav mig gode kræfter til at være mere udadvendt, at turde mere, og præsentere sider af mig selv som havde været pakket godt ind.

LUOSSAVAARA-KIIRUNAVAARA AB

Avsändningsort

Stockholm

Vårt tjänsteställe/vår handläggare

DT/Direktör C-B. Berglund/Rn

Datum

16.04.1970

Ert datum

14.04.1970

Vår beteckning

Er beteckning

Herr Bent Knudsen
Valnøddevej 9
8200 ÅRHUS
Danmark

Anställningsansökan- feriearbete: Ejner Søndergård, Erik Poort och Bent Knudsen

Som svar på Ert brev av den 14/4 får vi meddela att vi tyvärr inte har något lämpligt arbete att erbjuda Er under kommande sommarferier.

VI vill dessutom meddela att vi endast kan ta emot praktikanter inom ramen för det internationella praktikantutbytet och för närmare upplysningar om detta kan NI ta kontakt med Svenska IAESTE-Kommittén, Box 12055, S-102 22 Stockholm 12.

Högaktningsfullt

LUOSSAVAARA-KIIRUNAVAARA AB
Direktionsavdelning Teknik

C-B. Berglund

	STOCKHOLM, Huvudkontor	KIRUNA	MALMBERGET	LULEÅ	NARVIK
POSTADRESS	Box 40 144, 103 43 STOCKHOLM 40	Fack, 981 01 KIRUNA 1	971 00 MALMBERGET	Box 1, 951 01 LULEÅ 1	Box 310-312, N-8501 NARVIK
GATUADRESS	Regeringsgatan 107				
TELEFON	08 - 24 90 60	0980 - 120 00	0970 - 210 00 (Gällivare)	0920 - 101 90	410 20
TELEGRAMADR	Luosavaara, Stockholm	Luosavaara, Kiruna	Gällivaremalen, MalMBERGET	Malmexport, Luleå	Malmexport, Narvik
TELEX	1812 LKAB S	8755 LKAB S	8665 LKAB S	8337 LKAB S	640 22 LKAB N

9121 LKAB 4 69

Jeg blev centrum i mit eget liv, og andre omkring mig opfattede mig som én der hørte til. Jeg tog min plads i fællesskabet. Der var tilsyneladende ingen grænser. Hvis man havde noget på hjerte, var det ud med det. Der var altid nogen som var interesseret i at læse det sidste nye indenfor lyrik og videnskab hvis du kunne skrive? Hvis du havde en ide om noget du havde tænkt over, var der altid nogen at fortælle det til. Enten på Valnøddevej eller på studiet. Nu var jeg til stede i et miljø som jeg havde drømt om undervejs på min rejse med Bonne. Han var startet på Roskilde Højskole i efteråret 1969 og meldte begejstret tilbage. Vi havde lagt rejsen bag os, sagt farvel til hinanden. Vi stak hver sin vej fyldt med den gode energi vi havde givet hinanden de sidste tre år. Der blev vi. Bonne slog lejr i København. Jeg tog land i Århus.

Roskilde Højskole, 14. feb. 1970

Hej Bent!

Jeg går i tilbedelse af Afrodite
indt i en døsig tilstand af lykke og
frygt - indimellem snatter jeg næse i
et stykke lokumspapir og føler mig ydrest
normal - konstant forsøger jeg at få gjort
kål på det kaskette cigarett, der ligger og
irriterer mig med at hummes.

Det handler, som f.eks. i går, at der
kommer et fremragende beakt. på
besty og drikkes mig fuld ind i
noget der er forbandet eller henrivende
fjendt fra malikter.

Men hele tiden skryder jeg af denne
vampfjæde Afrodite fra Ljubljana, der
har gjort mig forelsket, og det pines
mig at billedet langsomt fjernes sig.

Hver morgen - sludde - hver aften
barberer jeg mig og lader håret gro - i
forvisning om, at den 7. marts fejres
min brors bryllup. uden dog at beskæf-
tige mine tanker syndeligt - mere
tanker jeg på mit eget bryllup, der
ingen dato kendes og vel nok aldrig
vil ejes af et papir. og min mor
siger i telefonen: spørg nu far at være
pen i højst.

Samtidig blev jeg socialist - studeres
det røde manifest og diskuteres ejendoms-
forhold, der ville sende familien til Sch.
Peters. Indimellem går piben rundt dag
gjældent. For Akthelt til et møde i
Arbejdernes Fællesorg. og får en bajes mens
resolutioner vedtages enstemmigt.

Og for at gøre andre ved det samme
som jeg, læser jeg:

Now that I know of her
the days are all blue-eyed
and the waters have the colour of her dress;

now that I know of her
the breeze is murmuring her voice
and the flowers tell me what she says.

Dermed hørte jeg fordi kartonet hørtes
af min rastløshed, min længsel. Jeg
toge kartet frem og så hvor langt de er
til Jugoslavija og længe efter påske.
Jeg hvisker: Jas te jubin.

Om natten ser et par møder fine ind
i mine - og hvis ikke, så vågne jeg og
håber, ønsker at de ville.

Hvor er det underfuldt, det!

Kaj

~

19. feb. 1970

Høj igen!

Vi sad derude i jættestuens lune og
sligede på os over bål. Den indeklemtede ryg
fik vandet frem i ryggen og den skabte
en mærkelig primitivitet. Ligesom de døde
sød vi landet op ad de kæmpe sten. Vi var
ikke døde faste pflasterne

Det var vores løver, der foreslog at vi
måtte stykke i dag skulle tage ud til
Lyne.

Det lyder interessant at du nu vil
førfølge dig i et kollektiv - jeg er dog
lidt angstelig for, hvordan du vil klare
de problemer der uageligt opstår - her
har vi masser af.

Hvad med at komme herover et smut?

Kaj

Forhold

Før var det nix-pille, men dog pille. Frygten for at det skulle gå galt, var en del af the game, mellem kønnene. Presset var på pigerne som stod tilbage med den lille, og et sølle børnebidrag som et plaster på såret. I min baggård hed det at gøre "et kvindemenneske med rogn". Hvis du var mand og blev, sad du i saksen, "fem minutters nydelse – og 18 års fortrydelse".

Hovedreglen var: Havde du sagt A, måtte du også sige B.

I min skoletid vogtede især fædrene ved havelågen på deres døtres dyd, til de kom i mål som myndige. Efter grundskolen var det lidt mere åbent.

Besøg på byens dansesteder skabte kontakt til unge damer som havde erfaring med at være flyttet hjemmefra og i arbejde. De var på stadig udkig efter et passende parti som måske var ædruelig og så godt ud? I den generation skulle damerne gerne stå brud inden de fyldte 21 år. Jeg vidste det fra mine store søstre. Jeg undgik at komme de samme steder som dem når der skulle danses.

Jeg gik fri af de første skær. Mine kammerater blev alle fædre og gift inden de var fyldt 21-22 år. Det passede lige med at de var blevet udlært og havde været ved mili, inden de blev parkeret i familiens sikre havn.

Det var svært at være single og kun være interesseret i forretten. Hvis man havde lyst, skulle det altid være for alvor. Det var svært at spille med åbne kort og bare være ude på at få lidt på den dumme. Hvad blev der ikke tænkt om de stakkels piger som skulle stå model til den opførsel? Maren Tusindfryd. Det var en ulige leg mellem kønnene. Det var ikke i tiden, at gå til og fra som du havde lyst.

Lase Clement

Kære Bent

Ja, du undrer dig vel over at få brev fra mig, men det var den eneste udvej for mig, hvis jeg skulle i forbindelse med dig.

Det er angående på lørdag! Der er sket det, at min søster har ringet og spurgt, om jeg ville komme i morgen og blive lørdagen med, for at passe deres børn. Det har jeg sagt ja til, fordi min søster er inviteret ud til min onkels chef om lørdager; men det er ikke om aftenen, så jeg ved endnu ikke, om jeg når hjem til at gå i byen. Det afhænger faktisk også min far, om jeg kan låre bilen, for kan jeg det, kører jeg fra Bredt ved 18⁰⁰ tiden.

Det var en ondtselig omme, men jeg håber du fattede det, og jeg håber også, du forstår mig, jeg synes ikke jeg kunne andet. Kan jeg tager ikke afsted for lørdag morgen, da jeg jo skal i byen fredag.

Jeg håber ikke, jeg skuffet dig (det gør jeg måske langt på), men kører i alligevel til Hvidovre, kan I jo bygge ind og se, om jeg er kommet, tidligst kl. 20⁰⁰. Skulle jeg komme ud på aftenen, tager jeg måske på "Langebrogården".

Jeg håber, du har været oppe til skolen, når du får brevet så det ikke gælder det at tænke på. Håber også du klarer⁴ lige så godt som sidst. Med min hilsen, gør det

Lase Clement

ikke så godt, men det gør nok alligevel.

Så er det jo ikke godt at vide, hvornår vi ses igen, eller om vi gør det! Forhåbentlig bliver der ikke nogen alvorlig grund til, at vi absolut må tale sammen, det skulle det ikke gøre, men vi har og så været en uge endnu. Men jeg tror ikke, der er sket noget. Snarte uge må jeg bruge af min fritid til at læse i, så du ser vi ikke, og så tager jeg jo nok i sommerhus fra fredag aften, Men det kan tænkes at vi holder afslutningsfest den lørdag så jeg bliver hjemme, men så håber du nærmere.

Nå, jeg må i gang med at læse.

Kærlig hilsen

Lase

Jeg havde været ude at rejse og i perioder arbejdet i udlandet. Det betød afsavn sammenlignet med mine kammerater på parfronten. Godt nok skulle de dække bord og gå på arbejde, men efter fyraften havde de det hele lige ved hånden. Jeg kunne misunde dem, men i flere omgange valgte jeg fra når det nærmede sig dug på bordet og faste spisetider.

Nye tider

Der var opbrud i immigrantmiljøet. Nogle kom til Århus som solister, andre kom til byen som par. I løbet af kort tid blev alle kortene smidt op i luften og blandet på ny. På universitet og byens andre uddannelsessteder var kvinderne med fremme. De havde ikke noget ønske om at reproducere deres mødres kvindelig liv. De ville selv tjene deres penge, og de ville selv bestemme hvem de ville være kæreste med.

Det var nye tider.

Jeg mødte Berthe Marie og lærte hende at kende på Valnøddevej. Hendes mor, fru civilingeniør Marna Louise Thestrup, og 7 år yngre lillesøster, Karen Birgitte, var centrum i Berthes familieliv. Hendes far, Kresten, var død år forinden. Berthe Marie havde boet i Viborg i en boligforeningslejlighed i Danmarksgade, og havde gået i skole med Lisbeth som var kæreste med Gunnar Lautrup fra tiden i Viborg. Berthe Maries far havde været ansat som ingeniør på den beholderfabrik som Lisbeths far var ejer af. Viborg er en gammel domkirkeby, og borgerskabet i Viborg har domineret omgangstonen i det sociale liv med Katedralskolen som stedet, de lovende unge skulle omkring. Det gik pænt for sig i Viborg. Var de måske lidt snobbete? Første gang Berthe Marie skulle med til Odense og præsenteres til en familiefest, blev en oplevelse for de nærmeste. Vi havde været omkring en af mine kammerater i Odense og varmet lidt op. Hvordan er det lige at møde

familien? Berthe Marie var ikke glad ved tanken. Men det var der et middel mod. Godt med sprut, og tungen kommer på gled.

Berthe Marie Thestrup, 1971

Berthe kom svingende ind af hoveddøren og hvilken entré! Det var min fars fest i anledning af en rund fødselsdag. Det har været hans 50 års fødselsdag. Et skarpt hjørne, og en stor festdag i familien. Fatter var den første til at byde velkommen. Han fik et højlydt tillykke og en overstadig omfavelse og et par festord med på vejen. Det var lige noget der passede min far. Sådan – ikke så kedelig og formel. Han var klar til at starte festen ude i entreen. Jeg havde det lidt anstrengt med situationen, og min mor lånte mig et par øjne, så jeg ikke var i tvivl om hvad hun

mente om den opførsel. I min familie var vi generte og talte ikke højt – før end sprutten havde gjort sin virkning.

Ved bordet placerede mine svogre, Palle og Jørgen sig på hver sin side af Berthe. De fyldte godt på da snapsen kom på bordet. Det gik kun en kort tid, så måtte jeg få Berthe gelejdet op ad trappen til første sal. Hendes ben

eksede og nægtede at holde hende oprejst. Jeg glattede lidt ud og undskyldte fra min plads ved bordet at det havde været en anstrengende rejse til Odense, og at hun havde fået for lidt at spise. Jeg var godt gal i skralden, men udadtil holdt jeg minen til slet spil og forsvarede Berthe Marie. Det havde nok ikke været nødvendigt at gøre. Ingen var i tvivl om hvordan det var gået til. OK, det plejede at være mandfolkenes glansnummer at drikke sig i hegnet og skeje ud, men en smuk, lyshåret ung dame? Det var i hvert fald en ny variant på min families festmenu.

Historien sluttede ikke her.

Der lød et skrig fra mit værelse oppe på første sal. Det var mutter som skulle hente det sidste af smørrebrødet som var rettet an på fade klar til bordet. Jeg sprang hurtigt til og så med mine egne øjne hvorfor min mor havde givet lyd fra sig? Berthe Marie havde brækket sig ud over fadene med smørrebrød. Min far kom til, og vi fik min mor til at gå nedenunder og holde sig i ro. Min far var et stort grin. Det kunne han også have fundet på. Han var solidarisk og klar til at handle på det. Han gik stykkerne med smørrebrød igennem, og hvis der var noget som ikke skulle være der, fik han det skrabet væk og lagt tilbage på fadet. Vi var to, så det tog ikke så lang tid at få det klaret, uden at Berthe blev forstyrret. Vi fik mutter til at komme op med en spand hvis der skulle ske yderligere. Maden kom på bordet, og der blev drukket øl og snaps til. Velkommen i familien!

I der kender Berthe Marie, kan forestille jer hvordan hun har slået knuder på sig selv og undskyldt, da hun for alvor skulle møde familien efter branderten var forduftet.

Samliv

Kærlighed og kønskamp var dagens ret i halvfjerdserne. Hvordan være kæreste og nyde at gå hånd i hånd, uden at blive forvekslet med et skjult parforhold som ville forstene i en kernefamilie? Pigerne var klar til at ville bestemme. I hvert fald til at have en stemme. Pigernes mødre var spærret inde i kernefamilien, med fastlåste kønsroller.

Tre generationer. Min mormor, min mor og Berthe Marie

Manden tjente kassen og sad på pengepungen. Konerne skulle tage til takke med hvad der faldt af til hushold. De måtte bukke sig for at samle mønterne op fra gulvet. Måske blev det til en enkelt nips til fruén hvis hun var flink når lyset blev slukket i ægtesengen. Det var som det altid havde været. Mændene styrede og bestemte i de små hjem. Det var mændene i jakkesæt som styrede stat, administration, produktion og reproduktion.

Det var en gudsskabt orden som uantastet havde haft gyldne tider. Nu blev der dømt kønskamp. Vi kvinder – kan selv, vil selv, lød parolen. Vi er mange, vi er halvdelen, lød det på LP-pladen: Sange om kvinder, fra Sverige, nov. 1971.

Sange om kvinder - svensk udgivelse. LP-plade fra egen samling

Hvis du vil byde mig op til dans, vil jeg selv bestemme, om jeg vil danse med dig? Slut med at være mandens valg.

Vi kunne enes om fælles kamp mod autoriteterne, men når spørgsmålet kom til hvem der bestemte på hjemmefronten, varslede det nye tider. Hvis

de havde lyst, ville kvinderne selv bestemme hvem de havde lyst til, og hvor længe? De krævede retten til deres egen krop.

Det gik der tid med til at få til at fungere. Vi var lidt tunge at danse med i starten. Hvem havde lige set det komme? Vi var vant til hjemmefra at være en guds gave til menneskeheden. Vores mødre gjorde sig de største anstrengelser for vi små drenge skulle blive rigtige mænd, og paradoksalt, blive som deres fædre og ægtefæller. Det var en stærk alliance. Mødrene sendte med stolthed deres sønner i krig når fædrelandet krævede sine ofre. Kvinderne gik frisk til sagen, og smed de klassiske symboler på kvindelighed, klædte sig i rummelige smækbukser, og lod sminke være sminke. Vi skulle til at præsentere os en ny måde overfor hinanden.

Den traditionelle familie – far, mor og børn – blev sat under lup. Far var dominerende og mor uden eget værd. Det satte familierne under et kolossalt pres. Hvad skulle vi med familien når resultatet af de fælles anstrengelser faldt så uheldigt ud? Kønsrollerne blev reproduceret i kernefamilien – lød dommen. Hvordan kunne vi – hvis vi startede på en frisk – selv få det til at fungere? Det kunne føre til den dramatiske konklusion at mange unge studerende kappede forbindelsen til forældregenerationen.

Det flugtede med opgør mod patriarken, hvis det var far-søn. Var det derimod far og mor-datter, blev mødrene ramt dobbelt. Mødrene sad i saksen med patriarken for bordenden ved spisetid. De havde et uddannelsesefterslæb som tvang dem til at blive i folden hvis de skulle overleve økonomisk. De havde ikke en chance for at ændre på deres sociale situation. Hvis de så ovenikøbet mistede kontakten til deres døtre og børnebørn som myldrede frem i begyndelsen af halvfjerdserne, var de lukket ned.

Dengang gik der et skel på undervisningsinstitutionerne. Nøjagtig som i dag. Klassesamfundet reproducerede hvem af en ungdomsårgang der kom på universitet, og hvilket socialt lag i samfundet de kom fra. Nedefra, var der knap fire procent af arbejderklassens børn som slap gennem nåleøjet til universiteterne på min tid. Derfor var det i overklassen og middelklassen at forældrene blev ramt af boykotten. De var sovset ind i The Establishment. Var de for eller var de imod, når vi forsøgte at forandre samfundet? De repræsenterede en familieform som var repressiv og domineret af ulige kønsroller. De rystede i bukserne af skræk for deres egne kære børn. Hvordan kunne de opføre sig så upassende når man vidste hvilke hjem de kom fra?

Jeg tilhørte en minoritet på universitet som kom fra et arbejderhjem. På et væsentligt punkt skilte jeg mig ud fra nogle af mine studiekammerater. Jeg havde det fint med min familie fra Odense.

Berthe Marie og jeg var lidt på gyngende grund. Skulle vi bygge rede i tosomhed, eller skulle vi gøre fælles sag med andre unge i Århus og flytte sammen i kollektiv? I kollektiver kunne man prøve sig frem med alternative samværsformer, åbne kærlighedsforhold og fælles opdragelse af børnene. Vi valgte at gå på to ben. Flytte ud af bofællesskabet på Valnøddevej og i lejlighed, men være åbne for kollektivtanken. Vi forsøgte at være lidt anderledes i hovedet, men vi forberedte os til familieliv – i tosomhed. Vi fulgte den slagne vej som vores forældre før os.

Jeg synes at det var fedt for første gang i mit liv at få fod under eget bord og det væsentlige lige ved hånden. Slut med at rende rundt med tungen ud af halsen og jagte damer inden lukketid. Nu var der ro på den front, og jeg kunne koncentrere mig om at bide mig fast i psykologistudiet.

Spanien igen

I sommeren 1970 rejste vi en gruppe fra Valnøddevej til Spanien. Henning Nielsen Ravnmark, Gunnar Martin Lautrup og jeg fløj til Barcelona. Per Johan Dandanel Boesen, Erik Ochen Poort og Berthe Marie Thestrup tog toget. Jeg havde fortalt om mine rejser i bofællesskabet. Min erfaring med at rejse rakte ud over det almindelige. På det punkt kunne jeg byde ind.

Trods militærjuntaens kontrol og autoritære styre i Spanien kunne vi passe os selv, med alternative politiske ideer i vores små hoveder og flippet op-

Henning Ravnmark, Arenys de Mar, 1970

førsel til tidens idoler på hitlisterne. Der blev ikke sat hindringer for hvad vi tænkte og gjorde. Vi skulle overholde nogle simple spilleregler for god opførsel. Vi skulle respektere de religiøse symboler, dæmpe vores brandert på offentlige steder, og pigerne måtte ikke gå topløse på gaden, eller på stranden.

Quintana-søstrene husede os den første tid. De hilste på mine venner. Vi boede under et halvtag og opførte os kontrolleret. Der blev røget joints i det fri, men ikke mere end virkningen var neutraliseret den næste dag. Vi trak længere syd på til en campingplads i byen L` Ampolla, et lille fiskerleje

ud til Middelhavet. Campingpladsen var ejet af Sarah Ehlers engelske moster. Jeg havde fået adressen fra Jørgen og Sarah med bud om at hilse når vi kom frem. Den engelske moster var et herligt bekendtskab som værnedes om et internationalt miljø hvor hippiekulturen kunne udfolde sig.

Valnøddevej på tur, sommeren 1970 - foto: Henning Ravnmark

Valnøddevej på tur, sommeren 1970 - foto: Henning Ravnmark

I gruppen fra Valnøddevej var der en stemning af frigjorthed når vi kollektivt i bar overkrop opførte vores stammedans til Led Zeppelins BORN TO BE WILD – på den åbne terrasse på toppen af hendes hus, om aftenen og ud i natten. Vi strakte vores arme mod himmelen og snoede vores kroppe i individuelle mønstre i takt til musikken. Ingen musik – intet liv. Vi levede vores drømme ud. Jeg gjorde mine første erfaringer i et forhold som kom til at vare et årti. Vi skulle hjem fra Spanien til vores egen lejlighed.

De andre i gruppen boede en tid på Valnøddevej hvorefter de sivede ud i byen til andre bosteder.

Et smut til England

Før turen til Spanien havde Gunnar og jeg i foråret sat kursen mod England. Hans kæreste, Lisbeth, var rejst til England for at besøge fælles ven-

ner. Gunnar havde færtten af at der stak noget under. Vi strøg afsted på hans MZ, med en beskeden oppakning og lidt penge på lommen. I Esbjerg sejlede færgen til England. Sejltiden var knapt et døgn, med overnatning om bord. Vi gik ombord i god tid før afgang. Besøgende blev kaldt fra borde. Det hørte vi, men vi blev ombord. Ude af Esbjerg viste vi os på dækket. Der var god tid inden det var godnat om bord. Vi havde orienteret os på vogn-dækket, men adgangen dertil ville blive låst af under sejladsen. Vi fik spist og så os omkring. Hvilke muligheder var åbne? Vi blev enige om at holde os til i baren efter spisetid, til de sene timer. Hvis vi overnattede på dækket, ville vi måske nemmere blive afkrævet billet hvis vi ikke kunne henvise til en kahyt. Ved bording var alle passagerer blevet bedt om at få deres kahytreservationer på plads til natten. Vi spøjte højlydt i baren for at gøre os bemærket. Det lykkedes os at få plads ved et bord hos to unge damer som tilfældigvis skulle dele kahyt. De kendte ikke hinanden. Vi gjorde vores for at holde kontakten, så de ikke slap os og listede til køjs.

På et tidspunkt måtte vi skifte strategi. Det var ikke lykkedes hverken Gunnar eller jeg at gøre dem interesseret. Vi tog en beslutning og gik til bekendelse. Gunnar fortalte hvorfor vi var på vej til England, at vi var småt med penge, og var rejst fra Esbjerg ombord på færgen uden billet. Det kunne gå begge veje. De kunne melde os til personalet. Det havde været OK, men det var ikke den løsning vi gik ind for.

De blev bløde og engagerede sig i historien om Gunnars kæreste som måske havde gang i noget? De beundrede Gunnars aktion for at vinde prinsessen tilbage. Hvis de havde været i samme situation, ville de gerne ønske at de ikke blev opgivet uden en rask hanekamp. Vi fik lovning på at overnatte i deres kahyt, mod at vi opførte os ordentlig. Det havde vi ikke besvær med at love. Vi var sikret. Lettede kunne vi drikke som vi havde lyst.

Vi overholdt vores del af aftalen, og faldt trygt i søvn. Formiddagen inden landgang forløb roligt. Da vi skulle fra borde, vidste vi ikke om der var et sidste check af gyldig rejsehjemmel. Hvis nu, så måtte vi komme op med en tågesnak.

Vi havde ikke forudset, at vi gennem tolden skulle gøre rede for hvem vi skulle besøge, og hvor mange penge vi havde på os? Havde vi købt retur-billet, måtte de se den? Jeg slap gennem tolden uden spørgsmål. Gunnar blev vinket til siden, og skulle gøre svar på toldernes spørgsmål.

Jeg så mig ikke tilbage og tog toget til London fra Harwich. Gunnar var sluppet gennem tolden uden problemer og sad i lejligheden og lukkede mig ind.

Nu var vi klar til at gå i aktion.

Gunnar kendte til nogle adresser hvor han skulle lede. Det tog ikke mange dage før han vidste besked. Den var god nok. Lisbeth var blevet kæreste med Garry fra England. Gunnar var ikke glad for den kendsgerning. Han havde fået et klart svar. Han var kisteglad for Lisbeth.

Vi havde hinandens selskab og blev hængende i London et par dage. I Hyde Park i London var der koncert med John Lennon fra the Beatles. Sammen med tusindvis af unge mennesker stod vi samlet om scenen hvor koncerten skulle afholdes. Det var en event! Det var en stor ting. Selveste John Lennon fra The Beatles ville spille et par numre og ønske os kærlighed og fred på jorden! Tiden gik. Ingen John. En helikopter landede med bud fra gurun. I højtaleranlægget blev det annonceret at John Lennon var lidt forsinket, men be cool out there. Han skulle nok dukke op. Det med helikopteren gentog sig. Samme nedslående besked. Endelig fik vi klar besked. Af

uransagelige grunde måtte indslaget med John Lennon aflyses. Talsmanden i mikrofonen skulle hilse os fra John og ønske alle tilstedeværende et langt liv i kærlighed og fred.

Vi takkede og gik fra Hyde Park med en følelse af at være blevet røvrendt. Jeg har ikke siden betalt penge for at høre en spillemand ønske mig kærlighed og fred.

Norsgade 14, 2., 8000 Århus C

Midt i den ideologiske kamp mod autoriteterne og rødstømpernes problematisering af kønsrollerne i familien prøvede Berthe Marie og jeg at finde

en oase hvor vi kunne mødes og starte familie.

Lejligheden i Norsgade på anden sal lå centralt i Århus. Lige midt i et område hvor vi var omgivet af andre unge som havde noget på hjerte. Århus kommune kom under pres for at tillade gårdsaneringer og yde støtte til lokale beboerinitiativer. Børnenes jord i Thunøgade blev en lille oase i Ø-kvarteret, med levende dyr. Naturen rykkede ind på stenbroen. På boligfronten slog BZ'erne til og

Norsgade - foto: Dreijeren

besatte ledige boliger. Gik den på Christiania på Amager i København, gik den også andre steder?

Markedet for ejerlejligheder var blevet givet frit, så ældre små og billige lejligheder blev sat på prioriteter. Her kom de studerendes sociale baggrund dem til hjælp. De kom ofte fra et hjem med faste ydelser til lån i hus. I deres politisk-ideologiske kamp gik de imod bolighajer og spekulation i boligmarkedet. På den anden side brugte de ofte statsgaranterede studielån, til udbetalingen til en ejerlejlighed. Det var dumt andet. Rentefradraget ved boliggæld minimerede den månedlige husleje. Man sparede op til sig selv og høstede selv gevinsten ved salg, skattefrit – hvis deres ejerlejlighed var steget i pris i forhold til deres købspris? Den samme gruppe studerende kunne efter studietidens ophør kræve gældssanering på lånene fra staten som de havde brugt til indskud på en ejerlejlighed.

I solidaritet gjorde vi fælles front mod den ydre fjende, men individuelt tilpassede man sig markedet.

Hverken Berthe eller jeg kunne jonglere med lånte penge. Vi holdt mulighederne åbne på boligmarkedet, ved at deltage i forskellige grupper som ønskede at etablere kollektiver. Men det blev nu aldrig til noget. Måske var det mig, som helst ville lukke døren efter mig selv? Det med at vente på at læse sin egen avis eller se andre gå rundt i mine nye bukser, var nok for langt fra min tankegang. Jeg kunne lade mit hård gro og gå i flippet tøj, men dele i en større gruppe, det havde jeg ikke øvet mig i hjemmefra.

Samlivet i en duo - er en øvelse i at dele.

Samlivet er ikke som en retssag – et spørgsmål om skyld. Hvem kan dømmes til at have ret?

Samliv er en social fortælling – med plads til partsindlæg, hvor familie og venner på hver side er solidarisk med ens syn på sagen.

Vores forsøg på at få tingene til at køre i parforholdet, vakte til tider opmærksomhed blandt familie og venner.

Vi kom ofte i situationer, hvor vi havde forskellige synspunkter på fælles gøremål og beslutninger.

Det var ikke altid der var en "moderator" til stede. Vi måtte ofte løse vores konflikter med de midler, vi hver især kunne finde frem til lejligheden.

Det førte regelmæssigt til tumult, højlydte skænderier og action-prægede løsningsforsøg. Bortskaffelse af private ejendele ud af vinduet fra 2. sal i Norsgade i forbindelse med mistanke om "hvor var du i nat!".

Der blev spillet over bordet med ukontrollerede følesesudbrud - hvis det kunne understøtte ens eget argument for at få ret.

Det var lidt for meget, og vennerne indgik bud bag vores ryg på, hvor længe det forhold ville vare.

Forprøven på psykologi

København var Psykologisk Laboratorium et etableret studie med mange års erfaring. Studiets indhold og opbygning var velkendt. Jeg havde læst en velkomstfolder så lang, med detaljerede beskrivelser af alle fagets discipliner. Den osede af akademisk lærthed og måske en smule selvhøjtidelighed? Den akademiske verden var som at træde ind i en botanisk have med eksotiske og sjældne planter. Studievejledningen gav det indtryk at man var groet fast i noget man havde prøvet før. Ingen nytænkning. Der var lagt en plan som du skulle følge.

Modsat i Århus. Der skulle planlægges fra grunden af, med at opbygge et studium. Alle gode lærerkræfter der kom fra København havde en åben indstilling til hvordan studiet skulle skrues sammen. Tiden var med os studenter. Vi havde fået en kollektiv stemme i tidens "ungdomsoprør" - en styrelseslov for universiteterne hvor vi fik plads i de styrende organer. Centralt i universitetets ledelse – Konsistorium, og lokalt i Studienævn og Fagråd på studieretningen.

Stud.psych. Søren Elkjær
Forskerstipendiat, cand.psych. Boje Katzenelson
Stud.psych. Bent Knudsen
Stud.psych. Ole Langsted
Lektor, mag.art. Jens Mammen
Professor, dr.phil. Gerhard Nielsen
Merete Nyborg
Lene Overby
Afdelingsleder, lektor, mag.art. Henrik Poulsen
Stud.psych. Jytte Schoubye
Kandidatstipendiat, mag.art. Søren Willert
Stud.psych. John Lindhardt

2. oktober 1970
GN/kr

I henhold til styrelseslovens § 10, stk. 4 skal studienævnene udtale sig om oprettelse og nedlæggelse af lærerstillinger, samt om de pædagogiske kvalifikationer hos ansøgere til disse stillinger.

I anledning af at professoratet i psykologi med særligt henblik på kognitionspsykologi har været opslået ledigt, og at der til stillingen er indkommet en ansøgning fra afdelingsleder, lektor, cand.jur. et mag.art. Henrik Poulsen, skal jeg anmode om en udtalelse om Henrik Poulsens pædagogiske kvalifikationer, som kan vedlægges sagen under dens videre behandling.

Det vil være meget praktisk, om denne udtalelse kunne foreligge allerede i begyndelsen af næste uge. Den bedes venligst overgivet til Kirsten Riis.

Med venlig hilsen

Gerhard Nielsen

Det var lige den melodi, jeg kunne spille med på. Det gav mig plads til at øve i det som jeg nok havde sværest ved. At udtrykke hvad jeg mente. Nu havde jeg en basis i de kollegiale organer hvor jeg kunne øve mig i at tilegne mig den akademiske kode. Lærerne og underviserne kunne reproducere koden i søvne, og de fleste af mine medstuderende gjorde dem fint kunsten efter. Når jeg lyttede på deres samtaler og argumenter, blev jeg lidt imponeret over de flotte ord og lange indlæg de kunne spille ud med og mod hinanden.

Udkast til referat af styrelsesmødet den 17. november 1970
kl. 13.15.

Deltagere: Boje Katzenelson, Søren Keldorff, Bent Knudsen, Ole Langsted, John Lindhardt, Jens Mammen, Merete Nyborg, Henrik Poulsen, Søren Willert plus tilhørere.

Oplysning. Til indledning startede Henrik med at fortælle, at Gerhard den 16. november havde søgt universitetet om at blive fritaget for jobbet som bestyrer, og havde indstillet, at Henrik overtog det, indtil nyvalg kunne finde sted.

1. Ansættelse af statistiker.

Der var kommet fire ansøgninger på den opslåede ledige amanuensisstilling i statistik. Efter på et lærermøde at have gennemgået ansøgningerne havde lærerne henstillet, at man på et par af ansøgerne søgte flere oplysninger, og lod afgørelsen vente indtil disse forelå. Den ene ansøger blev dog allerede på nuværende tidspunkt anset for uegnet. Henriks referat af lærernes henstilling blev vedtaget. Søren K. spurgte, hvorfor Tage Poulsen, som på et vist tidspunkt var på tale som ansøger til stillingen var gledet helt ud, hvilket ingen rigtig kunne redegøre for, da han i al fald ikke havde søgt den opslåede stilling.

2. Eksamensordning.

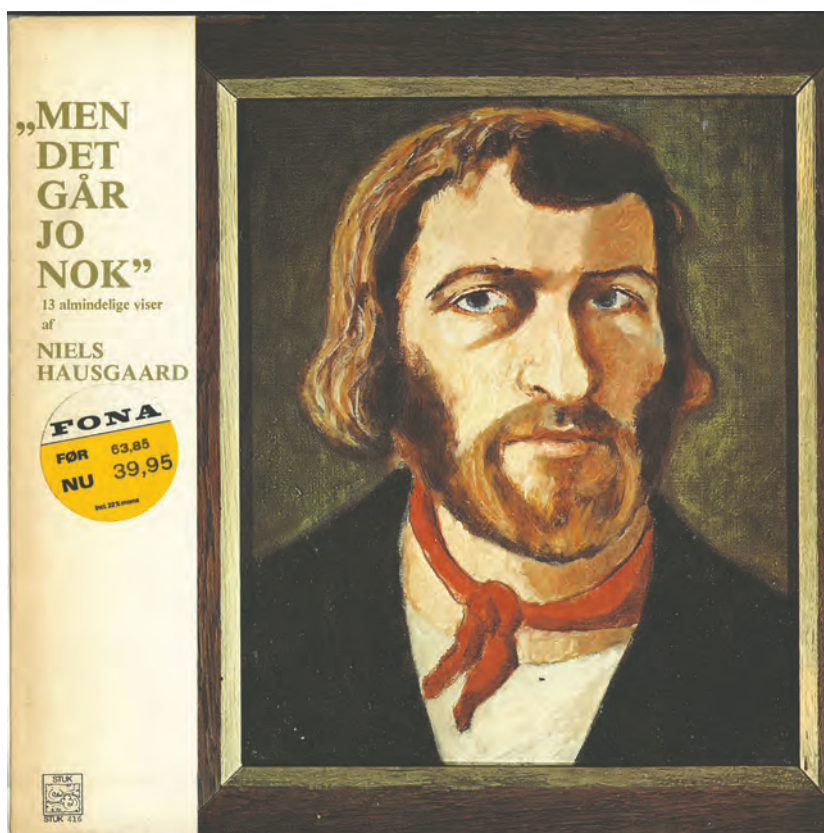
Der var bred enighed om, at eksamensformen, som var blevet benyttet ved forprøven sommeren 1970 ikke var ideel. Spørgsmål og svar var ligesom "aftalt" på forhånd. Der manglede blandt andet også en bogliste til forprøveafhandlingerne.

Der kom et lærerforslag frem om, at forprøven skulle bestå af en forprøveafhandling plus 2 seks-timers skriftlig eksamen, hvor der blev stillet 4 opgaver, hvoraf man skulle vælge de 2.

Dette forslag fandt ikke udelt velvilje blandt alle de studerende.

Det blev på mødet også foreslået, at man måske også skulle have muligheden for istedet for en forprøveafhandling at vælge at gå op til en mere traditionel form for eksamen.

Jeg fik direkte respons i starten af studiet når jeg åbnede munden på mit syngende fynsk. Jeg blev rød i hovedet og havde lyst til at krybe i et musehul når folk åbenlyst og hjerteligt grinede højlydt af mit fynske. Med tiden fik jeg skruet ned for det fynske, og lærte at tale som – en anden bugtaler. Jeg skulle være blevet ved min fynske accent, og brugt det som et adelsmærke for min baggrund. Det var jeg ikke stærk nok til. Niels Hausgaard blev kendt for sin nordenfjordske dialekt i musikmiljøet. Han stod frem og sang på sit modersmål.

LP fra egen samling

Forprøven var planlagt til 2 år. Basis i studiet var opgaveløsning i grupper. Det var den rigtige metode for mig til at hænge på i studiet. Der var hele tiden nogen som skulle vide hvad jeg mente og skrev. Jeg kunne læse i

kommentarerne som fulgte med hver aflevering, hvad eller hvordan jeg skulle gå fremad, hvis det skulle være autoriseret? Jeg skulle lære at læse en faglig tekst og gengive på skrift hvad jeg havde læst. Det var basisøvelsen. Hvad har du læst, hvad mener forfatteren, og hvilken fagretning eller skole hørte forfatteren til? Psykologien består af forskellige faglige discipliner, socialpsykologi, kognitionspsykologi, indlæringspsykologi, pædagogisk psykologi og klinisk psykologi.

Basisrapporterne skulle godkendes af en faglig vejleder efter hver aflevering, og samlet efter et semester.

Bestået forprøve var det akademiske stempel. Du kunne fortsætte din uddannelse og være nogenlunde sikker på at du kunne gennemføre dit studie, hvis du holdt kadencen.

Til forprøven havde jeg en vejleder der hed Carl Weltzer. Han var progressiv og kom fra en akademisk præstefamilie. Han var blevet overflyttet fra Psykologisk Laboratorium til Århus hvor han foruden at være ansat som underviser, gjorde sin magisterkonferens færdig.

Til fjerdesemesterstuderende
(forprøveeksaminander)

1. marts 1971
kbh/journ.nr. 111/386

Vedr. fordeling af vejledere til afløsningsopgaver

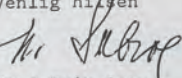
Hermed fremsendes den endelige fordeling af vejledere på de indsendte forslag til afløsningsopgaver ved forprøveeksamen sommeren 1971.

Vejledningen kræver, at den studerende er aktiv i sit forhold til vejlederen, det vil sige at for at få det fulde udbytte af vejledningen, er det nødvendigt, at den studerende forsyner sin vejleder med et materiale, der skal tages stilling til.

Som tidligere meddelt mundtligt til størstedelen af de afløsningsopgave-skrivende vil der blive tilbudt hver enkelt ti timers vejledning. Det er hensigten, at hver vejleder forbereder sig til vejledningstimerne, således at han gennemlæser udkast til afsnit (kapitler) og læser litteratur, som den studerende ønsker diskuteret; vejlederen kan endvidere foreslå litteratur og gå ind i diskussion af søgsdesign m.v.

Så snart der foreligger en afgørelse fra ministeriet, vil de endelige eksamensbestemmelser blive tilsendt sammen med afleveringsfristen for afløsningsopgave (primo maj).

Venlig hilsen

Knud-Erik Sabroe

-2-

<u>Navn:</u>	<u>Titel:</u>	<u>Vejleder:</u>
Niels-Jørgen Holm	"at analysere ARAS betydning i forbindelse med problemløsning af svarere karakter"	Thomas Nielsen
Sven Husum	Incidental learning	Steen Folke Larsen
Kirsten Høgh	Døden	Hans Weltzer
Willy B. Jensen	En eksperimentel undersøgelse af forbindelsen mellem kreativitet og angst	Hans-Olaf Stenild
Lars Jersin Jensen	Om rækkefølgen i søskendeflockens betydning for personlighedsvariable	Hans Weltzer
Åse Leth Jensen	De handicappede og samfundet	Hans Weltzer
Chr. O. Jensen	Oplevelse af varighed	Henrik Poulsen
Poul E. Jensen	Tre teorier vedrørende begrebsindlæring vurderet ud fra reversible og nonreversible skift	Hans-Olaf Stenild
Ole Nygård Kristensen	Subjektiv organisation i fri genkaldelse	Hans-Olaf Stenild
Karen G. Jørgensen	Visuel perception. Størrelsesafstands invarians	Hans-Olaf Stenild
Søren Keldorff	Masse-kommunikation	Knud-Erik Sabroe
Bent Knudsen	Identitet, rollebegreb	Carl Weltzer
Inge Lervig	Sætningsstrukturens indflydelse på indlæring	Steen Folke Larsen
John Lindhardt	Visse overvejelser til belysning af de subsistensløse	Knud-Erik Sabroe
Lars Lundby	Døden	Hans Weltzer
Michael Lunøe	Subjektiv organisation i fri genkaldelse	Hans-Olaf Stenild

Han havde sit hyr med at forstå min måde at skrive på. Jeg havde back up hos Jørgen Ehler. Emnet var IDENTITET og ROLLER. Er vi nu den vi giver os ud for at være, er vores placering i samfundet baseret på indlærte bestemte roller? Er roller fastlagt engang for alle? Kan roller ændres og i det tilfælde – af hvem?

Er der knyttet en bestemt rolle til at være kirurg osv.? Emnet var hot på det tidspunkt. Set i bagspejlet var emnet statisk. Består samfundet af indlærte roller, professionelt og privat, og udgør summen af disse roller helheden i samfundet? En stor kanon fra USA havde skrevet flere meter bøger om ROLLER. Talcott Parsons hed han. Det var altid en fra USA som havde skrevet noget vigtigt. Men jeg fik ikke svar på mine spørgsmål. For hvordan kunne systemet med roller ændres, og nok så vigtigt: Hvem havde en interesse i at rollefordelingen blev ændret? Ja, selvfølgelig. Dem som lå nederst i systemet, kunne tænke sig at lave om på det. Hvem havde en interesse i at opretholde systemet?

Det kunne jeg ikke læse mig til hos Talcott Parsons. Men han var god nok til at jeg kunne referere hans teorier om roller og bestå forprøven. Det var en lettelse for mig, at komme igennem det akademiske nåleøje. Jeg havde ikke besteget et bjerg, men jeg havde båret rundt på et bjerg på mine skuldre. Jeg havde fået et godkendelsens stempel som bekræftede hvad jeg havde troet om mig selv. Den var god nok.

Det var en særlig følelse at blive bedømt og godkendt på akademiske standarder. Jeg kunne vinge en privat følelse af underlegenhed af. Det de andre vidste var der ikke noget mærkværdigt i. Var de særligt kloge af den grund? De var i hvert fald ikke klogere end jeg var. Det var rart at vide.

Gennembrud

Forprøven i psykologi blev et mentalt vendepunkt. Eva Nordland kom ned fra Norge og blev professor i udviklingspsykologi. Hun havde gang i et nordisk forskningsprojekt NORDTUN, for børn i ti-årsalderen. Hvordan er deres dagligdag, hvad mener de om de voksne? Eva Nordland havde en behagelige måde, at være lærd på. Der var ingen barriere i kontakten til hende.

Oslo, 27.11.1972

Kjære Bent

Takk for brev. Jeg er veldig gla hvis Gerda og Kirsten kan skrive - og jeg mener det kan betales på den måten du nevner. Kan jeg kanskje få utbetale noe allerede fredag den 8.12, neste gang jeg kommer til Århus.

Beste hilsen

Eva N.

Eva

Synd jeg ikke traff deg
nå fredag

Beste hilsen E.

Jeg hængte mig på et samarbejde med hende og blev studentermedhjælper på undersøgelsen i Århus. En herlig følelse at være under oplæring

til indsamling af viden om børns oplevelse af de voksne. Jeg befandt mig som en fisk i vandet med de praktiske opgaver forbundet med undersøgelsen. Aftale med skole og forældre, udarbejde interviewnøgler, og koordinering af mine med studerendes arbejdsopgaver. Min eksamensopgave om projektet med BØRNS OPLEVELSE AF DE VOKSNE blev vurderet som godkendt med topkarakter. Jeg kunne gå på vandet. Nu kunne jeg præstere, hvis jeg ville, uden hjælp udefra. De følgende år afleverede jeg den ene skriftlige rapport efter den anden til bedømmelse med den sikkerhed at jeg var "dygtig" nok. Jeg kunne læse og reproducere en akademisk faglig tekst. Det var der ikke noget mærkværdigt ved når man kunne. Jeg blev ikke en anden person af den grund, men jeg fik mere plads til at være mig

Oslo 2/12 1973

Kjære Bent.

Jeg traff deg ikke sist jeg var i Århus - og nu er det blitt sjeldnere reiser med meg. Jeg sitter med regnskaper for mine utbetalinger angående vårt felles prosjekt - og ser at jeg mangler kvittering for de kr. 850,- som var vårt mellomværende sist vi traff hverandre. Jeg husker ikke engang navnet på henne som hjalp oss. Jeg gæss ville synes det var følt om jeg ikke kunne få en slik kvittering fordi det ville bety at jeg selv - og min familie - måtte erstatte summen. Jeg legger ved et forslag til kvittering slik vi engang fant frem til den - eller var det Ole og meg som avtalte det?

Jeg kommer til Århus på mandag 10/12 og håper jeg kan treffe deg da - og få en slik kvittering, så vil jeg bli veldig gla for det.

Jeg håper det står fint til med deg - og at det går godt med studiene.

Beste hilsen

Eva Nordland

Eva Nordland

selv. Jeg havde ikke været forvænt med anerkendelse. De fine karakterer for rapporterne varmede og gav gode kræfter.

International Student Center

August 1972 fik jeg arbejde som rådgiver på INTERNATIONAL STUDENT CENTRE – ISC i Århus. 20 timer om ugen på halv tid. I stillingen før mig var ansat en skolelærerinde på overenskomstløn som lærer. Jeg fortsatte med at få det samme i løn som lærerinden, inklusiv hendes anciennitet til 1975. Det opdagede jeg efter et par lønudbetalinger. Det var en rimelig pæn løn, og de næste tre år havde jeg ingen problemer med at få råd til smøger og en taxatur i byen. I ferierne kunne vi bare bestemme hvor vi havde lyst til at rejse hen. På universitetet var der lukket i to måneder hver sommer i juli og august.

Personkredsen i bestyrelsen for ISC var af den fine slags. En kreds af gode mennesker med et humanistisk og kristent sindelag og vægtige akademiske stillinger på Århus Universitet. Jeg var kommet til højborgs med professorer og en kontorchef i udenrigsministeriet, Christian Christensen.

*Mit forsøg på at tegne kontorchef
Chr. Christensen*

Professor Max Sørensen var formand for ISC. Ham hilste jeg første gang på under ansættelsessamtalen. Han spurgte deltagende til mine planer med studiet og til mit liv som student? Hvad var det vi havde gang i med vores kritik af samfundet? Jeg kunne referere til mine rejser i fattige lande hvor jeg havde set nød og elendighed. Arbejdet som rådgiver på ISC kunne

være en god erfaring, mente han. Han var ikke skræmt af en skarp formulering. Han fandt det positivt at jeg deltog aktivt i de styrende råd på studiet. Hvis man havde noget på hjerte, skulle man frem med sine synspunkter på rette plads.

I oktober 1972 stemte vi ja til EF – FÆLLESMARKEDET – det nuværende EU. Max Sørensen havde udarbejdet det juridiske responsum til regeringen Krag som sagde god for suverænitetsafgivelse i relation til grundloven. Max Sørensen var en stor kanon med speciale i statsforfatningsret og mødtes med spidserne i samfundet i de europæiske hovedstæder. Han smuttede til Bruxelles efter afstemningen og blev dommer ved den europæiske domstol.

Max Sørensen var en høj bredskuldret mand, karseklippet, et kraftværk med et sjældent intellektuelt engagement. Ja, så tog han sig tid til at snakke med mig.

INTERNATIONALT STUDENT CENTRE blev støttet af DANIDA. Det var et mødested for udenlandske studenter i Århus. Man kunne spise og deltage i sociale arrangementer. Mit arbejde som rådgiver var at holde kontakt til DANIDA-stipendiaterne i Jylland. Jeg tog rundt og besøgte de udenlandske studenter hvor de var under oplæring på mejerier i landbruget eller på tekniske skoler og Universitet i Århus.

Jeg rapporterede til kontorchef Christian Christensen i DANIDA i Udenrigsministeriet i København. Han var præst af uddannelse og havde et faderligt og varmt forhold til stipendiaterne. Danmark var et I-land, og stipendiaterne kom fra et U-land. Vi gav bistand til at stipendiaterne kunne bidrage med at genopbygge deres hjemland efter endt uddannelse i Danmark. I 72/73 havde jeg kontakt til 29 stipendiater i Jylland.

Scam. art.
Shipping Venter.

361066

John Koom Amisah,
Skibelundvej 46, Askov.,
6600 VEJEN

11th October, 1972

Dear Mr. Knudsen,

Thank you very much for your letter dated 9th October, 1972, contents of which I have noted.

I also thank you very much for your efforts to find assistance for me.

I called you several times yesterday between 1800 - 20.00 p.m. but your line was engaged each time. Because I live 1½ km. from Askov town where there is a telephone kiosk, I couldn't stay any longer.

I called this morning but was told you would be coming there tomorrow.

However, if you could call me during the day between 8.00 a.m. and 5.00 p.m.,

I will be at this number - (05) 36-10-66, if not, you may kindly call me through my landlord's number, which is (05) 36-12-17. * *slafkone*

Thanking you once again and hoping to hear from you.

Yours sincerely,

John

*Kindelig Socialrådgiver
Familierådgiver
Vejen*

*Revalideringskonsulent Irene Pedersen.
(05) 125844.*

Brev fra Stipendiat

Et par gange eller tre om året blev de nyankomne stipendiater inviteret til internat med introduktion til Danmark. Sundhedsforhold, uddannelsessystem, industri og landbrug, samt politik og partier. Det var en kvalificeret mundfuld med hotte foredragsholdere fra alle grene i samfundet. Det var kutyme at udenrigsministeren mødte ind en aften i kursusugen og trykkede hånd med kursisterne. Jeg bidrog med at planlægge og sammensætte kursusprogrammet. Emnerne var oplysende og rensset for kritik.

Vi hilste ligeledes på Udenrigsministeren som dengang hed Knud Børge Andersen når vi afleverede årsrapport til DANIDA i København. Det var kutyme at kontorchef Chr. Christensen bød på et lille glas sherry og et håndtryk af Udenrigsministeren som tak for en god indsats i det forgangne år. En aften på et internat på Esbjerg Højskole, snusede jeg rundt i et kolonihavekvarter i nærheden af højskolen. Jeg rendte ind i Hans Krull på Strandvejen 88. Han inviterede mig indenfor i sin kolonihave som han havde

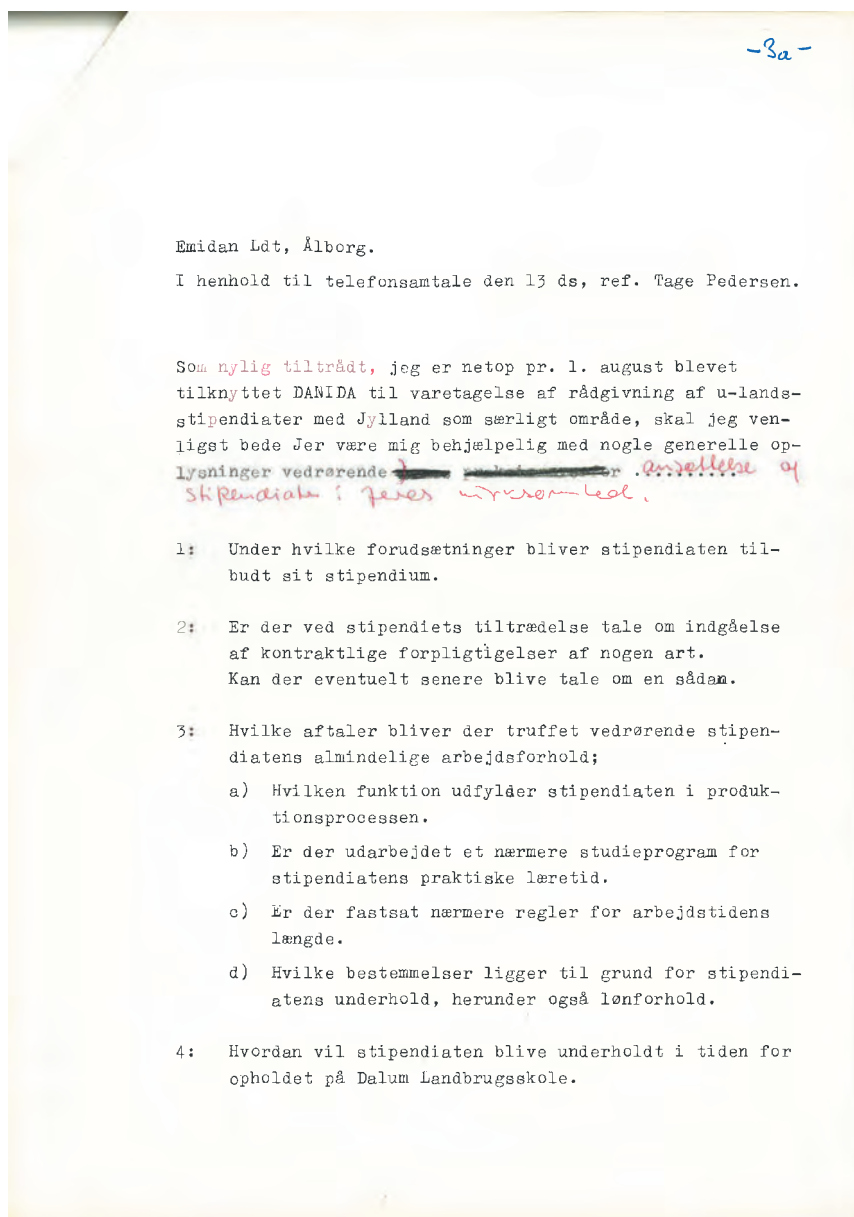

Linoleumstryk af Hans Krull

indrettet som værksted. Han lavede linoleumstryk til kritiske rapporter om udbytning i den tredje verden. Han ville have været cool at præsentere på kurset for stipendiater.

I den første tid jeg var rådgiver, sendte jeg regelmæssige rapporter ind til kontorchefen i Udenrigsministeriet. Jeg var nysgerrig i mit arbejde, og OBS på stipendiaternes arbejdsforhold. Det havde jeg lært hjemmefra, hvor

vigtigt det var. Ved et besøg hos en stipendiat i Ålborg, noterede jeg om hans arbejdssituation: Jeg fandt det nødvendigt at udarbejde en skriftlig henvendelse til det firma hvor han var ansat, Ltd. Emidan i Ålborg, vedrørende hans arbejdsforhold.

Jeg spurgte mig for hos kontorchefen som ikke mente at det var min opgave som rådgiver. Jeg var lidt for langt fremme i skoene. Stipendiaten var i Danmark på vilkår som han var blevet gjort bekendt med hjemmefra. Vedrørende hans løn- og arbejdsvilkår gjaldt LEARNING by DOING. Derved blev det!

Mit arbejde som rådgiver for de udenlandske studerende var et ønskejob. Jeg kom rundt som foredragsholder i foreninger og lokale menigheder og fortalte om udlændinge, deres liv og velfærd. Jeg fik kendskab til lovgivningen for ophold og arbejde i Danmark og havde et fint samarbejde med politiet i Århus. Min lille verden i Århus blev global. Jeg var kritisk, men ikke radikal.

Jeg havde regelmæssig kontakt til de iranske studenter i Paris som på den tid var solidariske med Khomeini. Jeg oversatte en børnebog fra engelsk/iransk for en forfatter i eksil. Bogen hed Den lille sorte fisk, en kritik af Shahens styre i Iran.

I Berlin havde der været heftige kampe mellem politiet og demonstrerende studenter. Røde Rudi, Rudi Dutschke, var blevet skudt under en demonstration i foråret 1968. Han var en central person i studentermiljøet i Tyskland og rundt i Europa. I begyndelsen af halvfjerdserne flyttede han til Århus fra England hvorfra hans familie var blevet udvist. På et tidspunkt søgte han rådgivning hos ISC om regler for ophold i Danmark. Vi gik rundt i universitetsparken og drøftede ved flere lejligheder, hvilke betingelser der var for at få opholds-og arbejdstilladelse i Danmark.

Ud af studentermiljøet voksede solidaritet og væbnet kamp. Nationalt med arbejderklassen og internationalt med de fattige i den tredje verden og de statsløse Palæstinensere. Rote Armee Fraktion i Tyskland i kredsen omkring Andreas Baader og Ulrike Meinhof proklamerede væbnet kamp mod

statsmagten. De argumenterede for at det var legitimt at dræbe repræsentanter for embedsværket når det tjente deres mål – at lede revolutionen og frigøre arbejderklassen for kapitalismens åg. Det var en stor mundfuld! De overskred en grænse. De overskred min grænse ved at gå i væbnet krig mod statsmagten. Det var stærke sager! Jeg skulle ikke nyde noget. I Danmark udførte Blekingegade-banden fra Amager i København væbnede røverier i det skjulte og sendte pengene ud af landet i solidaritet med Palæstinensernes sag.

Maleri, Jørgen Dreijer - udsigt fra køkken i Norsgade

Far, mor og børn

Midt i snakken om alternative boformer og nye samlivsformer blev der elsket på kryds og tværs. Børn var ingen hindring. De blev budt velkomne. Vennerne omkring os var immigranter. Vi søgte fast grund under fødderne og var klar til at bygge op omkring en familie, på trods af tidens opfattelse af kernefamilien som "farlig" for børns opvækstvilkår. Berthe Marie og jeg havde etableret os i lejlighed i Norsgade.

Ejner Søndergaard og Inger Margrethe Skov fik Sidsel, deres førstefødte i 1973. De holdt liv i kollektivtanken i praksis og boede i fællesskab. Jørgen Skeel blev far til Mette i samme år. Sanne Steinke og Jørgen flyttede til kollektivet på Constancia i Ormslev ved Viby. Det var det hotteste kollektiv i byen hvor kønsroller, parforhold, børneliv og forælderroller var til diskussion på ugentlige husmøder.

Dyrk lige hvad man skulle forholde sig til hvis man var med fremme på Constancia, et kollektiv i Ormslev:

"Folk i vores situation, der ikke er tilknyttet primære organisationer, må konkret føre debatter om den aktuelle politiske situation, på et kvalificeret niveau. Desuden og vigtigst, så bør vores enkeltvidenskabelige beskæftigelser indeholde store tværvideenskabelige områder, hvor vi har masser af berøringsflader. Denne tværvideenskabelighed er den abstrakte og konkrete beskrivelse af det kapitalistiske samfund, dvs. kritopoløkken (kritik af den politiske økonomi). Hvis disse debatter ikke kører, så er det fordi kollektivet ikke forstår sin egen berettigelse, som organisationsform for den revolutionære venstrefløj."

(citater fra referat af husmøde, venligst udlånt af Jørgen Skeel Gørling)

Karl Marx fra det 1800 århundrede havde sat fluer i hovedet på en del af universitetsungdommen.

Vi gik til Das Kapital-læsning for at finde gode argumenter imod det kapitalistiske og borgerlige samfund. Hvad var grunden til at vores måde at producere på førte til ophobning af kapital i monopoler, og forarmelse af de svageste i samfundet? Hvis vi kunne finde Kapital-logikken, havde vi et værktøj eller et sæt nøgler som kunne låse døren op til et solidarisk samfund, hvor ingen har for meget og kun få har for lidt. Karl Marx havde siddet

Fru Thestrup, Berthe Maries mor

i London og skrevet op og ned af stolper om Kapitalens Logik i tyve år – i hånden. Imponerende! Måske havde Karl Marx opskriften til et mere retfærdigt samfund? Vi gjorde os store anstrengelser for at sætte os ind i hans teoretiske tankegang. Med Karl Marx i baglommen forsøgte vi at forstå hvordan produktion, familie og børneopdragelse var styret og underlagt Kapitalens Logik. Hvis det var tilfældet ville vi selvfølgelig ikke finde os i det. Vi ville selv bestemme hvordan tingene skulle køres.

Henning Ravnmark og Helle Carlsen fik Rasmus. Snart var det Berthe Marie og vores tur. Jeg var ikke for meget for at blive far. Jeg argumenterede for at det ikke var forsvarligt at få børn, sådan som vi boede. En lejlighed i en ejendom som ikke var isoleret og umulig at fyre op om vinteren midt i byen med en lille baggård. Vi var begge to studerende. Hvor skulle vi få det til at hænge sammen økonomisk? Det lød voksent og ansvarligt, men jeg var måske ikke klar? På trods af gode grunde imod blev Berthe gravid. Det var en ny situation. Når vi stod i en situation hvor vi skulle drøfte os frem til fælles løsninger, endte det ofte op i en spids, med skrig og skrål og smækken med dørene. Det var sådan en situation vi var havnet i.

Jeg allierede mig med Fru Thestrup, Berthe Maries mor som var sygeplejerske i Viborg. Dengang var der ikke fri abort. Det kunne fikses på psykiatrisk diagnose. Hun kendte en overlæge i psykiatri, hr. Pape, som kunne mødes med Berthe og dokumentere det fornødne. Berthe var ikke særlig vild ved udsigten til at skulle lægge krop til en abort. Men det blev konklusionen. Jeg husker med gru da jeg efterfølgende besøgte Berthe Marie på Kjellerup sygehus ved Viborg. Jeg havde købt en orkide til fælles opmuntring. Den kunne – tænkte jeg – fortsætte med at vokse og glæde os i privaten i Århus. Den var langstilket og farverig i blomst.

Det var totalt kikset. På sengestuen mødte jeg Berthe Marie udmattet og sønderknust over hvad hun havde udsat sig selv for, hvad hun havde lagt krop til. Jeg var måske lettet inden, men jeg krøllede den dyre orkide sammen og smed den i skralde spanden. Det var en tand for meget. Vi kom overens i situationen, men jeg måtte afgive et løfte i Kjellerup. Hvis det var tilfældet en anden gang at Berthe Marie skulle blive gravid med mig, så skulle jeg love at hun ikke skulle gå det samme igennem en gang til. Det var et løfte som jeg afgav helhjertet. Jeg var ramt da jeg kørte hjem til År-

hus. Forskellen mellem når man snakker for og imod abort, mand-kvinde og virkeligheden: hvem skal ligge krop til, blev sat på plads.

Som mand er det let, for en kvinde – prøv at gæt?

Citat Bodil Jensen

Kære Signe. Den figur i gips som du har stående i dit hjem på Amager er et pant på dit liv. Efter din mors abort genskabte jeg den lille som var før dig.

Gipsfigur af Bent Knudsen. Ærø, 1971-72

Efterskrift

FAR - vel

Førår 1976

Jeg vågnede op ad formiddagen, den dag.

For tre uger siden kørte min far mig til toget på Odense banegård. Han kunne lige følge med i små skridt fra parkeringspladsen udenfor banegården til en bænk i ankomsthallen. Længere kunne han ikke følge med på grund af åndenød. Min far kunne ikke mere. Slidt op og færdig. Han havde mistet pusten. Karl var ude af stand til at snøre sine egne sko

Farvel Karl – vi ses. Jeg bøjede mig ned over bænken og tog fat om min far. Min far havde jeg set græde når han var fuld. Jeg kyssede hans tårer. Han løftede den ene hånd med Ekstra Bladet i halv højde og holdt det ud i samme stilling, til jeg kom om på den anden side af døren før nedgangen til perronen. Det var på den gamle hovedbanegård i Odense.

Hold kæft Karl. Jeg tænkte ikke på andet i toget hjem til Århus. Jeg følte jeg kunne skrike. Havde flere gange lyst til at springe af toget for at holde om dig. Jeg turde ikke far. Jeg kørte videre i toget til Århus med mit eget liv i behold. Du var døende - jeg var stenet. Du vidste det var dig, der sagde farvel for alvor. Du var tavs om din egen rejse.

I den tid min far var sygemeldt fra sit arbejde, efteråret 1975, skrev jeg speciale til kandidateksamen i psykologi, med to medstuderende Henriette Riskjær og Rikke Andreassen. Det var en intens arbejdsperiode, hvor al min

energi og intellektuelle opmærksomhed, var fokuseret på "Psykiatriens historie". Den lokale historie på Asylet i Risskov ved Århus, kom noget på tværs.

Min fars sygdom ramte som et lynnedslag. Det anede mig, at det var noget skidt. Min far var ikke i tvivl. "Satans", havde jeg hørt ham bande, når han sad for sig selv i sin hvide trikot og blåstribede slåbrok derude i køkkenet på Njalsvej, og hev efter vejret. Fra at kunne arbejde normalt og være i vigør, var han blevet ramt af åndedrætsbesvær, fra den ene dag til den anden, og tvunget til at lade sig sygemelde, komplet ude af stand til at passe sit arbejde.

I weekenden før dagen, havde vi alle været på besøg på sygehuset, OABS - lørdag eftermiddag. Karl var centrum for alles opmærksomhed.

Mine søstre Birthe og Tove var der med deres husbønder. Min mor og hendes bror Christian, med sin kone Irma. Karls bror Frederik og hans kone Irma var der, og jeg var der. Vi havde slået kreds om sygesengen og dannede en halvcirkel med min syge far i centrum. Det var en magisk halvcirkel med et plaget centrum. Min far var synlig nervøs, og svedte på sit leje. Vi stirrede alle på min far og spurgte ham om ingenting. Hvad skulle vi lige spørge ind til. Vi holdt gang i snakken kredsen rundt og der blev budt ind med lidt af hvert om stort og småt. Min svoger Palle havde købt nogle nye ankel sokker, som viste sig at være for store, så de skulle byttes på mandag. Det gik godt med de små – børnebørnene. De havde ringet fra min fars arbejde, vi skulle hilse. Ja "tykke" Svend genboen havde været forbi med en hilsen og god bedring. Han var klar til at spille kort, når fatter kom hjem.

Jeg var noget forlegen i situationen. Jeg var ikke vant til at være tæt på min far. Jeg havde, så vidt jeg kunne huske næsten aldrig set ham uden tøj på

kroppen. Han var desorienteret og synlig angst. Det kunne han ikke skjule. Var hans forvirring et spørgsmål til mig. Skulle jeg spørge ham hvordan han havde det, eller hur. Situationen var højst uvant for mig, inklusiv min far. Det var ham der var ramt. Han lå i sengen i sygehusets tøj. Min far opførte sig ikke som en jeg kendte, men som en fremmed. Hans opmærksomhed var ikke rettet mod noget bestemt. Han vendte sig hvileløst i sengen, og hans åndedræt var stakåndet, urytmisk. Det var synligt, at min far ikke lige-frem syntes det var fedt, at ligge der.

Der blev ikke snakket mere om det. Min far holdt ud til besøgstiden var forbi. Vi tog hjem som på kommando. Det gik pænt hurtigt med at komme ud fra min fars stue. Så kunne han jo have det så pænt, og god bedring. Det var selvfølgelig alvorligt ment, at vi ønskede ham god bedring, men det vidste vi ikke en skid om. Udenfor gik snakken efterhånden, som vi hver især igen havde fået vejret. Det så ikke så godt ud, og måske var det ikke så godt, men nu måtte tiden jo vise, hvad vej det gik.

Jeg tog med min mor hjem, og fik tiden til at gå. Jeg havde svært ved at få styr på hvordan jeg skulle handle. Hvad vidste vi, hvem skulle vi spørge, hvad skulle vi spørge om, og hvad ville jeg eller vi - vide. Søndag lidt over middag den næste dag besøgte jeg min far alene på hospitalet. Hans tilstand var synlig bedre. Det skulle blive vores sidste møde. Jeg havde været forbi tanken og købt et par flasker øl. Stemningen på fatters stue var rimelig afslappet. Tiden gik hurtigt. Jeg havde noget, som skulle klares af.

Min far havde arbejdet et langt liv. Gennem tiderne havde han haft regelmæssige udgifter til værtshus besøg, med sine arbejdskammerater. Det til trods havde han altid afleveret hele sin løn på lønningsdagen, så det var

ikke sådan at min mor kunne komme efter ham, at der manglede noget i lønningsposen. Hun kunne blive sur over at han drak, men den risiko var min far klar til at tage med. Det havde ikke afholdt ham fra at tage sine ture.

Jeg gik direkte til biddet og spurgte ham hvordan han havde klaret det. Der måtte være et trick, som han mestrede. Et trylletrick, som at trække en hvid kanin op ad hatten. Jeg fik et ærligt svar. Han havde ikke snydt eller bedraget sig til midler, men regnet den ud. Det var ok med mig. Når han havde akkord arbejde som isolatør tilbage i tiden ved Perfect, fik de forskud på deres arbejdstimer, og senere når arbejdet blev målt op, blev hele akkorden udbetalt. Udbetalingen af forskudstimerne gik lige hjem i min mors kasse, og en del af overskuddet gik i min fars kasse. Størrelsen af overskuddet kunne variere efter hvor mange timer de havde arbejdet ude. Det var fair nok.

Desforuden havde min far lidt små forretning ved Ludwig og Hermansen, hans sidste arbejdsplads, med at sælge skrot eller sælge arbejdstøj til en billig penge fra lokale vaskerier, som de ikke længere kunne leje ud mod betaling. Det var ikke det store, men nok til en flaske brændevin i ny og næ.

Den gamle havde også noget han skulle ha klaret af.

Om jeg nu var sikker på at jeg blev færdig, at der ikke kom et eller andet i vejen. Det var nu ham selv der var bekymret, men han lagde ud med, at det var på min mors vegne, han skulle spørge. Hvad vej det har vendt er ikke til at få oplyst nu, men givet, at de har haft deres bekymringer over den lange studietid, studentermiljøet i Århus og på det seneste barnebarn, lille Signe.

Nu gik det vel ikke galt lige før målet.

Der var lidt mystik over den samtale, eller noget ligefremt religiøst i min fars approach. Han kunne i levende live ikke forestille sig, at det var rigtigt. At jeg skulle blive kandidat i psykologi fra Universitetet i Århus. Uden den mindste vaklen eller tvivl havde jeg forsikret min far, at det kun var et spørgsmål om tid, nogle måneder, så var den hjemme. Det fattede han ikke en brik af. Hvordan kunne jeg være sikker, og selv vide at det ville falde sådan ud. Han troede ikke helt på mig. Var jeg en gud eller hur, som kunne spå om fremtiden.

Der var lige en detalje mere, han havde gået og tumlet med, som skulle på plads. Han var usædvanlig skarp den dag. Som om der skulle gøres rent bord mellem lige parter. Jeg havde en sag kørende med politiet i Århus. Hvad nyt var der om det, og fik det nogen indflydelse på min nærmeste fremtid. Jeg havde ved en tidligere lejlighed gået til bekendelse overfor den gamle, hvad jeg havde bedrevet. Det var ikke heldigt, men sådan var det nu engang. Var det noget som min mor skulle bekymre sig over, eller ville jeg klare den, med skindet på næsen. Jeg vidste ikke helt omfanget af mine løjer, og hvilke konsekvenser det ville få for mit civile liv, og fremtidige arbejde som psykolog, men jeg så lyst på fremtiden. Jeg skulle igennem en retssag, og så måtte jeg se tiden an. Jeg var ikke for stolt ved det, men jeg forsikrede min far om, at jeg havde styr på det. Jeg skulle nok klare den. Jeg regnede bestemt ikke med, at jeg skulle i fængsel. Det beroligede den gamle. Han spurgte ikke til flere detaljer.

Besøget sluttede med, at jeg havde forvisset min far om at min fremtid var sikret. Min far var medlevende og klar til lidt mere liv. Hans tilstand fra dagen før, var mærkbart en anden. Senere ud på eftermiddagen, sagde jeg farvel til den gamle, uden tanke på at sige rigtig farvel.

Jeg så ikke min far i live – igen.

Min mor havde været på besøg på sygehuset søndag aften. Hun var tavs, da hun kom hjem. Jeg var noget i tvivl. Hvad var så vigtigt, at jeg ikke blev et par dage i Odense, og var med der. Mine med studerende havde under tiden med min fars sygdom støttet mig helhjertet, og opfordret mig til være omkring min far. Jeg tog nattoget hjem til Århus, søndag ved midnat.

Op ad formiddagen næste dag, mandag ringede jeg til den vagthavende læge på afdelingen hvor min far var indlagt. Lægen bekræftede, at der ikke i øjeblikket var nogen fare for en forværring i hans tilstand. Karl havde været indlagt i en uges tid til observation for hjerteproblemer og besvær med at trække vejret. OK hr. Knudsen var jo i den farlige halvtredsårs alder, men de seneste røntgenbilleder havde ikke vist noget afgørende i den retning.

Dagen

Telefonen ringede lidt over midnat, natten til tirsdag.

DØD – lød det ind i mit øre.

Min far havde fået en blodprop i benet. Han døde uden at komme til bevidsthed. For et øjeblik forsvandt mit hoved væk fra kroppen. Meddelelsen gav genlyd i øret. Karl er død. Det fattede jeg ikke en skid af. Jeg var lige kommet dernede fra og der var min far ok, men hvad så nu.

Boede med Berthe Marie i en studenter lejlighed i Willemoesgade i Århus. Vi havde Signe, som var født i efteråret 1974. Berthe Marie var stået op og spurgte efter hvem der havde ringet. Karl er død. Min mor havde ringet hjemme fra. Hun var blevet ringet op fra hospitalet lidt over midnat, natten til tirsdag den 17.03 marts 1976, at min far var død. Han var tilsyneladende

på vej ud af sengen for at gå på toilettet, da han blev ramt af en blodprop i benet. Han står på hovedet ud af sengen, og støder hovedet ned i gulvet. Død. Min mor var taget på hospitalet med mine to søstre. De var allerede hjemme igen efter deres besøg.

Jeg tager med dig til Odense. Vi kan få Signe passet hos naboen til i morgen. Nej, jeg ville helst tage af sted – alene. Berthe Marie forsøgte at overtale mig til at hun skulle tage med. Er du sikker på at du er i stand til at køre i bil så langt alene. Ville det ikke være rart om jeg kørte bilen, så kunne du hvile dig

Jeg afslog alle hendes tilbud. Det var min familie. Jeg stod med tøjet på. Gå i seng, jeg skal nok køre forsigtigt.

Jeg tog omkring nogle venner nede i byen og lånte deres bil, en Taunus 17 m årg.62. På vej ud af byen skulle bilen tankes op. Hvordan fanden får jeg fyldt benzin på den her bil. I hvilken side sidder dækslet. Jeg jagede rundt om bilen med benzinpumpen i hånden, for at finde dækslet til tanken. Tændingsnøglen skulle bruges til at åbne benzindækslet, som var gemt bag ved nummerpladen. Smart detalje, men jeg var ikke klar på det punkt og spurgte mig frem på tankstationen. Nå - lod svaret, du har nok fået fat i den forkerte bil. Jeg skulle til at forklare mig, men lod være. Inden jeg rigtig havde fået svaret, var jeg løbet tilbage og sat mig bag rattet. Hvor er nøglen til benzindækslet, spurgte tankpasseren. Jeg hørte ingenting. BILDøren blev åbnet og der blev spurgt efter nøglen. Jeg bliver nød til at have nøglen, ellers kan jeg ikke tanke. Hvilken nøgle! Til benzindækslet, ellers kan jeg s`gu ikke hjælpe dig. Tankpasseren stod med nøglerne i hånden, rettede sig lidt ud og så på mig. Jeg skulle til at forklare. Spurgte i stedet efter et toilet og en telefon.

Jeg ringede hjem for at fortælle at jeg var på vej. Betalte for benzin, og en pakke smøger. Jeg tog mig selv i at løbe tilbage til bilen af frygt for at de skulle tro jeg havde stjålet den. Nøglerne sad igen i tændingslåsen.

Havde travlt med at komme af sted. Ud på den gamle landevej til Odense. Gennem Skanderborg via Horsens forbi det gamle tugthus, ned omkring havnen i Vejle til Fredericia. Over den gamle Lillebæltsbro, og lige ud ad den gamle Middelfart landevej til Sct. Knuds kirketårn viste sig i horisonten - kort før Odense. Jeg kunne vejen i søvne.

En fin støvregn holdt vinduesviskerne i gang. Jeg blev indfanget af deres regelmæssighed, faldt ind i rytmen og tændte for radioen. Op for fuld styrke og ild på en cigaret. Et par hurtige sug gjorde godt. Landevejens kompakte farveløshed flyttede grænserne for omverdenen til vognens rum. Bilens regelmæssige motor gang, pumpede som et organisk system af kød og blod. Det udenfor bilens indelukke blev afgrænset og ugyldiggjort natur. Bilens udstansede metalskelet bliver en beskyttende livmoder. Egne livs funktioner bliver koblet fra og erstattet af et menneskeskabt mekaniseret hjerte, som pulser i tre fjerdedels takt under bilens front hjelm. Hverdagslivets tidsbestemte natur føltes sikkert på afstand i bilens indelukke. Bilens fart ophævede kroppens tyngde og enhver tidsfornemmelse.

Jeg nåede frem til hospitalet langt over midnat. Det var stadig mørkt.

Hospitalet skød frem som en kæmpemæssig tændstiks æske, på højkant. Bygningen var let genkendelig i stramme konkrete linjer. Firkantede lysfelter på facadens lodrette overflade, trådte frem i synsfeltet, som påklistede bitte små frimærker. Bygningens uforsonlige og massive urørlighed, kunne tage livet af enhver besøgende.

Et eller andet sted derinde lå min far – DØD. Udstrakt og livløs.

Jeg vendte bilen og styrede hen mod parkeringspladsen. Ville parkere bilen i parkerings båsen, pænt lige mellem de hvide streger, men fandme nej tænkte jeg og huggede bremserne i så bilen kom på tværs i parkeringsbåsen. Sådan.

Nu var jeg klar til at møde døden.

Indenfor herskede en vis afdæmpet stemning, som passede helt fint med min egen stemning.

Hospitalets hverdagsliv med mylder og planlagte undersøgelser, var sat på stand by. Funktionsløs tomhed.

Tog elevatoren op på 8. etage. Fulgte med opstigningen. Kunne ønske den måtte vare i det uendelige. Etageklokken ramte mig som en alarmklokke. Det var nu. Elevator døren lukkede sig lydløst bag mig. Inde på hospitalsgangen orienterede jeg mig mod vagtværelset. Nat belysningen slørede det langstrakte gang areal. Fra det tidspunkt jeg var stået ud af bilen og til jeg trådte ind i vagtværelset, var jeg i bogstaveligste for-stand ikke stødt på noget liv. Det føltes en smule uvelkomment.

Nat sygeplejersken rejste sig lydløst fra sin stol bag ved et skrivebord og hilste tavst på mig. Hun ventede mig Jeg lagde an til at sige noget, men hun kom mig i forkøbet med en bemærkning, lige fremt og ugenert: "Deres far er gjort klar". "Nå – klar", gentog jeg halv højt og så spørgende på hende. Jeg søgte at få øjenkontakt. "Deres far døde lidt før midnat" "Ja, jeg blev ringet op fra hospitalet"

Natsygeplejersken flyttede sig lidt væk fra mig, men stadig med front til. Hun fulgte mig opmærksomt. Jeg måtte flytte lidt på fødderne for ikke at

komme ud af balance. Jeg forsøgte at blive stående. Hun forsvandt for øjnene af mig ud i et rum uden vægge. Hendes hvide kittel flød i med væggen. Jeg kunne se lige igennem hende. Min krop rystede og det prikkede i huden som føltes varm. Jeg vidste ikke rigtig hvad jeg skulle sige i situationen, så jeg bad om en kop kaffe. Hun udtrykte en synlig lettelse over den simple fordring. "Ja – selvfølgelig kan du det. Nu skal jeg hente den til dig. Jeg tror nok der er noget færdig lavet på en termokande ude i køkkenet". Hun var allerede på vej ud af døren inden hun havde afsluttet sætningen.

Alene i rummet satte jeg mig på en arm løs stol foran skrivebordet, lænede mig automatisk ind over og orienterede mig på forsiden af en journal, som lå i symmetrisk orden midt på skrivebordet. Det var vel OK, men da jeg læste min fars navn på forsiden af journalen, blev jeg anderledes vågen i hovedet. Jeg greb automatisk ud efter journalen og vendte siderne usystematisk og i spredt orden. Hvad skulle jeg koncentrere mig om, hvad søgte jeg. Men inden jeg nåede så langt som til at læse noget i sammenhæng, svingede døren op bag ved mig. Det var natsygeplejersken med en ren kaffekop i den ene hånd og en termokande, i den anden. "Hvad laver de der", spurgte hun skarpt. "Hvad mener de", svarede jeg venligt. Jeg lagde journalen tilbage på plads. "Det ser vi helst ikke". Hun var på hjemmebane nu. "Nå det", svarede jeg hurtigt. "Det spiller vel ingen rolle. Det er jo min far".

Hun stod fortsat med koppen og termokanden i hånden. Jeg var lidt i tvivl om hvad det skulle ende ud med, så jeg skiftede emne, og sagde tak for venligheden, at hun var kommet med kaffen.

Hun så et øjeblik på mig, inden hun skænkede kaffen. Så var der klar bane igen. "Var de her på afdelingen, da min far døde", spurgte jeg. "Nej – jeg er først begyndt på vagt ved midnat. Men jeg ved fra vagten før mig, at deres far var på vej ud af sengen for at gå på toilettet. Længere kom han

ikke". Hun tøvede og gjorde en kort pause. "Så skete det" "Hvad var det der skete", spurgte jeg undrende. "Ja, så vidt jeg ved", her afbrød natsygeplejersken sig selv og gik hen til skrivebordet. Hun tog hånd om journalen og bladrede rutineret frem til en bestemt side. "Joh, her står der, at deres far døde af en blodprop i benet".

Jeg satte den tomme kaffekop fra mig på skrivebordet og sank eftersmagen af kaffen en ekstra gang.

"Ja – så det er vel det", sagde jeg halv højt for mig selv. Hun lukkede journalen sammen, og lagde den tilbage på sin plads. Hun kunne opfatte min bemærkning som jeg var ved at gøre klar til at gå igen. "Hvis der er noget de vil spørge om, så kan de ringe til afdelingens overlæge i morgen. Der kan de få mere at vide". Jeg studsede lidt over hendes bemærkning. Hvad var det jeg skulle vide mere om. Nogle tekniske detaljer i min fars slidte krop, eller hvilke muligheder min far havde haft for at overleve, hvis! Var han død af røg og møg fra de beskidte arbejdspladser, som havde været hans lod i arbejdslivet. Var de klar med den store pengepung, som tak for indsatsen i fællesskabets tjeneste. Det var selvfølgelig en opringning værd.

Natsygeplejersken gjorde klar til at hilse af med mig. Jeg tænkte ikke mere på de eventuelle muligheder for årsager til den gamles død. Jeg var her i et andet ærinde. "Hvor ligger min far? Jeg vil gerne snakke med ham". Hun så op på mig og stak hånden ned i sin kittellomme. "Nu skal jeg vise Dem hvor deres far ligger". Sygestuen hvor Karl lå, var aflåst. "Der er vel ingen fare for at han løber nogen steder". Mit forsøg på at live lidt op i situationen, så ikke ud til at virke på sygeplejersken. Hun låste døren op med et hurtigt greb og gik først ind. Sådan tre skridt fra sygesengen stoppede hun op og vendte sig mod mig, uden at sige noget.

Jeg så mig forsigtigt omkring.

Stuen var simpelt og systematisk arrangeret. En hvid håndvask sad ud fra væggen til venstre for sygesengen, som stod med hovedgærdet op mod den ene væg i det ensfarvede hvidmalede rum.

Vinduet stod halvt åbent med hvide tynde gardiner trukket for. Der var en frisk temperatur i rummet. Lyset udefra gjorde rummet synligt. Sygeplejersken tændte for loftsbelysningen. Armaturets blå lig gule skær forstærkede den livløse stemning i rummet.

Jeg søgte med øjnene over mod sengen. Min far lå udstrakt under et nystrøget og renvasket hvidt lagen. Det dækkede kroppen fra top til tå. Sygeplejersken var gået tilbage for at lukke døren bag os. Der var kun nogle få skridt fra døren og over til sengen hvor min far lå. Hun gjorde tegn til mig at jeg skulle følge hende tilbage til sengen. Hun ventede til jeg var kommet på plads ved siden af hende. Hun tog nænsomt fat i lagenet med begge hænder ved hovedgærdet, og foldede det glat tilbage hen over brystet på min far, så hans hoved og lidt af halsen var synlig. Hun trådte et halvt skridt tilbage fra sengen og spurgte med lav stemme, om hun skulle blive.

Men jeg bad om at måtte være alene i rummet med min far. Sygeplejersken forlod rummet med en bemærkning om at jeg kunne ringe med klokken hvis der var noget. Døren lod hun ulåst.

Jeg trak den enlige stol hen til sengen ved hovedgærdet og satte mig til rette. Jeg ventede med at foretage mig noget aktivt, til jeg vidste at natsygeplejersken var nået tilbage til sit kontor. Jeg havde ikke noget jeg skulle nå, eller som krævede særlige overvejelser. Mødet med min far var ikke planlagt. Jeg stirrede på min fars ubevægelige ansigt. Der var bundet en

glat tofarvet bomuldsklud rundt om hagen på ham, som var gjort fast i en knude oven på hovedet. Jeg trak lidt på smilebåndet. Som han lå der kunne det se ud som han stadig var i live med smerter fra en tandbyld eller lignende.

Mine øjne søgte videre rundt i ansigtet. Ansigtshuden havde et fersk skær over sig, forskellig fra hans flerfarvede teint efter en arbejdsdag udendørs. Jeg følte mig frem med håndfladen på den side af min fars kind, hvor der var plads for den ophængte hagestøtte. Huden føltes glat med regelmæssige skægstubbe. Deres skiftende farvetoner i sort og gråt lavede op og gav hans udseende kontrast og lidt fylde. Jeg lod min hånd glide videre rundt i ansigtet. Ansigtshuden sugede ikke varmen til sig fra min hånd, som ellers. Ansigtshuden var uigennemtrængelig for enhver varmepåvirkning. Jeg prøvede at lade hånden hvile på samme sted i en tid, men det gjorde ingen forskel.

Det var som min fars ansigtshud lukkede sig indefra. En stilfærdig lukken af, men særdeles afgrænset og bestemt. Der var et synligt blod underløben udtræk på siden af min fars hoved, lige ved tindingen på hans højre side. Det trådte tydeligt frem i kontrast til den lidt gullig blege ansigts hud. Jeg trykkede min hånd lidt fastere til hans ansigt. Stakkels dig. Du ser ud som du har stødt hovedet mod noget hårdt. Sygeplejersken havde læst op fra journalen, om hans forestillede tur på hovedet ud af sengen og ned på gulvet. Det var en sengeliggende nabo på fatters sygestue, som kunne fortælle hvordan det var gået til. Det kunne tydeligt ses, at der var sket pludseligt.

Jeg løftede forsigtigt på lagenet, som dækkede min fars krop i fuld længde. Han lå pænt i midten af sengen, med armene ind til kroppen og nøgen. Bortset fra et viskestykke i skridtet. Det var lidt af et syn. Jeg havde aldrig set min far nøgen, og i sådan en stilling. Jeg kiggede hurtigt kroppen

rundt og lagde det hvide lagen på som før. På denne årstid, var det heller ikke ligefrem vejr, her inden døre, til at ligge uden tøj på. Der var nærmest udendørsklima indenfor i sygeværrelset. Hvad fanden ligner det, tænke jeg, rejste mig og lukkede vinduet med faste og hurtige bevægelser. Er de ude på at fryse den døde ud.

Jeg fandt nat klokken, som hang i en tynd snor ned fra loftet, og trak i den et par gange. Der lyste en rød lampe ovenover døren. Der var kontakt igennem. Døren åbnedes lydløst bag mig. Jeg blev siddende ved sengen, men genkendte sygeplejersken fra før. Hendes tilstedeværelse føltes som rigtig. Hun faldt ind. Et kort øjeblik blev hverdagslivets selvfølgeligheder og udfarende optagethed lagt på is. Døden havde bragt os sammen på en tilfældig sygestue. I stille andagt og midlertidig samhørighed i livet en stund endnu. Det var alvor. Som han lå der i sengen og stendød, fattede jeg hvor grænsen var trukket.

Min far døde alene uden mig. Jeg skal dø, alene uden min far.

Jeg stak hånden ind under lagenet til min far for at holde ham i hånden. Denne pludselige handling uden forklaring, fik sygeplejersken tilbage i situationen på nat arbejde. Hun rettede lidt på uniformen, og spurgte ventligt, hvorfor jeg havde ringet med klokken. I første omgang overhørte jeg hendes henvendelse. Jeg ville gerne snakke med min far om døden. Jeg var gammel nok til at erkende, at døden ikke var urimelig eller hensynsløs. Ja – uforståelig. Når jeg så min far ligge livløs uden at fortrække den mindste mine, kunne jeg få den tanke, at der foregik et eller andet inde i hovedet på min ham. Jeg var parat til at opfange det mindste budskab.

Hun lagde sin ene hånd forsigtigt på min skulder. "De må være træt. Jeg synes de skulle køre hjem og få hvilet ud.." "Hvad så med min far. Han kan

da ikke ligge alene sådan her". Hun blev mig svar skyldig. Hvis det var ok, ville jeg gerne have kaffen herind. "Der er vist lidt tilbage i termokanden". "Det er der vel ikke noget i vejen for. Hvis den er tom kan jeg lave en frisk kop kaffe til".

Jeg slap ikke min fars hånd.

Så mig om efter et askebæger. Det ulmede i kroppen efter en smøg. Mundvandet begyndte at sive. Der skulle synkes et par ekstra gange. Det var her autopiloten blev slået til. Jeg vidste hvad den fornemmelse betød. Det hjalp ikke at holde i hånd. Jeg slap den gamles hånd under lagenet. Cigaretten fik plads i mundvigen, som sædvanligt. Men hvor fanden var mine tændstikker.

Det er noget nær det værste, at være så tæt på en smøg, og så. Jeg rodede rundt i mine lommer, men uden held. Det krævede aktion.

Det var sygeplejersken som åbnede døren med en bakke mellem hænderne. "Nu skal jeg hjælpe dig". Det var nu ikke det jeg havde planlagt. Jeg gjorde plads på rullebordet ved siden af sengen. Der stod en halvvisse buket fresier, i en rustfri stålvase. Jeg stak næsen ned i blomsterne og snusede indad. De gav stadig lidt lugt fra sig. Var det kirkegårdsluft. Ved siden af vasen på rullebordet stod et glas vand med metal låg, halvt fyldt. Det må være min far der har drukket af glasset, sidst han var tørstig. Et viskestykke lå der, tørt og ubrugt, for tilfældets skyld. Hvis han skulle skiftes.

Hvor var min fars cigaretter. Han plejede at ryge i sengen om natten. To hiv af en grøn Cecil før den blev skoddet efterfulgt af et heftigt hosteri. Jeg blev usikker et øjeblik. Var min far holdt op med at ryge. Han havde ikke røget i den tid jeg havde været der. Selvfølgelig røg han cigaretter. Men hvor

havde han lagt sine tændstikker. Et kort øjeblik flød det rundt i hovedet på mig. Skulle til at spørge ham hvor han havde lagt dem.

Hun satte bakken med kaffen på tværs af rullebordet, uden at slå klappen op. "Det var du ikke længe om". Jeg blev mindet om min cigaret stadig hang i mundvigen. "Du har vel ikke en tændstik, så jeg kan få ild på min cigaret". "Nå – det er måske ikke tilladt at ryge". Jeg spurgte af anstrengt høflighed. Hvis ikke, så havde jeg tænkt mig at gøre det alligevel. "Joh, ryg de bare, men min lighter er i vagtværelset. Nu skal jeg hente den". "Og et askebæger", fulgte jeg friskt op. "Jeg kan se i har ryddet opefter min far".

Jeg følte mig helt hjemme, og skænkede kaffe op. Vidste hvad der ventede mig lige om et øjeblik. Belønningen. Ild på en smøg og ny energi til mit kredsløb. Det var hun ikke længe om. Hun smilede direkte og rakte mig lighteren, og satte askebægeret på rullebordet ved siden af sengen. Jeg pustede hensynsfuldt røgen ind over sengen til min far. Han havde ikke rørt sig ud af stedet i den tid jeg havde været her. Han reagerede ikke på røgen, for hvis så. Prøvede for en sikkerheds skyld engang til, men han bevægede ikke næseborene det mindste. Der var ingen tvivl hos mig.

Min far var stendød.

Røgen fordelte sig jævnt omkring hans stone-face, men trængte ikke ind. Det var den øvelse. Jeg viftede røgen væk fra hans ansigt, så jeg kunne se ham igen. "Jeg bliver siddende her en tid endnu. Du må gerne slukke lyset i loftet. Jeg kan sagtens se med natbordslampen tændt". Natsygeplejersken lukkede døren bag sig. Alt var pludselig ved det gamle. Der var stadig kaffe på kanden til en enkelt smøg.

Notits om min fars død i Fyns Stiftstidende

Som en sidste salut trak jeg i snoren ved hans seng. Lampen over døren lyste rødt.

Arven efter min far

Det levende i den verden jeg kendte blev med tiden til noget andet.

Min fars død satte en grænse for, hvilke forestillinger jeg kunne gøre om mit eget liv. Før det, havde jeg frit valg på alle hylder. Der var ingen grænser for, hvad jeg kunne

tænke mig til. Hvor betydningsfuld jeg var, hvad jeg skulle gå i lag med, og ikke mindst: jeg havde oceaner af tid uden grænser. "Herfra og til evigheden" var kun en film. Mit liv var evigheden. Jeg var herre i eget hus og udødelig. Min fars død er den begivenhed over tid, som har haft den største indflydelse på min tilgang til livet.

Jeg ved ikke hvad min far havde forestillet sig, han gik ind til – i døden. Det snakkede vi aldrig om. Han døde ordløs, so to speak. Det var hans helt private projekt. Ja – jeg havde håbet på en livline fra den gamle. Hvad sker der. Hvordan var det at gå igennem perleporten. Var der nogen der byd dig velkommen og indenfor. Var det sandhedens time hvor du fik svar på livets gåde. Det er måske urimeligt her så mange år efter at du er død, at du skulle vide besked. Hvis nogen skulle give mig vished, skulle sandheden komme fra dig. Jeg synes godt det kunne være sådan.

Det skorter ikke på brugsanvisninger a la saml et klædeskab fra Ikea, med forslag og forestillinger, om "livet" efter livet. Der er et umættelig marked med budskaber om det evige liv. Indtil videre har jeg kun hørt fra de levendes mund, hvad vi kan se frem til, når vi er døde. Grandiose fortællinger om livet efter døden, er blevet sat i system og kittet sammen af gentagelser fra slægtled til slægtled, autoriseret af professionelle købmand i troen. Sammenlignet med de autoriserede i troen og deres bud, ville min kære fars bud være ligeså kvalificeret. Jeg ville godt have hørt det fra hans mund.

Havde du en tro, som kunne lede dig. Havde du en tro, som kunne trøste dig, og give dig håb om nyt liv, da klokken ringede for sidste omgang og din tid var inde, til at passere målstregen. Jeg vidste det ikke. Du forsvandt for øjnene af mig. Som en forvandlingskugle, der skifter farve når du putter den i munden og sutter den mindre og mindre. Pist væk. Kun smagen bliver tilbage i munden for en tid. Fra kød og blod. Krop, øjne, smil, varme hænder – til en pose støv.

Noget af et trylletrick.

Når The Magician har udført sit trick sker der ikke alverden ved det. Hvis du ikke fangede tricket, med den oversavede dame kan du betale for at se det igen. Efter hvert show rejser hun sig i hel figur, og passer sine gøremål, som ingenting var passeret. Men – din forvandling til aske, var ikke noget trick. Du var – du var væk. Ja – og du blev væk.

Man skal være noget tykхудet, hvis det ikke går rent ind. Jeg blev aldrig den samme person siden.

Der blev trukket en streg i sandet. Min lidt naive forestilling om egen udødelighed, blev korrigeret dramatisk. Jeg har nølende vænnet mig til tanken

om en grænse et sted derude i fremtiden, jeg ved, ikke kan flyttes. Grænsen for, når min tid er inde. Jeg ved jeg skal krydse grænsen, som den gamle skulle. Jeg vil blive tryllet væk til en pose støv i verdens altet.

Min fars død er blevet til min personlige måde at se døden i øjnene. Jeg har ikke købt en hyldevare om livet efter døden, men holdt mig til, hvad jeg har lært af den gamle. Jeg kan ikke skyde døden fra mig, eller ignorere, at døden har sat den store scene, hvor der åbnes en dør på klem, til en anden forestilling. Jeg har ikke modtaget underretning fra min far, siden han blev til støv, med et hint om, hvilken forestilling han blev budt velkommen til. Så alvorligt talt, ved jeg ikke en hujende fis om hvad der kan vente mig, når scenen er sat for mig. Hvem eller hvad der møder mig. Er der nogen jeg kan fortælle det til.

Som jeg kendte min far, ville han aldrig for alvor forsvinde ud i den blå luft, hvis han selv havde et ord at skulle have sagt. Hvis han kunne, ville han give lyd fra sig. Han følte ansvar og kom altid hjem til familien og sine børn, når tømmermændene havde lagt sig.

Jeg kan fremtrylle billeder af min far, genkende ham på gamle fotos og genkalde hans stemme i min hukommelse

Pårup Kirke. Min far er begravet på de ukendtes gravsted på plænen nederfor nordsiden af Pårup kirke i Odense

ISBN 978-87-999368-0-9

9 788799 936809 >